

Vård- och äldre- nämndens ledamöter och ersättare kallas härmed till sammanträde i Ramnåsgatan 1, Sessionssal, plan 2, **måndagen den 26 februari 2024 kl. 18:00**

Vård- och äldre- nämndens sammanträde är öppet för allmänheten (utom vid ärenden som avser myndighetsutövning eller sekretess)

Johan Wikander
Vård- och äldre- nämndens
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

Förhinder anmäls alltid till Malin Huttu, 033 353666 eller via e-post:
malin.huttu@boras.se

Partigruppsmöten för politisk beredning inför sammanträdesdagen:

Mittsamverkan träffas den 26/2 i Designern (plan 4) klockan 15:00

Moderaterna och Kristdemokraterna träffas den 25/2, Teams, klockan 18:00

Vänsterpartiet träffas den 26/2 i Sömmerskan (plan 2) klockan 15:00

Ärende

1. Allmänhetens frågestund
2. Upprop och val av justerande person
3. Förvaltningschefen informerar
4. Fastställande av föredragningslista
5. *Sekretess*: Bostadsanpassningsbidrag
Dnr 2024-00052 3.7.5.22
6. Årsredovisning 2023
Dnr 2024-00040 1.2.4.1
7. Revisionsrapport: Granskning av resursfördelningsmodellen i Borås Stad
Dnr 2023-00366 1.2.3.3
8. Uppföljning av intern kontroll 2023
Dnr 2024-00050 1.2.3.2
9. Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL Kvartal 4 2023
Dnr 2024-00049 1.1.3.1
10. Redovisning av inkomna synpunkter 2023
Dnr 2024-00051 1.4.2.1
11. Rapportering av Vård- och äldrenämndens personuppgiftsbehandlingar
2023
Dnr 2024-00032 1.1.3.1
12. Utredning av stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet
Dnr 2024-00053 1.1.3.1
13. Anmälningssärenden 2024-02-26
Dnr 2024-00056 1.1.3.1
14. Delegationsbeslut 2024-02-26
Dnr 2024-00057 1.1.3.1

Den tidigare ansträngda bemanningssituationen som främst syns inom legitimationsyrkena har under året även blivit synlig inom andra yrkesgrupper, såsom socionomer samt att verksamheten nu ser att även baspersonal börjar bli svårt att rekrytera.

Sedan 2021 mottar nämnden ett större riktat statsbidrag till äldreomsorgen, vilket inneburit ett tillskott innevarande år på 39,9 mnkr. Medlen möjliggör flera satsningar, såsom ökad bemanning inom såväl ordinärt som särskilt boende och förstärkt introduktion för sommarvikarier.

Beslutsunderlag

1. Årsredovisning 2023, Vård- och äldrenämnden

Samverkan

Informeras vid FSG 2024-02-21

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

Årsredovisning 2023

Vård- och äldrenämnden

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Grunduppdraget	3
2.1 Nämndens grunduppdrag, väsentliga händelser	3
2.2 Nämndens indikatorer och uppdrag kopplade till grunduppdraget	6
2.3 Verksamhetsmått	8
2.4 Jämställdhetsperspektivet	9
3 Prioriterade fokusområden med indikatorer och uppdrag	10
3.1 Ett Borås präglad av samarbete, hållbarhet och mänskliga rättigheter	10
3.2 Ett Borås med trygga och hälsosamma individer genom hela livet	10
3.3 Ett Borås som verkar för förebyggande arbete, integration och trygghet.....	11
4 Resurser	11
4.1 Nämndens verksamhet 1.....	11
5 Arbetsgivarpolitik	23
5.1 Indikatorer	27

1 Inledning

Vård- och äldreförvaltningen ska ge en jämlik, jämställd och likvärdig vård och omsorg. Med individen i fokus arbetar vi med hälsofrämjande, förebyggande och trygghetsskapande insatser. Vi ger vård och omsorg utifrån den enskildes behov, utan att ta ifrån individen det egna ansvaret. För att möta framtidens utmaningar ligger vi i framkant och tar till oss ny utveckling.

Nämnden påtalade redan inför 2023 att verksamheten stod inför stora ekonomiska utmaningar, med en inflation som driver upp kostnaderna, en åldrande befolkning med kommande omsorgsbehov i närtid, som in sin tur driver upp volymerna och därmed kostnaderna. Lokaler som behöver rustas upp och bli mer ändamålsenliga och en tvätthantering samt lokalvård som behöver säkerställas ur smittskyddssynpunkt. Det i kombination med att mycket av verksamheten under de senaste åren bekostats av tillfälliga riktade statsbidrag. Inför 2023 gjorde dock nämnden bedömningen att de skulle klara sin verksamhet inom tilldelad ram.

När nämnden analyserar 2023 kan det konstateras att mycket av de förutsättningar som låg till grund för verksamhetsåret var korrekta. Kostnaderna har ökat avsevärt vilket kopplas till ett ökat behov av nämndens insatser hos stadens invånare och en kraftigt ökad inflation. 2023 mottog nämnden ett obudgeterat generellt statsbidrag som påverkar utfallet i positiv riktning och är förklaringen till nämndens resultat på 7,3 mnkr, vilket motsvarar ett överskott på 0,4 % gentemot budgeterad kostnadsomslutning. Utan statsbidraget hade resultatet varit 6,6 mnkr lägre.

Vad gäller behovet av insatser från nämnden konstateras att nämndens samtliga vård- och omsorgsboenden är fullbelagda och en kö finns på personer som inväntar att få sina boendebeslut verkställda. Situationen skapar en kedjereaktion då korttidsplatserna beläggs med brukare som inte kan åka hem i väntan på boendeplats, vilket leder till att svårt sjuka brukare får stanna kvar hemma med omfattande insatser av hemtjänsten.

Den tidigare ansträngda bemanningssituationen som främst syns inom legitimationsyrkena har under året även blivit synlig inom andra yrkesgrupper, såsom socionomer samt att verksamheten nu ser att även baspersonal börjar bli svårt att rekrytera.

Sedan 2021 mottar nämnden ett större riktat statsbidrag till äldreomsorgen, vilket inneburit ett tillskott innevarande år på 39,9 mnkr. Medlen möjliggör flera satsningar, såsom ökad bemanning inom såväl ordinärt som särskilt boende och förstärkt introduktion för sommarvikarier.

2 Grunduppdraget

2.1 Nämndens grunduppdrag, väsentliga händelser

Väntetid och kö till vård- och omsorgsboende

Vård- och äldrenämnden har brist på platser på vård- och omsorgsboende. Bristen förväntas kvarstå fram till dess att nya boendet Kristinegränd står klart i början 2025. Väntetiden för inflytt till vård- och omsorgsboende har ökat under året. Detta i sig medför påverkan på dem nämnden är till för, deras anhöriga men även på övriga verksamheter som nämnden bedriver. Det ökar på belagda platser på korttidsenheterna och även hemtjänstens volymer ökar då många av dessa brukare behöver alternativa insatser under tiden de väntar på att få sitt boendebeslut verkställt. För att hantera den uppkomna situationen köper dessutom nämnden platser i kringliggande kommuner, både korttid och upp till fem vård- och omsorgsboendeplatser. Nämnden har dessutom utökat sitt egna bestånd av platser med totalt åtta platser (Dalsjövägen och Furuvägen).

När ett vård- och omsorgsboendebeslut inte verkställs inom tre månader ska detta rapporteras till Inspektionen för vård och omsorg/IVO. Under 2023 har antalet ej verkställda beslut om vård- och omsorgsboende ökat med anledning av den platsbrist som råder. Kvartal 1 rapporterades 86 personer, kvartal 2 - 92 personer och under kvartal 3 - 121 personer. Vissa av dessa brukare har dock fått ett

erbjudande inom tre månader men själva valt att tacka nej både en och flera gånger. Hittills har nämnden fått begäran om yttranden från IVO i sju av dessa individärenden. Svar har kommit i två av ärendena och där blev beslutet att nämnden inte utdöms en särskild avgift, ett så kallat vite.

Byggstart Kristinegränd

I april togs det första spadtaget till Kristinegränd, ett nytt Vård och omsorgsboende med 73 lägenheter. Vård- och omsorgsboendet planeras stå klart för inflytt i januari 2025. Boendet består av 8 avdelningar med 8-10 lägenheter och har utformats för att erbjuda en anpassad inom- och utomhusmiljö för personer med kognitiv svikt/demenssjukdom. Lägenheterna är utrustade för att möjliggöra självständighet så långt som möjligt och följer Svensk Demenscentrums anvisningar för miljöanpassningar genom exempelvis färgval i interiör.

Ramprogram för vård- och omsorgsboende

Nämnden har beslutat om ett ramprogram för vård- och omsorgsboende. Det ska fungera som ett underlag i tidig stadsplanering, i lokalplaneringsarbetet tillsammans med Lokalförsörjningsnämnden samt i byggprojekt. Ramprogrammet kan också användas som inspiration och stöd vid renovering av befintliga vård- och omsorgsboenden. Ramprogrammet ska revideras en gång per mandatperiod eller när behov uppstår.

Trygghetsskapande välfärdsteknik - utbyte av trygghetslarm

Nämnden tecknade hösten 2021 avtal med Everon Sverige AB om trygghetslarm och välfärdsteknik. Under 2022 genomfördes utvecklingsarbete tillsammans med leverantören och tekniken testades i piloter. Under 2023 slutfördes installationen av trygghetslarm med tillbehör på korttidsenheter och vård- och omsorgsboende. Installation har endast omfattat ett utbyte av tidigare larmsystem, inte införande av annan digital teknik i avtalet.

Under våren 2023 påbörjades utbytet av trygghetslarm i ordinärt boende. Efter några veckor pausades införandet då det uppmärksammades brister i tekniken och att larmkedjan inte fungerade utifrån uppställda krav i upphandlingen. Bristerna åtgärdades inte av leverantören inom utsatt tid och avtalet omförhandlades. Resultatet av omförhandlingen är att den delen av avtalet som rör ordinärt boende utgår. En ny upphandling av trygghetslarm och digital tillsyn har genomförts och i januari 2024 tecknades avtal med SOS Alarm. Samtliga larm i ordinärt boende ska bytas ut innan den 30 juni 2024. Förseningar i projektet Trygghetsskapande välfärdsteknik har även medfört att nämnden fått förlänga avtal med tidigare leverantörer.

Verksamhetsövergång Kapplandsgatan 8 och Kvibergsgatan 17 och ytterligare ett LOV-företag

I december 2022 fattade nämnden tilldelningsbeslut i den förnyade upphandlingen av två vård- och omsorgsboenden. Den 1 november 2023 tog Vardaga Äldreomsorg AB över driften av Kapplandsgatan 8 och Kvibergsgatan 17. Båda boendena hade då under en tid varit tillbaka i egen regi. I samband med verksamhetsövergången av Kapplandsgatan till egen regi uppmärksammades brister i underhållet av fastigheten och hanteringen av inventarier. En del av nämndens buffert har använts till installation av takliftrar och inköp av möbler.

Under våren har det tillkommit ytterligare ett LOV-företag, Axiva.

Utredningsuppdrag från nämnden om fler insatser med förenklat beslutsfattande

Den 1 juli 2018 infördes bestämmelsen om förenklat beslutsfattande i socialtjänstlagen (4 kap. 2a§). Syftet med bestämmelsen är att ge kommuner möjlighet att bevilja äldre personer insatser inom äldreomsorgen på ett enklare sätt. Vård- och äldrenämnden har infört förenklat beslutsfattande för insatserna stöd med städning och stöd med tvätt samt digitalt stöd i hemmet. De två förstnämnda insatserna är från 80 år och digitalt stöd från 75 år. Vård- och äldrenämnden har under året utrett om fler insatser kan ges med förenklat beslutsfattande. I utredningen framkom att det utifrån gällande lagstiftning inte är möjligt att automatisera beslutsfattandet vid insatser som ges utifrån bestämmelsen om förenklat beslutsfattande. Vård- och äldrenämnden vill automatisera vissa beslutsprocesser och beslutade därmed att inte tillämpa förenklat beslutsfattande på fler insatser.

Utredningsuppdrag från nämnden om ersättning för dubbla boendekostnader

Nämnden har under året utrett förutsättningarna för att ge ersättning till den enskilde för de dubbla boendekostnader som kan uppstå i samband med flytt till vård- och omsorgsboende. Utredningen, med ett förslag om att den enskilde ska kunna ansöka om att inte behöva betala hyra under maximalt 3 månader, skickades på remiss till Lokalförvaltningsnämnden som hanterar de flesta hyreskontrakt. Vård- och äldreomsorgsnämnden har inte fattat beslut i ärendet, utan kommer under 2024 att utreda om det finns andra sätt att hantera ersättning till den enskilde för dubbla boendekostnader.

Surfplattor

Nämnden har beslutat om att med stöd av lag om vissa kommunala befogenheter kostnadsfritt låna ut ytterligare 350 surfplattor till seniorer som är 75 år och äldre. Det innebär att det kommer att finnas totalt 1 050 surfplattor som är utlånade. Syftet med utlåningen är att motverka digitalt utanförskap samt att bidra till att seniorer blir nyfikna, förväntansfulla och trygga i digital teknik. Nämnden följer erfarenheterna från utlåningen exempelvis genom enkäter till seniorerna.

Dygnsvila

Den 1 oktober i år började nya regler för dygnsvila att gälla. De nya reglerna innebär att 11 timmars sammanhängande dygnsvila ska förläggas i planerat schema. Chefer och medarbetare har gjort ett omfattande arbete i att hitta lösningar på de nya reglerna ur ett schematekniskt perspektiv.

Arbetsskor

Medarbetare som arbetar vårdnära med krav på arbetskläder har erbjudits arbetsskor under 2023. För att erhålla fria arbetsskor krävs en tillsvidareanställning eller visstidsanställning om minst 6 månader.

Undersköterska skyddad yrkestitel

Från och med den 1 juli 2023 började de nya reglerna för undersköterska som skyddad yrkestitel att gälla. Det innebär att det krävs yrkesbevis från Socialstyrelsen för att få använda titeln undersköterska.

IVOs granskning särskilt boende för äldre (säbo)

IVO (Inspektionen för vård och omsorg) genomförde under pandemin en nationell tillsyn av medicinsk vård och behandling på SÄBO. Tillsynen utvidgades under 2021 eftersom IVO ansåg att kommuner och regioner inte vidtagit tillräckligt med åtgärder för att säkerställa god vård och omsorg på SÄBO.

Vid den utökade tillsynen genomfördes journalgranskningar, men även enkäter till sjuksköterskor samt till patienter och närstående. De brister som identifierades var främst inom vård i livets slut, läkemedelshantering, samt kontinuitet och dokumentation. Värt att notera är att ingen av de granskade kommunerna når de krav som gäller för vården vid SÄBO. IVO utökade därför sin tillsyn ytterligare med en fysisk inspektion. Under våren 2023 besökte de två vård- och omsorgsboenden i Borås Stad och intervjuade patienter och sjuksköterskor. Utöver detta intervjuades även förvaltningschef, verksamhetschefer inom vård- och omsorgsboende samt kommunal hälso- och sjukvård, MAS och nämndens ordförande.

I sitt svar till nämnden konstaterar IVO följande brister, - att den personal som gör medicinska bedömningar inte har tillräckligt med kompetens för arbetsuppgiften och behärskar inte språket i tillräcklig omfattning, dokumentation sker inte enligt gällande regelverk, läkemedelshanteringen sker inte på ett patientsäkert sätt och vården vid livets slutskede sker inte enligt gällande regelverk. Under hösten kom ytterligare ett beslut från IVO att tidigare redovisning inte var tillräcklig inom vissa områden och behöver kompletteras med om, när och hur nämndens redovisade åtgärder kommer att följas upp.

Nämnden har till den 15 mars 2024 på sig att komplettera sitt svar till IVO med åtgärder som har genomförts eller planeras att genomföras. I svaret ska nämnden även beskriva den egenkontroll som gjorts inom ovanstående områden och vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas i syfte att säkerställa en god vård och omsorg.

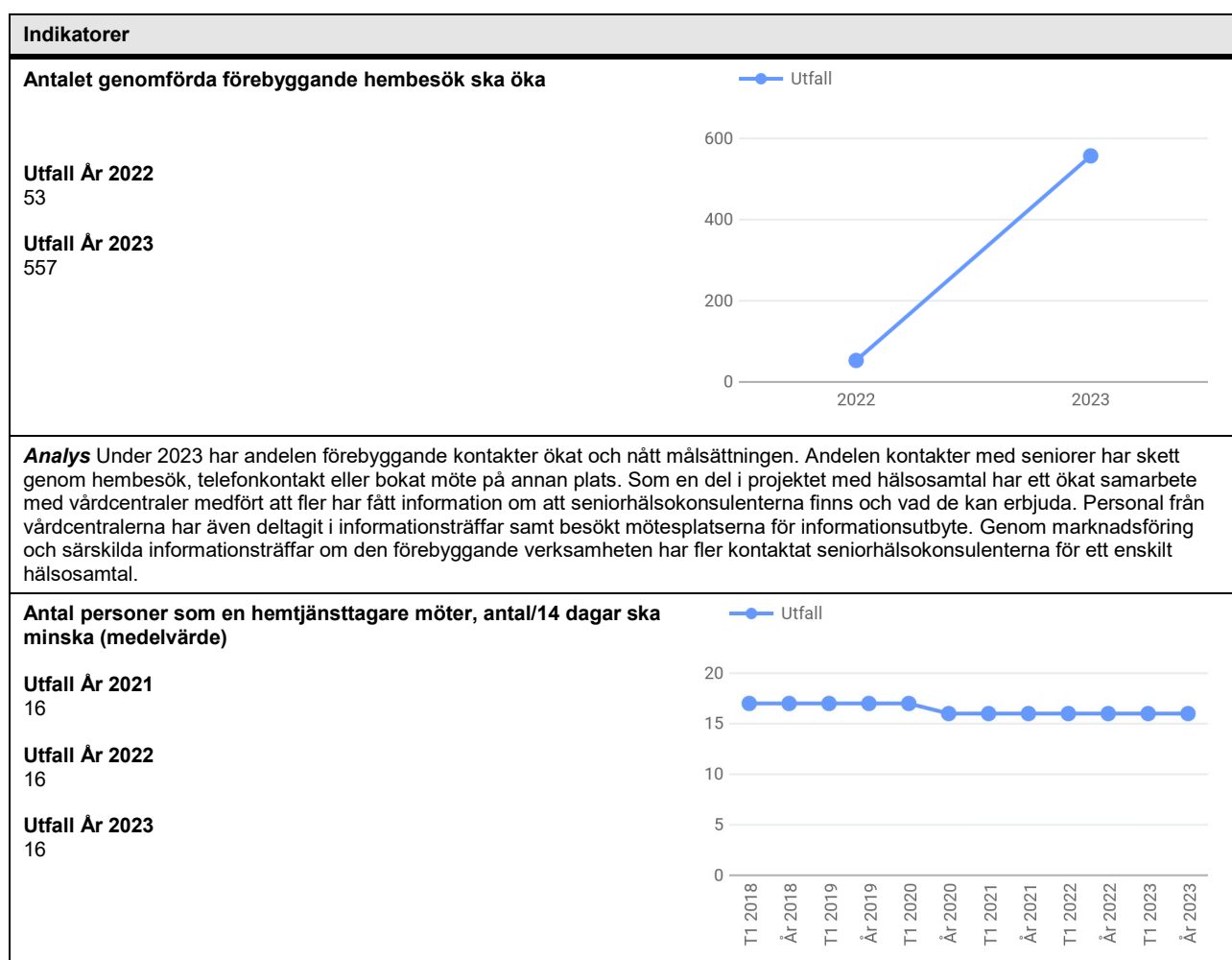
Förbättrade resultat i brukarundersökningen

Den nationella brukarundersökningen i hemtjänsten och på vård- och omsorgsboende visar på ett förbättrat resultat på flera olika områden såsom bemötande, förtroende för personalen och att man sammantaget är nöjd med sin hemtjänst eller sitt boende. Resultatet är mycket positivt för flera områden på vård- och omsorgsboende men det är hemtjänsten som har förbättrat flest områden som tidigare fått lågt resultat.

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete

Vård- och äldre- och omsorgsnämnden omfattas som vård- och omsorgsgivare av föreskriften med krav på ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Nämnden har genom beslut om riktlinjer beslutat vilka delar av verksamheten som omfattas av ledningssystemet, fastställt vilka processer som ingår samt fördelat ansvar för kvalitetsarbetet. I samband med beslut om den årliga patientsäkerhets- och kvalitetsberättelsen gör nämnden en bedömning av om ledningssystemet är ändamålsenligt och effektivt.

2.2 Nämndens indikatorer och uppdrag kopplade till grunduppdraget

Indikatorer																													
<p>Analys</p> <p>Målet är inte uppnått. En förklaring till att resultatet är oförändrat ses vara avsaknad av kompetenser i verksamheten. Det krävs numera nästan att samtliga medarbetare har delegation på att utföra hälso- och sjukvårdsinsatser. Omställningen till nära vård innebär även snabbare flöden och mindre tid för planering av hemgång av personer från slutna vårderna vilket ses påverka kontinuiteten negativt. När volymerna ökar och behovet att rekrytera nya medarbetare uppstår saknas ofta kompetenser vilket innebär att medarbetare med rätt kompetenser har behövt utföra insatser till fler personer och i större områden vilket påverkar kontinuiteten negativt.</p> <p>För att möjliggöra ökad kontinuitet ser verksamheten ett stort värde av att ha en utökad grundbemanning med egna resurser att använda vid både planerad och oplanerad frånvaro snarare än att använda sig av timvikarier. En utökad grundbemanning med högre andel tillsvidareanställningar och längre vikariat innebär färre timanställningar och möjliggör i högre utsträckning att medarbetarna har de kompetenser som behövs, exempelvis körkort och delegation på att utföra hälso- och sjukvårdsinsatser. Införandet av fast omsorgskontakt som arbetas vidare med inom hemtjänsten bör leda till att antalet personer en hemtjänsttagare möter minskar.</p>																													
<p>Andel personer 75 år och äldre i särskilt boende som behandlats med minst ett av sex olämpliga läkemedel, ska minska %</p> <p>Utfall År 2021 8,2</p> <p>Utfall År 2022 8</p> <p>Utfall År 2023 7,6</p>	<table border="1"> <caption>Data for Andel personer 75 år och äldre i särskilt boende som behandlats med minst ett av sex olämpliga läkemedel, ska minska %</caption> <thead> <tr> <th>År</th> <th>Utfall (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>År 2017</td><td>16</td></tr> <tr><td>T1 2018</td><td>13</td></tr> <tr><td>År 2018</td><td>13</td></tr> <tr><td>T1 2019</td><td>12</td></tr> <tr><td>År 2019</td><td>12</td></tr> <tr><td>T1 2020</td><td>11</td></tr> <tr><td>År 2020</td><td>11</td></tr> <tr><td>T1 2021</td><td>8</td></tr> <tr><td>År 2021</td><td>8</td></tr> <tr><td>T1 2022</td><td>8</td></tr> <tr><td>År 2022</td><td>8</td></tr> <tr><td>T1 2023</td><td>7,6</td></tr> <tr><td>År 2023</td><td>7,6</td></tr> </tbody> </table>	År	Utfall (%)	År 2017	16	T1 2018	13	År 2018	13	T1 2019	12	År 2019	12	T1 2020	11	År 2020	11	T1 2021	8	År 2021	8	T1 2022	8	År 2022	8	T1 2023	7,6	År 2023	7,6
År	Utfall (%)																												
År 2017	16																												
T1 2018	13																												
År 2018	13																												
T1 2019	12																												
År 2019	12																												
T1 2020	11																												
År 2020	11																												
T1 2021	8																												
År 2021	8																												
T1 2022	8																												
År 2022	8																												
T1 2023	7,6																												
År 2023	7,6																												
<p>Analys Målet är uppnått. Dialog förs löpande i Närvårdsamverkan och Lokal arbetsgrupp Äldre eftersom frågan om olämpliga läkemedel är en samverkansfråga mellan vårdcentralerna och förvaltningen. Inom förvaltningen följs regelbundet statistik om genomförda läkemedelsgenomgångar och målsättningen är att det ska genomföras årligen. Vårdcentralernas intervall för årskontroller av läkemedelsgenomgångar varierar mellan 12 - 15 månader. Därför är det svårt att jämföra siffror och det påverkar förvaltningens möjlighet till måluppfyllelse. Läkemedelsgenomgångar är en återkommande punkt på samverkansmöten mellan vårdcentralerna och hemsjukvården.</p>																													
<p>Väntetiden till vård- och omsorgsboende ska minska</p> <p>Utfall År 2022 99</p> <p>Utfall År 2023 132</p>	<table border="1"> <caption>Data for Väntetiden till vård- och omsorgsboende ska minska</caption> <thead> <tr> <th>År</th> <th>Utfall</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>T2 2022</td><td>99</td></tr> <tr><td>År 2022</td><td>99</td></tr> <tr><td>T1 2023</td><td>100</td></tr> <tr><td>T2 2023</td><td>110</td></tr> <tr><td>År 2023</td><td>132</td></tr> </tbody> </table>	År	Utfall	T2 2022	99	År 2022	99	T1 2023	100	T2 2023	110	År 2023	132																
År	Utfall																												
T2 2022	99																												
År 2022	99																												
T1 2023	100																												
T2 2023	110																												
År 2023	132																												
<p>Analys</p> <p>Målet är inte uppnått. Väntetiden till vård- och omsorgsboende ökar under året med anledning av att det är platsbrist i förhållande till kartlagt behov. Lägesbilden med lång väntetid förväntas kvarstå tills nytt vård- och omsorgsboende Kristinegränd står klart i början av år 2025. I försök att hålla nere väntetiden trots platsbrist arbetas det med snabba ledtider på in och utflytt på boendena, vilket i sig gör att lägenhetsobjekten står tomma så kort tid som möjligt.</p>																													

2.2.1 Nämnd

Uppdrag	Status År 2023	Kommentar/Analys
Förvaltningen ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för och möjligheten till gemensam matlagning på befintliga mötesplatser för seniorer.	● Genomfört	Måltider och social gemenskap är viktiga förebyggande insatser. Mötesplatserna har många olika aktiviteter för att möta behovet hos besökarna. På vissa av mötesplatserna/trygghetsbostäderna har man gemensam matlagning som aktivitet. Där det finns en restaurang i närhet till mötesplats har man också ordnat så att man kan sitta ihop i restaurangen och äta tillsammans.

2.3 Verksamhetsmätt

2.3.1 Äldreomsorg

2.3.1.1 Insatser i ordinärt boende

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal brukare med hemtjänst, väf	3 055	3 127	3 310	3 170
Tid som utförs i egen regi hos brukare, timmar väf	489 190	523 494	558 000	556 909
Tid som utförs av privat utförare hos brukare enligt hemtjänstvalet, timmar väf	80 185	88 407	95 000	98 356
Antal utförda hemtjänsttimmar hos brukare, väf	569 375	611 901	653 000	655 265

2.3.1.2 Vård- och omsorgsboende

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Totalt antal platser	866	868	869	874
Antal platser i egen regi	711	732	714	719
Antal entreprenadplatser	155	134	155	155
Antal belagda platser på vård- och omsorgsboende	834	848	848	863

2.3.1.3 Korttidsvård

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal korttidsplatser	67	67	82	82
Antal belagda korttidsplatser	63	73	82	83

2.3.1.4 Hälso- och sjukvård

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Pågående HSL åtaganden	2 420	2 355	2 500	2 320

2.3.1.5 Förebyggande

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Totalt antal belagda dagar på biståndsbedömd dagverksamhet	10 263	10 508	11 600	11 147

2.4 Jämställdhetsperspektivet

Vård- och äldregruppen ska ge likvärdigt stöd och service till stadens invånare oavsett kön. Stöd och service ges utifrån individens behov och önskemål. Nämnden tar inte hänsyn till kön vid fördelning av budget mellan verksamheter.

Analys utifrån könsuppdelad statistik

I nämndens uppföljning av grunduppdraget används könsuppdelad statistik där det finns sådan. Det möjliggör en analys utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det kan handla om antalet brukare/patienter samt biståndsbedömda och utförda insatser. Nämndens redovisning av gynnande ej verkställda beslut redovisas också uppdelat på kön. Även i sammanställning av statistik och i analys av resultat från brukarundersökningar, Öppna jämförelser och kvalitetsregister används könsuppdelad statistik.

Statistik visar att den del av nämndens målgrupp som är 65 år och äldre så har en högre andel av kvinnorna behov av stöd. Det beror på att antalet kvinnor är högre än antalet män, särskilt från 80 år och äldre då fler har behov av insatser från äldreomsorgen.

I brukarundersökningarna är kvinnor sammantaget mer nöjda med sitt vård- och omsorgsboende än vad män är. Kvinnorna upplever även i högre utsträckning än männen att personalen har ett gott bemötande, att personalen har tillräckligt med tid, att måltidsmiljön är trivsamt och de känner en allmänt högre trygghet till personalen än vad männen gör. Kvinnorna är även mer nöjda med de aktiviteter som erbjuds på vård- och omsorgsboendet. Verksamheten arbetar för att fånga upp vilka önskemål om aktiviteter som männen har, men kan se att generella skillnader i hur män och kvinnor uppfattar sociala sammanhang finns kvar även när de blir äldre och flyttar till ett vård- och omsorgsboende. En annan stor skillnad mellan män och kvinnor är att männen upplever sig som betydligt mer ensamma än vad kvinnorna gör.

Kvinnor och män är sammantaget lika nöjda med sin hemtjänst. Överlag tycker män och kvinnor lika kring insatserna. Det som skiljer sig är att kvinnor i högre utsträckning upplever ensamhet oftare än vad männen som har hemtjänst gör. En förklaring till detta är att det är en väsentligt större andel män än kvinnor som har hemtjänst som lever tillsammans med en annan vuxen person.

I statistiken från kvalitetsregistret för palliativ vård, Palliativregistret, syns inga skillnader mellan män och kvinnor.

3 Prioriterade fokusområden med indikatorer och uppdrag

Den politiska viljeinriktningen för Kommunfullmäktige sammanfattas genom 12 fokusområden för staden. Fokusområdena baseras på Borås Stads vision samt Borås Stads uppdrag som välfärdsaktör, samhällsutvecklare och demokratiaktör samt arbetsgivare.

3.1 Ett Borås präglad av samarbete, hållbarhet och mänskliga rättigheter

3.1.1 Minska matsvinn och användning av engångsmaterial

Vård- och äldreomsorgsmyndigheten arbetar på olika sätt för att minska matsvinn och användning av engångsmaterial i verksamheterna. Högskolan i Borås genomför på uppdrag av Vård- och äldreomsorgsmyndigheten forsknings- och utvecklingsprojektet "No Time to Waste". Projektperioden pågår 2022-2024. Målet är att ta fram och implementera modeller, arbetssätt och åtgärder så att Vård- och äldreomsorgsmyndigheten kan minska mängden matsvinn och engångsmaterial. De förslagna modellerna, arbetssätten och åtgärderna ska:

- minska mängden matavfall och dess klimatpåverkan
- minska mängden engångsmaterial inom myndighetens verksamhet
- minska kostnader relaterade till matsvinn och engångsmaterial.

Parallellt med detta projekt arbetar Vård- och äldreomsorgsmyndigheten kostverksamhet i samarbete med vård- och omsorgsboendena för att minska matsvinnet i de offentliga köken inom äldreomsorgen. För att kunna nå detta mål behövs ökad medvetenhet hos personalen kring vilka faktorer som är bidragande orsaker till matsvinnet. Köken har olika utgångslägen och förutsättningar vilket gör att de behöver sätta individuella mål per enhet och inte enbart övergripande generella mål. Varje enhet ska aktivt arbeta för att minska sitt totala svinn samt göra förbättringar år för år. Matsvinnet vägs löpande och följs upp av Vård- och äldreomsorgsmyndigheten. På de enheter som kom igång under 2022 har matsvinnet under 2023 minskat med 21 procent. Även livsmedelskostnaderna har minskat något under 2023, men kopplingen till matsvinnarbetet ska analyseras vidare.

3.2 Ett Borås med trygga och hälsosamma individer genom hela livet

3.2.1 Minska ofrivillig ensamhet bland seniorer

Projektet med hälsosamtal startade våren 2023, en satsning för att motverka ofrivillig ensamhet. Under hösten genomfördes aktiviteter i avsikt att nå fler personer över 80 år som inte har insatser från kommunen sedan tidigare. Genom ökad marknadsföring och i samverkan med regional primärvård har intentionen varit att nå personer för att motverka ofrivillig ensamhet. Verksamheten har tagit fram informationsfilmer som beskriver seniorhälsokonsulenter och att det finns mötesplatser för seniorer, som visas i matbutiker under december månad. En broschyr har tagit fram med samlad information om vad som finns inom kommunen, föreningar och samfund där man kan engagera sig och delta aktivt. Konceptet för uppsökande verksamheter till personer som fyllt 80 år har under året ändrats och kommer att ske i serviceorterna samt i centralorten, först ut var Dalsjöfors.

3.3 Ett Borås som verkar för förebyggande arbete, integration och trygghet.

3.3.1 Minska fallolyckor bland seniorer

Genom det förebyggande arbetet på mötesplatserna med fokus på träning som innehåller flera balansövningar ges information om betydelsen av träning för att förbättra balansen och minska risk för fall. Under november månad var det en särskild temamånad med fokus på fallförebyggande aktiviteter och föreläsning. Det har även varit föreläsning om alkohol och äldre som all personal på mötesplatserna har gått. En av hälsopedagogerna håller även i utbildningar och föreläsningar även till seniorer kring ämnet alkohol och levnadsvanor och effekterna av alkohol hos äldre personer, för att öka medvetenheten att detta kan påverka fallrisken.

Vid hembesök av seniorhälsokonsulenterna, informeras särskilt om vad man som senior kan tänka på för att förebygga fall, även i hemmet. Vid fler kontakter, inom den förebyggande verksamheten kan hänvisning göras till syn- och hörselkonsulenten, som kan hjälpa till med lösningar i hemmet för en förbättrad belysning eller liknande, för att på så sätt minska risker för fall.

4 Resurser

4.1 Nämndens verksamhet 1

4.1.1 Resultat

4.1.1.1 Ekonomiskt sammandrag (Tkr)

	Bokslut 2021	Bokslut 2022	Budget 2023	Bokslut 2023	Avvikelse
Statsbidrag	62 493	62 062	52 955	55 633	2 678
Avgifter och övriga intäkter	128 531	134 257	132 116	153 081	20 965
Summa intäkter	191 024	196 319	185 071	208 715	23 644
Personal	-1 162 785	-1 234 292	-1 335 163	-1 397 555	-62 392
Lokaler	-53 310	-56 760	-60 033	-58 974	1 059
Material och tjänster	-342 551	-350 092	-344 775	-299 689	45 086
Kapitalkostnader	-359	-353	0	-146	-146
Summa kostnader	-1 559 006	-1 641 498	-1 739 971	-1 756 365	-16 394
Buffert (endast i budget)	0	0	0	0	0
Nettokostnader	-1 367 982	-1 445 179	-1 554 900	-1 547 650	7 250
Kommunbidrag	1 421 975	1 463 550	1 554 900	1 554 900	
Resultat jämfört med kommunbidrag	53 993	18 371	0	7 250	7 250
Godkänt ianspråktaget ackumulerat resultat					
Godkända "öronmärkta" projekt					
Resultat jämfört med tillgängliga medel	53 993	18 371			
Ackumulerat resultat	156 587	30 000	30 000		

4.1.1.2 Resultatanalys

Vård- och äldreomsorgen redovisar ett positivt resultat för året på 7,3 mnkr, att ställa i relation till senast lämnade prognos om ett överskott på 8,0 mnkr. Resultatet är en mindre avvikelse mot budgeterad kostnadsomslutning på 0,5 % och avviker gentemot prognosen med 0,7 mnkr vilket motsvarar en avvikelse på 0,04 % i relation till den budgeterade kostnadsomslutningen.

Resultatanalys mot prognos

På intäktssidan visar nämnden ett förbättrat resultat gentemot prognos på 2,9 mnkr. Prognosavvikelsen förklaras av en återbetalning på statsbidrag på 0,5 mnkr, över det redovisas ett förbättrat resultat på avgifter och övriga intäkter på 3,4 mnkr vilket förklaras av en återbetalning från Koncerninköp på 1,1 mnkr, en vitesintäkt på 0,8 mnkr på grund av att en leverantör otillåtet höjt priser över avtal samt att avgiftsintäkterna från brukarna översteg prognosen med 1,6 mnkr. Att avgifterna skulle överstiga budget var känt, dock har prognosen även inkluderat avskrivningar från brukare som inte klarat av att betala sin avgift. Denna avskrivning är inte en intäkt utan redovisas som en kostnad. Samma avvikelse återfinns på kostnadssidan.

Kostnadssidan avviker gentemot prognosen med ökade kostnader på 3,7 mnkr, vilket innebär en avvikelse mot de faktiska kostnaderna på 0,2 %. Personalkostnaderna blev 0,8 mnkr lägre än förväntat, vilket motsvarar en avvikelse på 0,06 % gentemot faktiska kostnader inom posten. Störst avvikelse på kostnadssidan mot prognosen återfinns inom posten material och tjänster, vilket blev 4,7 mnkr dyrare gentemot prognosen som motsvarar 1,6 % av de faktiska kostnaderna.

Resultatanalys mot budget

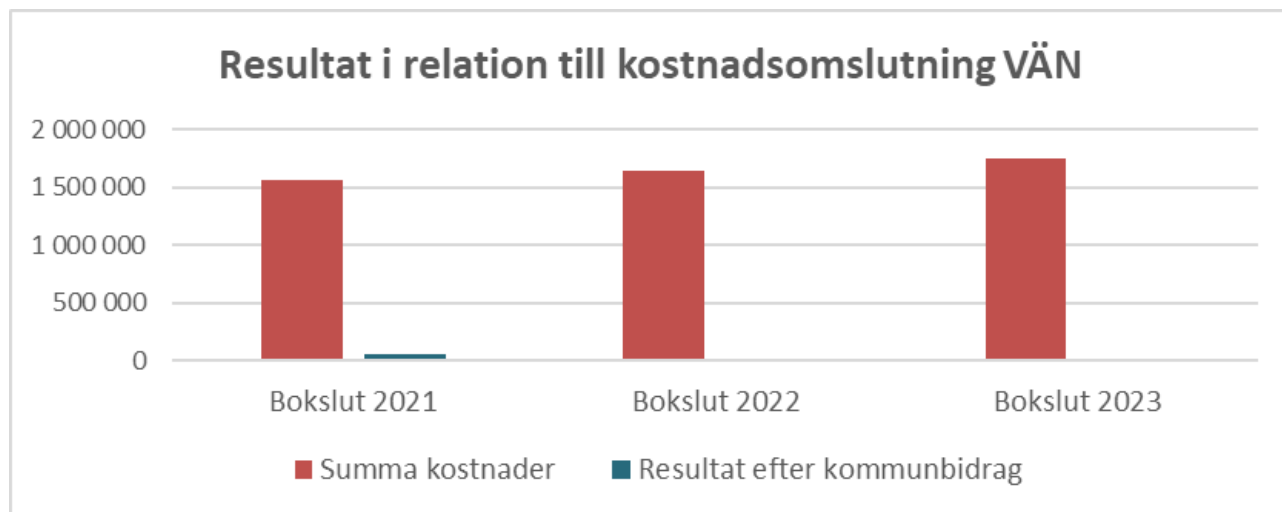
Nämndens intäkter översteg budget med 23,6 mnkr och förklaras främst av ökade intäkter kopplat till avgifter och försäljning av verksamhet, som överstiger budgeten med 21,0 mnkr. Omsorgsavgifterna överstiger budget med 2,5 mnkr, vilket förklaras av högre beläggning/nyttjande av insatser än budgeterat. Statsbidraget för ökad bemanning av sjuksköterskor inom vård- och omsorgsboenden redovisas som en övrig intäkt och genererar en avvikelse gentemot budget på 6,6 mnkr. Nämndens intäkter avseende interna ersättningar översteg budgeten med 6,6 mnkr och består främst av försäljning av utförande verksamhet till Social omsorgsnämnden. Även statsbidragen överstiger budget med 2,7 mnkr vilket förklaras av att bidrag lysts ut under året som nämnden inte hade kännedom om vid budgettillfället.

Kostnaderna för året blev 16,4 mnkr lägre än budgeterat och avvikelser återfinns inom samtliga kostnadsposter. Personalkostnaden avviker negativt mot budget med 62,4 mnkr varav 10,4 mnkr kan härledas till de två vård- och omsorgsboenden som bedrivits i egen regi i avvaktan på att avtal med extern leverantör skulle bli klart. Svårigheten att rekryteras legitimerad personal har lett till ett underskott för personal med 10,8 mnkr, då bemanning behövs säkras via externa hyrföretag. Utöver detta har personalkostnaderna överstigit budget med anledning av de ökade volymerna som föranlett en öka bemanning. Lokalkostnaderna avviker mot budget med ett överskott på 1,1 mnkr. Kostnaderna för material och tjänster genererar ett överskott på 45,1 mnkr varav 17,2 mnkr direkt kan kopplas till de två vård- och omsorgsboenden som bedrivits i egen regi i avvaktan på övertag av extern leverantör. De problem som uppstått med införandet av trygghetsskapande välfärdstekning har genererat ett överskott gentemot budget på 3,0 mnkr. Bostadsanpassningsbidraget har för året genererat ett överskott på 3,9 mnkr. Utöver dessa poster har det rått en allmän återhållsamhet ute i verksamheten, som en anpassning mot 2024, ett år som kommer präglas av mindre ekonomiska medel.

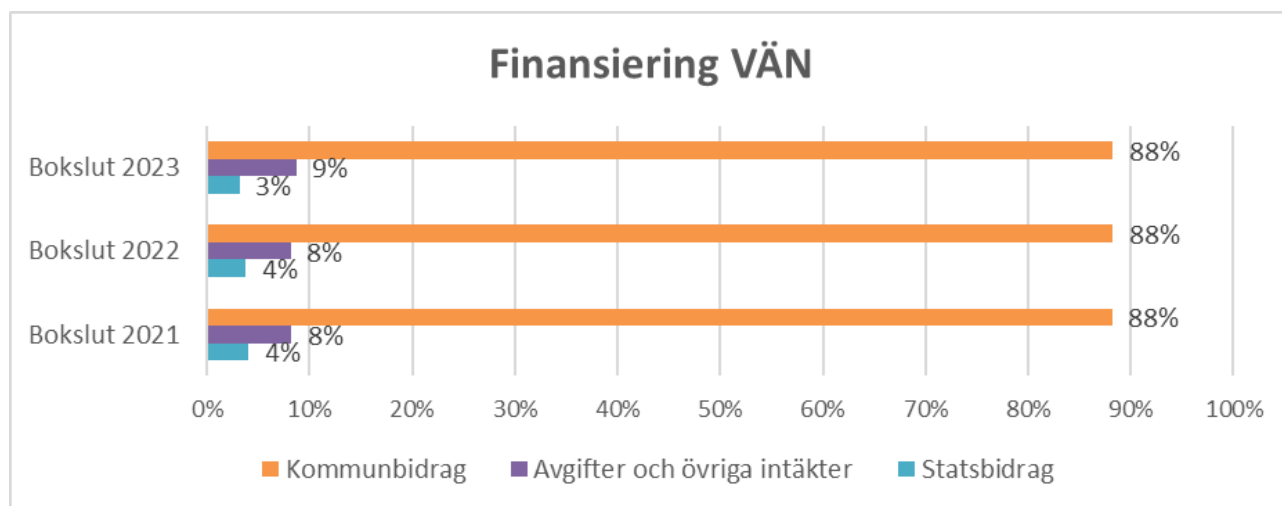
Resultatanalys över tid

Nämnden har de senaste tre åren redovisat positiva resultat på mellan 7,3 och 54,0 mnkr, vilket motsvarar en positiv avvikelse på mellan 0,5 - 3,8 % i relation till den faktiska kostnadsomslutningen. Störst avvikelse under 2021-2023 har 2021 på 3,8 % som direkt kan härledas till pandemin där all verksamhet inte kunnat genomföras eller efterfrågats i den utsträckning som ett normalt år innebär. Redan året efter, 2022, kunde verksamheten åter bedrivas under mer normala förutsättningar, vilket återses på resultatet. 2023 fortsätter i samma bana, där nämnden kunnat planera och utföra

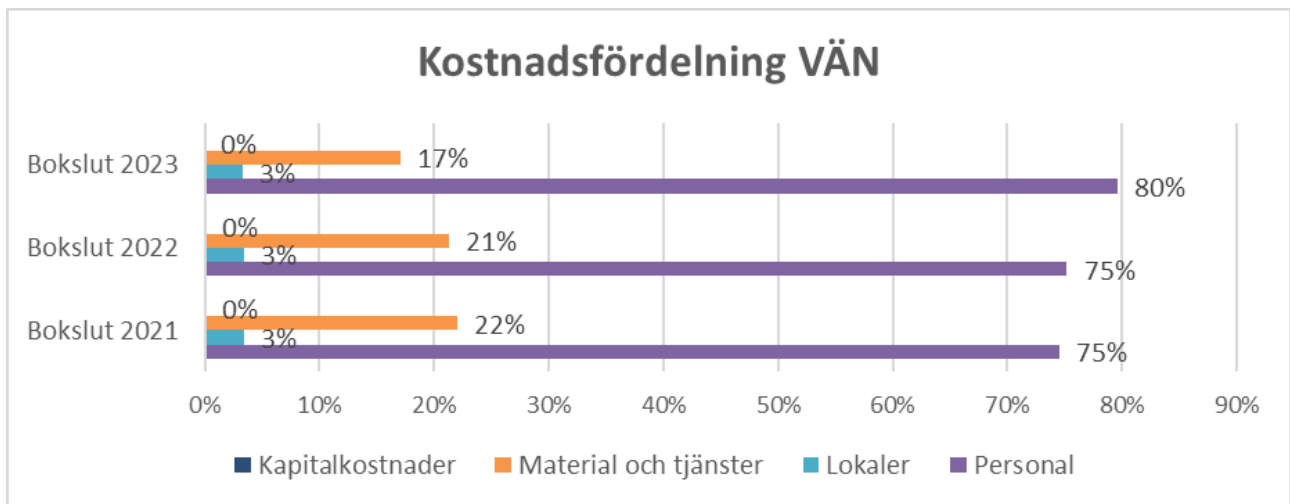
verksamheten inom mer förutsägbara parametrar, även om nämnden behövt parera flera svårigheter som drivit kostnader, såsom exempelvis kön till vård- och omsorgsboenden. 2023 uppgick avvikelserna gentemot budget till en mindre avvikelse på 0,5 %.

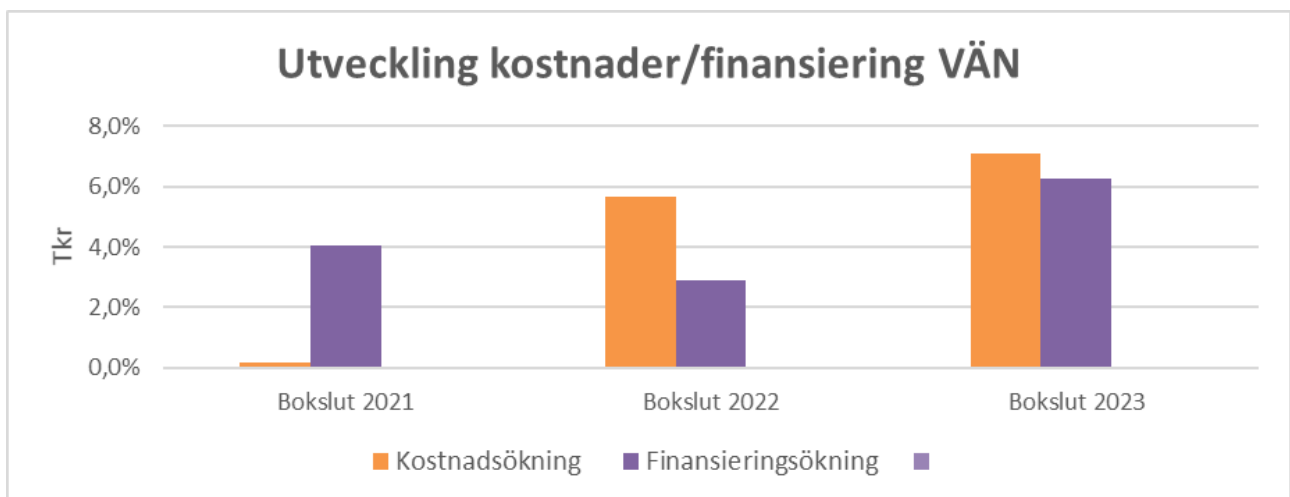
Sedan 2020 har statsbidragen en stor påverkan på nämndens ekonomi, från att tidigare ha utgjort ca 1 % av nämndens finansiering har de nu landat på 3-4 %. Det har även medfört att kommunbidraget minskat i omfattning och ligger sedan några år tillbaka på 88 %. Statsbidragen är dock en osäker finansieringskälla vilket gör verksamheten svår att planera långsiktigt då få statsbidrag är beslutade över flera år. Statsbidragen är även svåra att snabbt omsätta till verksamhet, då de oftast är reglerade till vad de ska användas till, där tidsaspekten inte alltid ger utrymme för planering och omsättning till kostnader. De är heller inte anpassade till andra gällande lagar och regler, exempelvis lagen om offentlig upphandling. Nämndens största statsbidrag 2023 "God vård och omsorg" som för året uppgick till på 39,9 mkr är dock väldigt generellt i sin omfattning och någorlunda stabil över tid.

Nämndens kostnadsfördelning har över åren varit stabil, där personalkostnader utgjort 75 % av kostnaderna, vilket är att förvänta utifrån den typ av verksamhet som bedrivs. 2023 bryts dock denna trend då personalkostnaderna ökar med 5 procentenheter upp till 80 % av kostnaderna. Förklaringen till de ökade personalkostnaderna är att nämnden under delar av året bedrivit två vård- och omsorgsboenden i egen regi, boenden som tidigare och från 1 november 2023 bedrivs i extern regi. Det är även förklaringen till att kostnaderna för material och tjänster minskar till 17 % av kostnadsmassan.

Under 2023 ökade kostnaderna mer än vad finansieringen gjorde, vilket inneburit att resultatet har minskat jämfört med 2022. En viss kostnadsökning från år till år är att förvänta och beror på den generella pris- och löneutveckling som årligen sker. Från att tidigare år ha en stabil kostnadsökning runt tre procent (innan 2021) uppgår 2023 års kostnadsutveckling till 7,1 %, redan föregående år skedde en större ökning på 5,6 %. Ökningen kan kopplas dels till mer utförda volymer, men även till inflationen som är den högsta på flera decennier, vilket resulterat i kostnadsdrivande löneavtal som automatiskt drar upp nämndens kostnader i och med den personaltunga verksamhet som bedrivs.

4.1.2 Verksamhetsanalys

Verksamheternas nettokostnader

Tkr	Bokslut 2021	Bokslut 2022	Budget 2023	Bokslut 2023	Avvikelse
Central administration					
Intäkt	4 561	3 612	0	4 842	4 842
Kostnad	-46 356	-49 791	-46 341	-45 543	798
Nettokostnad	-41 795	-46 179	-46 341	-40 701	5 640
Politisk verksamhet					
Intäkt	0	0	0	0	0
Kostnad	-2 274	-2 294	-2 761	-2 633	128
Nettokostnad	-2 274	-2 294	-2 761	-2 633	128
Vård och omsorg i ordinärt boende					
Intäkt	58 777	63 039	69 990	72 767	2 777
Kostnad	-714 449	-769 931	-839 029	-852 551	-13 522
Nettokostnad	-655 672	-706 892	-769 039	-779 784	-10 745
Vård och omsorg i särskilt boende					
Intäkt	98 815	99 986	92 091	107 839	15 748
Kostnad	-673 312	-685 484	-721 331	-722 990	-1 659
Nettokostnad	-574 497	-585 498	-629 240	-615 151	14 089
Övrig verksamhet					
Intäkt	28 870	29 682	22 990	23 267	277
Kostnad	-122 615	-133 997	-130 509	-132 648	-2 139
Nettokostnad	-93 745	-104 315	-107 519	-109 381	-1 862
Buffert					
Intäkt	0	0	0	0	0
Kostnad	0	0	0	0	0
Nettokostnad	0	0	0	0	0
Totalt					
Intäkt	191 023	196 319	185 071	208 715	23 644
Kostnad	-1 559 006	-1 641 497	-1 739 971	-1 756 365	-16 394
Nettokostnad	-1 367 983	-1 445 178	-1 554 900	-1 547 650	7 250

Central administration

Den centrala administrationen visar på ett överskott för året på 5,6 mnkr. Intäkterna avviker från budget med 4,8 mnkr och förklaras främst av ersättningar som inte varit budgeterade. Intäkten möts till stor del av en kostnad som inte heller den är budgeterad, varpå det inte får någon resultatpåverkan. Överskottet beror även på återbetalning från överliggande centrala verksamheter.

På kostnadssidan avviker utfallet med 0,8 mnkr gentemot budgeten, en avvikelse som varit större om kostnaderna som mött de obudgeterade intäkterna ovan varit budgeterade. Överskottet kopplas främst till den återhållsamhet som nämnden antagit för att anpassa kostnaderna då 2024 har tuffare ekonomiska förutsättningar.

Ordinärt boende

Verksamheten innefattar såväl beställandet som utförandet av insatser inom hemtjänst, korttidsvård, dagverksamhet och bostadsanpassning. Verksamheten är nämndens största och utgör nära hälften av uppdraget.

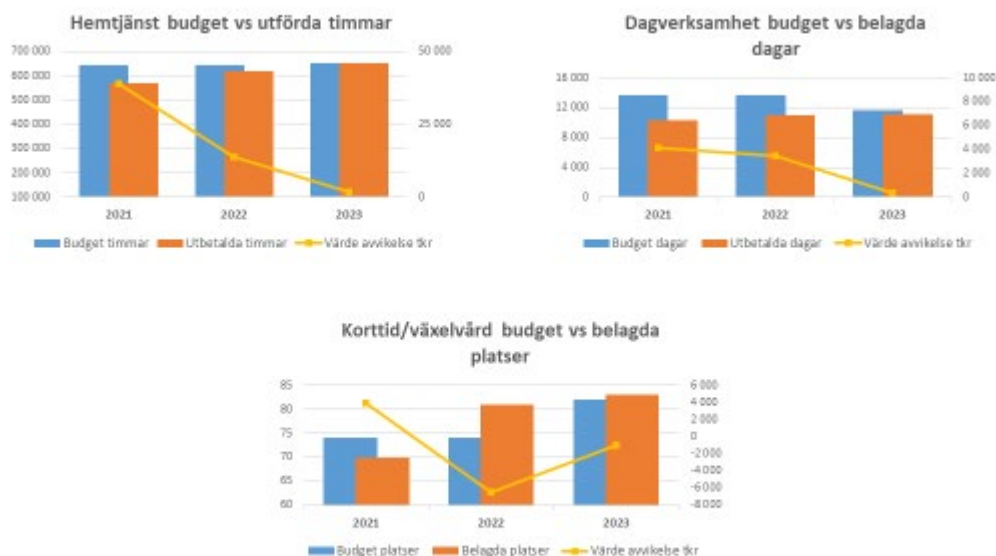
Verksamheten genererar ett underskott på 10,7 mnkr. Ett underskott var väntat och kopplas bland annat till inhyrd legitimerad personal samt fördyrande personalkostnader under sommarens första del avseende vikarier.

Intäkterna överstiger budget med 2,8 mnkr och har avvikelser inom posterna statsbidrag med ett underskott på 6,6 mnkr samt försäljning av verksamhet till annan nämnd med ett överskott på 7,5 mkr. Avvikelsen på statsbidragen beror på fördelningen av medlen mellan ordinärt och särskilt boende. Vid budgeteringen antogs att en större del av statsbidragen "God vård och omsorg" skulle nyttjas inom det ordinära boendet vilket inte gjorts. Överskottet på försäljning av verksamhet avser de insatser nämnden utfört för Sociala omsorgsnämnden inom främst socialtjänstens verksamhetsområde, en insats som varit mer omfattande än budgeterad nivå.

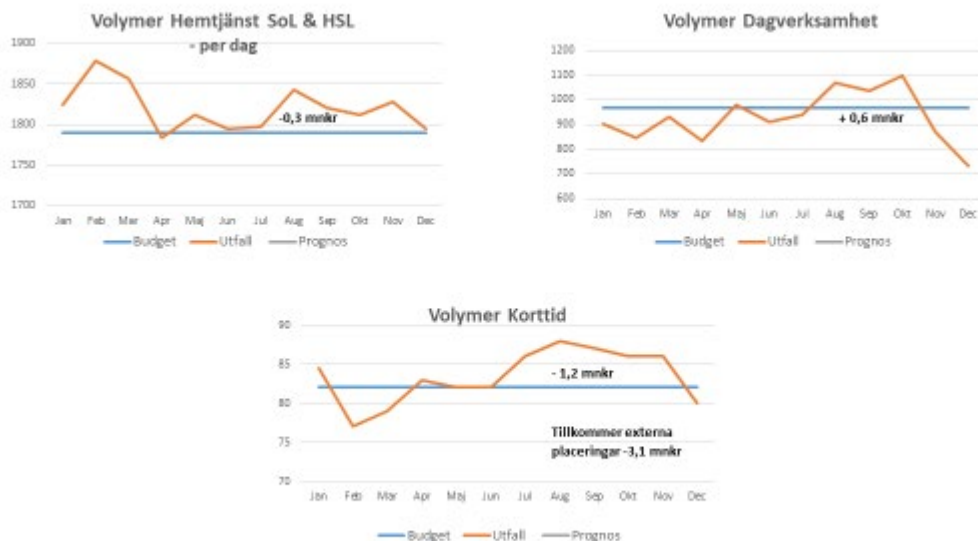
Kostnaderna är 13,5 mnkr högre än budgeterat fördelat på personalkostnader med ett underskott på 22,3 mnkr och ett överskott på material och tjänster med 6,9 mnkr. Lokalkostnaderna blev 2,0 mnkr lägre än budget. Att personalkostnaderna avviker gentemot budget förklaras av behov av att hyra in legitimerad personal samt en ökning av volymerna i den utförande verksamheten, något som driver ökat behov av bemanning. Avvikelsen inom material och tjänstekostnader kopplas dels till att breddinförandet av trygghetsskapande välfärdsteknik uteblivit i sin tänkta form, vilket påverkat utfallet innevarande år med ett överskott på 1,5 mnkr, lägre kostnader för bostadsanpassning med 3,9 mnkr samt en återhållsamhet för att bekosta ökade personalkostnader.

Den utförda tiden fortsätter att öka, vilket ses som en konsekvens av fullbeläggning på vård- och omsorgsboenden samt omställningen till nära vård. När det är fullbelagt på boendena blir brukare med beslut om vård- och omsorgsboende kvar i ordinärt boende längre alternativt på korttiden vilket påverkar såväl volym inom korttid och hemtjänst. Omställning till nära vård medför att fler brukare/patienter får sina medicinska behov utförda i det ordinära boendet via mobila team varpå man kan undvika inläggning inom slutenvården. Vid en eventuell slutenvårdsvistelse kortas vårdtiden ner och utskrivningen går betydligt fortare och brukare/patient som efter inläggningen har stora vårdbehov får detta utfört i det egna boendet.

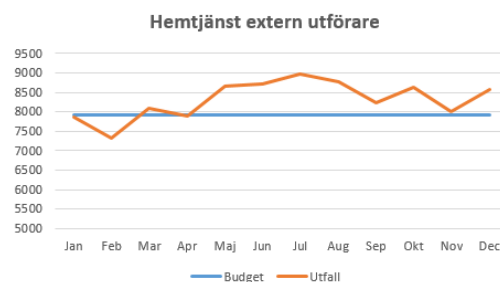
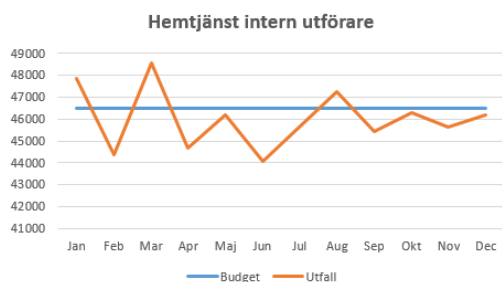
För att möta demografins utmaning och att få verksamhetens resurser att räcka till arbetar verksamheten brett med olika angreppssätt för möta framtiden. Bland annat genom differentiering av arbetsuppgifter, nya anställningsformer och nyttjandet av välfärdsteknik.

På beställarsidan redovisas ett underskott för året kopplat till volymer på 4,1 mkr, av dessa utgör hemtjänsten -0,3 mkr, dagverksamheten + 0,6 mkr och korttidsvård -4,3 mkr. I summorna ingår även köp av externa korttidsplatser med 3,1 mkr för att hantera kösituationen på nämndens vård- och omsorgsboenden.

Trots fler utförda hemtjänsttimmar än budget är underskottet marginellt, vilket förklaras av att de utförda timmarna hos extern utförare är större än budgeterat, medans de internt utförda understiger budgeterad nivå. Ersättningen är högre för internt utförd hemtjänst, vilket bekostar de ökade timmarna hos externt utförd tid.

Hemtjänst

Den utförande verksamheten, som avser såväl hemtjänst dag- som nattid samt hälso- och sjukvården, redovisar ett underskott. Totalt uppgår underskottet för de utförande enheterna till 11,7 mnkr. Främsta orsaken till underskottet är kopplat till ökade kostnader för personal i form av nya löneavtal, svårighet i att rekrytera vilket medför behov av att hyra in personal alternativt bekosta övertid samt införandet av arbetsskor. Personalthanteringen under sommarmånaderna var mer kostsam än verksamheten hade förutspått och en svårighet att hämta hem den fördyrade kostnaden under hösten uppstod. Den uppkomna situationen kommer att tas med i kommande sommarplaneringar. Verksamheten är fordonstung och har därmed påverkats kraftigt av ökade drivmedelspriser.

Det totala antalet unika brukare per år har historiskt legat på en konstant nivå runt 2 900 brukare, dock syns en ökning av antalet under 2023. I och med den demografiska utvecklingen är det väntat att antalet unika brukare kommer öka, men ökningen förklaras även av kön till vård- och omsorgsboende. Den budgeterade volymen hemtjänsttimmar innevarande år uppgick till 655 000 timmar och strax över 655 000 timmar utfördes. De totalt utförda timmarna ökar sedan föregående år och förklaras av såväl ökade antal brukare, men även för att den enskildes behov av mer omfattande hjälp ökat.

Under 2022 kom Vård- och äldreförvaltningen och Sociala omsorgsförvaltningen överens om en ny tillämpning på hur de båda förvaltningarnas reglementen skulle tolkas. Överenskommelsen innebar att Sociala omsorgsförvaltningen inte skulle ta sig an ärenden där brukaren inte är inskriven inom specialistpsykiatri. Det har medfört en förskjutning till Vård- och äldreförvaltningen av ärenden som hamnar precis utanför regionens specialistpsykiatri varpå boendestöd och inte hemtjänst bäst matchar behovet. Kostnad under året blev 1,5 mkr och det fanns ingen avsatt budget då behovet inte tidigare uppmärksammats i denna omfattning.

I takt med att vårddagen inom slutenvården minskar ökar trycket på verksamheten att kunna ta hem brukaren tidigare, i de fall detta inte lyckats blir kommun betalningsansvarig för utskrivningsklara patienter, en kostnad som för 2023 uppgick till 0,6 mnkr. För att möta de allt snabbare flödena ut från sjukhusets slutenvård har nämnden arbetat fram en modell inom hemtjänsten som benämns "Trygg och säker hemgång". Det nya arbetssättet ska vara trygghetsskapande i vårdövergången och medföra att brukaren i så många fall som möjligt inte behöver återinskrivas till slutenvård.

Dagverksamhet

Av budgeterade 11 600 besök inom dagverksamheten har 11 100 stycken genomförts (95 %). Anledningen att verksamheten inte nått upp i budgeterad nivå beror bland annat på att lokalerna för Fristads dagverksamhets renoverades i slutet av året vilket medförde färre belagda dagar samt att inskrivna brukare inte alltid kommer på sina inplanerade dagar. Det finns heller ingen direkt efterfrågan på placering kväll och helg på Bodagatans dagverksamhet vilket hade möjliggjort fler belagda dagar. Den utförande verksamheten redovisar ett underskott för året på 1,9 mnkr och avvikelser återfinns till sin helhet på intäktsidan avseende beläggningen, där verksamheten budgeterat för en större volym än vad som fanns avsatt på myndighet, en beläggning som rådde innan pandemin. När beläggningen sedan

inte nått upp till förväntad/budgeterad nivå har verksamheten inte lyckats anpassa sina kostnader, i främst personal, till de faktiska intäkterna.

Antalet unika brukare uppgick 2023 till 172 stycken att sätta i relation till nämndens behovsprognos som visar på att behovet uppgår till 179 unika personer under 2023. Den demografiska utvecklingen visar på ökat antal äldre i befolkningen och att antalet platser på dagverksamhet behöver utökas framöver. Under våren 2022 presenterades en utredning kring hur denna utökning skulle kunna gå till, dock har ännu inga beslut fattats kring åtgärder. Ett förslag som finns är att dagverksamheten på Bodagatan ska flytta ut till ny enhet och då utöka antalet tillgängliga platser.

Korttidsvård

Av nämndens 82 tillgängliga platser budgeterades full beläggning och den faktiska beläggningen uppgår till 83 stycken. Det har varit ett hårt tryck på korttidsverksamheten under hela året, vilket beror på att många brukare är på korttiden i väntan på att få sitt beslut om vård- och omsorgsboende verkställt. Egentligen är det inte brist på korttidsplatser utan grundproblemet är att det sedan sommaren 2021 är fullbelagt på nämndens vård- och omsorgsboenden i kombination med en kö till dessa. Åtgärder som vidtagits under året för att hantera kön till vård- och omsorgsboendena har varit att göra överbeläggningar på korttidsboendena samt att nämnden utifrån ett samverkansavtal inom Sjuhärad/Boråsregionen kunnat köpa korttidsplatser i närliggande kommuner beroende på deras egna tillgång och efterfrågan. I snitt har nämnden köpt tre platser per månad i annan kommun.

Den utförande verksamheten redovisar ett underskott resultat för verksamheten på 1,1 mnkr och består av såväl korttidsboende, lokalvårdsorganisation samt hälso- och sjukvården. Korttidsboende påvisar ett marginellt underskott på 0,4 mnkr, beläggningen har varit hög, vilket genererat större intäkter men som även möts av ökade kostnader för personal samt att renoveringen av Bodagatan medförde ökade kostnader. Hälso- och sjukvårdsorganisationen genererar ett underskott inom verksamhetsgrenen på 0,9 mnkr som fullt ut beror på behovet av legitimerad personal vilket lösts genom inhyrd personal. Lokalvårdsorganisationen genererar ett mindre överskott på 0,2 mnkr vilket förklaras av att organisationen inte var fullt bemannad enligt den budgeterade planen.

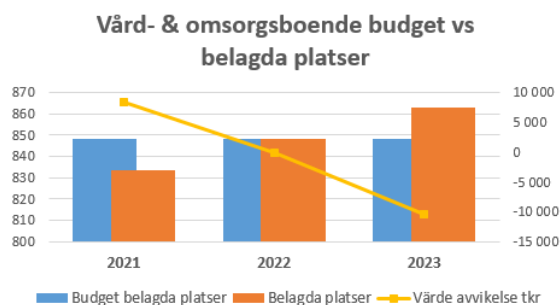
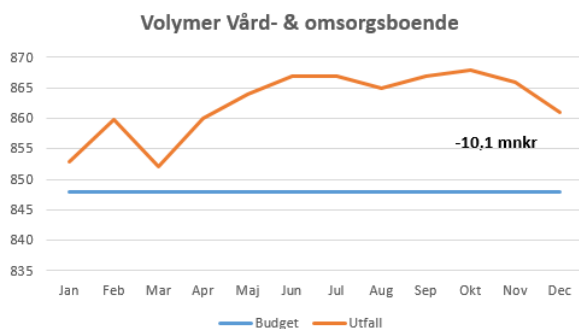
Särskilt boende

Verksamheten genererar ett överskott på 14,1 mnkr för året gentemot budget. Intäkterna ligger 15,7 mnkr över budget där de största avvikelserna beror på ökade avgiftsintäkter med 1,9 mnkr, försäljning av personalresurser 2,3 mnkr och statsbidrag på 12,1 mnkr varav 6,6 mnkr redovisas som en övrig intäkt. Avgiftsintäkterna överstiger budgeten med anledning av den höga beläggningen på vård- och omsorgsboendena jämfört med tidigare år. Att statsbidragen överstiger budgeten beror på fördelningen av statsbidraget "God vård och omsorg" fördelats annorlunda mellan ordinärt och särskilt boende gentemot budgeteringen. Nämnden har även tagit del av statsbidraget "öka bemanningen av sjuksköterskor på särskilda boenden" som inte fanns budgeterade.

Kostnaderna överstiger budget med 1,7 mnkr fördelat på personalkostnader med ett underskott på 37,9 mnkr samt material och tjänster som genererar ett överskott på 36,5 mnkr. Att personalkostnader avviker negativt från budgeten beror bland annat på att nämnden bedrivit två vård och omsorgsboenden i egen regi, i väntan på övertag av extern entreprenör, längre än vad som antogs i budgeten, vilket även är förklaringen till att material och tjänster genererar ett överskott. En annan förklaring till ökade personalkostnader är den ökade beläggningen på boendena. Utöver överskottet på material och tjänster som kan härledas till hanteringen av upphandlingen av extern utförare består posten även av ett överskott som kan härledas till införandet Trygghetsskapande välfärdsteknik om 1,5 mnkr. Ett införande som fått avbrytas i samband med omförhandling av avtal med leverantör.

Nämndens interna resursfördelningsmodell fördelar resurser till verkställande enheter utifrån utförda insatser som på vård- och omsorgsboende är direkt kopplat till beläggningen. Under 2023 har beläggningen överstigit den budgeterade nivån på 848 platser med 15 platser, vilket generat ett

underskott på 10,1 mnkr på beställarsidan. Utöver detta har ett underskott uppstått på grund av ersättningen avseende parboende med 0,5 mnkr. Då nämndens vård- och omsorgsboenden varit fullbelagda under året har flera personer fått stå i kö för att få sina boendebeslut verkställda. För att lösa den uppkomna situationen har samverkansavtal ingåtts med Sjuhärad/Boråsregionen och nämnden har genom avtalet möjlighet att köpa upp till fem boendeplatser i Ulricehamns kommun. Nämnden köper även plats med anledning av behov i utifrån nationella minoriteter. Årssnittet på de externt köpta platserna uppgår till 6 köp av plats utanför kommunen vilket har genererat ett underskott på 3,1 mnkr.

För att hantera de ökade volymerna som kraftigt överstiger nämndens budgeterade nivå har nämnden tillfört området 11,4 mnkr från bufferten för att finansiera de obudgeterade volymerna. Efter detta uppgår underskottet avseende vård- och omsorgsboende på beställarsidan till 2,3 mnkr.

För att snabbare möta behovet av boendeplacering arbetar verksamheten aktivt för att korta processen för in- och utflyttning och för att effektivisera in och utflytt sker ett samarbete med Lokalförsörjningsförvaltningen och Servicekontoret, där processer och rutiner tagits fram. Målbilden är att en lägenhet ska stå tom max 10 dagar innan ny hyresgäst. I egenregin uppgick den så kallade tomtiden till 15,8 dagar (17,5 dagar i extern regi). Framtagna processer och rutiner visar dock att tomtiden minskar, i början av 2022 uppgick tomtiden till 32 dagar för att i slutet av 2023 uppgå till 14,2 dagar.

2023 budgeterades antalet belagda vård- och omsorgsplatser till totalt 848 stycken, trots att nämndens behovsprognos 2022-2032 visar på att behovet utifrån demografin är 903 platser för 2023. Anledningen att fler belagda platser inte budgeteras beror på att nämnden endast producerar 874 platser. Den aktuella situationen är svårlost då staden inte har möjlighet att skyndsamt öka antalet boendeplatser i avvaktan på att Kristinegränd med 73 platser står klart i början av 2025. Under hösten har 20 somatiska platser omdanats till demensplatser då denna boendegrupp fortsätter öka, vilket i sin tur påverkar kön mer än brukare i behov av somatisk plats.

Trots en hög beläggning under året på samtliga vård- och omsorgsboenden, redovisar den utförande verksamheten ett negativt resultat för året på 6,5 mnkr. Tidigare års höga sjukfrånvaro under sommaren föranledde att fler vikarier anställdes än vad budgeten tillät, vilket är den främsta anledningen till underskottet. Efter sommaren genomfördes en översyn med syfte att få ekonomin i balans, vilket innebar en återhämtning av underskottet, men inte tillräckligt för att nå balans.

Lokalvårdsorganisationen inom verksamheten genererar för året ett överskott på 2,0 mnkr som beror på att organisationen inte var fullt bemannad utifrån den budgeterade tidplanen.

Den ökade vårdtyngden och mer komplicerade insatsbehov som setts under 2022 har fortsatt under 2023 vilket krävt extra personalresurser och mer omfattande delegeringar, då en vårdtung brukare kräver en annan nivå av bemanning till följd av kontinuerliga livsuppehållande vårdinsatser.

Under våren 2023 breddinfördes det nya trygghetslarmsystemet på samtliga vård- och omsorgsboenden. Införandet har varit utmanande inom vissa delar, och ett utvecklingsarbete framåt fortsätter för att få välfärdstekniken att fungera fullt ut.

Hälso- och sjukvård

I den organisationsform som nämndens hälso- och sjukvård bedrivs är det svårt att särskilja vad som är ordinärt - och särskilt boende varpå analys av verksamheten redovisas särskilt. Ekonomin för nämndens hälso- och sjukvård redovisas under ordinärt- respektive särskilt boende utifrån schablonberäkningar.

Som vårdgivare ansvarar Vård- och äldregruppen för den kommunala hälso- och sjukvården inom nämndens verksamhetsområde. Verksamheten bedrivs av legitimerad personal i patientens egna hem och på vård- och omsorgsboendet där patienten ska ges en god vård och med hög patientsäkerhet.

De allt mer kvalificerade vårdinsatserna i den kommunala hälso- och sjukvården ställer krav på en god samverkan med våra vårdgrannar/mellan vårdgivare och på informationsöverföring. Nya arbetssätt och förändringar i den regionala sjukvården har även lett till att det är korta ledtider vid utskrivning från sjukhus och en allt mer avancerad sjukvård i hemmet. Detta ställer höga krav på medarbetarna för att upprätthålla god vård med hög patientsäkerhet. I samband med omställningen till nära vård behöver resursfördelningen mellan kommun och region ses över.

2023 har inneburit flera utmaningar för Hälso- och sjukvården. Den största utmaningen har varit att rekrytera och behålla sjuksköterskor. Personalomsättningen är hög, vilket påverkar både arbetsmiljö och ekonomi negativt. En av orsakerna till svårigheten att både rekrytera och behålla personalen är löneläget, där omvärldsbevakningen har visat att löneläget är högre hos grannkommunerna. En annan utmaning är minskad kunskapsnivå och en ökad personalomsättning hos omvårdnadspersonalen i verkställigheten. Det påverkar den legitimerade personalen ytterligare då färre kan ta emot delegering och mer omfattande handledning av baspersonalen behövs. För att avlasta framförallt sjuksköterskorna i verksamheten så har undersköterskor anställts inom verksamheten vilket upplevs positivt.

Situationen är oroande inför framtiden med tanke på verksamhetens behov av att förstärka både antalet sjuksköterskor samt kompetensen och omställningen till nära vård. Problematiken med att rekrytera skapar ett stort behov att hyra in extern bemanning via företag, som i sin tur även påverkar kvaliteten i verksamheten, men ändå är en lösning för att säkerställa en god och säker vård.

Med anledningen av utmaningen att kompetensförsörja har verksamheten utrett om arbetet som legitimerad inom hälso- och sjukvården kan differentieras, om nya roller eller professioner kan inrättas i verksamheten. En kartläggning av sjuksköterskornas arbetsuppgifter har genomförts där det framkom att det finns en del arbetsuppgifter som kan utföras av andra professioner än sjuksköterskor. Verksamheten arbetar nu vidare med resultatet och det har även tagits fram en beskrivning av sjuksköterskans uppdrag under projektet.

Övrig verksamhet

Nämndens övriga verksamhet som består av kost- och vaktmästeriorganisation, förebyggande verksamhet samt välfärdsteknik och IT genererar ett underskott för året på 1,9 mnkr.

Intäkterna överstiger budgeten med 0,3 mnkr, och beror dels på överskott på statsbidrag med 2,9 mnkr och underskott på övriga intäkter med 2,6 mnkr. Övriga intäkter avviker från budget och förklaras av att försäljningen i nämndens restauranger inte når upp till den beräknade försäljningsnivån. Överskottet på statsbidrag beror på rekvisering av statsbidraget för ofrivillig ensamhet samt att tidigare erhållna och godkänt behållna statsbidrag lyfts upp från balansräkningen för att finansiera surfplatteprojekt samt bemanning av införandet kring trygghetsskapande välfärdsteknik, i enlighet med tidigare nämndbeslut.

Kostnadssidan har ett underskott vid årets slut som uppgår till 2,1 mnkr och härleds främst till kostnader som inte varit budgeterade för satsningarna som bekostas av tidigare fonderade statsbidrag, som surfplatteprojektet och införandet av trygghetsskapande välfärdsteknik. Utöver detta uppvisar

personalkostnaderna ett överskott på 0,6 mnkr och beror på anpassningar för att möta övriga kostnader och intäktsbortfall. Lokalkostnaderna genererar ett underskott på 0,6 mnkr.

Kost- och vaktmästeriverksamhet

Verksamheten redovisar ett underskott för året på 2,9 mnkr, vilket främst beror på minskade intäkter från restaurangerna. Kostverksamheten gör kontinuerligt en översyn av kostnaderna för att anpassa dessa utifrån de ekonomiska förutsättningar som råder, där verksamheten har arbetat intensivt med att minska matsvinnet, effektivisera matsedelsplanering och bemanning för att nå en ekonomisk balans. Vaktmästeriverksamheten har en stor kostnadsökning för drivmedel, som även påverkar resultatet negativt.

Verksamheten har i samverkan med kärnverksamheten fortsatt arbetet med att öka kvaliteten på måltiderna för våra brukare. Brukarundersökningarna visar ett bra resultat och målet är att förbättra det ytterligare under 2024. Inköp av ekologiska/närproducerade livsmedel har minskat något under året till följd av de kraftigt ökade livsmedelskostnaderna. Två restauranger, Dalhem och Skogslid ingår tillsammans med Högskolan i projektet No Time 2 Waste för att minska matsvinn och plast. Arbetet har bidragit till minskade livsmedelskostnader under senare del av året. Inom kostverksamheten så följs även hur matsedeln påverkar klimatet. Det görs genom att mäta koldioxidekvivalenter CO₂e- /kg inköpta livsmedel. Sveriges klimatmål 2030 har satt upp ett maxvärde på 1,6 och verksamheten hade ett resultat 2023 på 2,05. Maten till äldreomsorgen har ett relativt högt protein- och energivärde som generellt har högre miljöbelastning vilket kan innebära en utmaning.

Förebyggande verksamhet

Den förebyggande verksamheten genererar ett mindre överskott för året på 0,4 mnkr.

En god förebyggande verksamhet gör att inträdet i äldreomsorgen kan förskjutas framåt och om teknikanvändningen ökar kommer våra seniorer i större utsträckning att kunna använda teknik för att få ett självständigt liv. Nämnden vill möta morgondagens seniorer och synliggöra möjligheter och skapa nyfikenhet kring digitalisering och teknik. Genom medvetna satsningar såsom utlåning av surfplattor, digitalt stöd, teknikträffar samt digitala träffar och aktiviteter har den digitala kompetensen hos seniorer ökat. Projektet med utlåning av surfplattor till personer från 75 år och uppåt pågår enligt plan och har blivit väldigt uppskattat av stadens seniorer och efterfrågan är stor.

För att fortsätta att utveckla det förebyggande arbetet har statsbidrag rekviderats för att arbeta med hälsosamtal som ett led i arbetet med ofrivillig ensamhet med personer över 80 år som inte har pågående insatser från kommunen. Seniorhälsokonsulenterna fortsätter och ökar samarbetet med primärvården för att sprida information och nå nya seniorer och därigenom väntas fler personer få möjlighet till hälsosamtal samt ges möjlighet att delta i olika sammanhang.

Buffert

Nämnden avsatte 1 % av kommunbidraget till en buffert för oförutsedda kostnader enligt gällande reglemente. Nämnden tog på sitt februarimöte beslut om att nyttja 1,1 mnkr av 2023 års buffert för att finansiera en utökning av det så kallade surfplatteprojektet, vars syfte är att kostnadsfritt låna ut surfplattor till medborgare över 75 år för att minska det digitala utanförskapet. På junimötet beslutades att nyttja ytterligare 3,0 mnkr från bufferten för att rusta upp vård- och omsorgsboende samt för att bekosta behövliga anpassningar på Furuvägen.

På nämndens septembermöte beslutade nämnden att resterande 11,4 mnkr nyttjas för att finansiera de ökade volymerna inom vård- och omsorgsboende, som inte varit budgeterade.

4.1.3 Riktade stats- och EU-bidrag

Tkr

Bidragsgivare	Ändamål	Totalt beviljat bidrag	Redovisat bidrag under 2023
Socialstyrelsen	God vård och omsorg av äldre	39 928	39 928
Socialstyrelsen	Äldreomsorgslyftet	18 723	9 083
Socialstyrelsen	Återhämtningsbonus	1 013	238
Socialstyrelsen	Ökat bemanning av sjuksköterskor på vård- och äldreboenden 2022	13 205	13 205
Socialstyrelsen	Ökat bemanning av sjuksköterskor på vård- och äldreboenden 2023	14 090	6 639
Socialstyrelsen	Hälsosamtal	1 686	1 231
Summa		88 645	70 324

God vård och omsorg delas med Sociala omsorgsnämnden. Ovan redovisade siffror avser Vård- och äldrenämndens del.

Äldreomsorgslyftet har även externa utförare rätt att ta del av. I ovan nämnda redovisade siffror ingår dessa. Totalt har externa utförare tagit del av bidraget med 334 tkr.

Återhämtningsbonusen har även externa utförare rätt att ta del av. I ovan nämnda redovisade siffror har enbart de medel som Borås Stad tilldelats angivits.

Ökad bemanning av sjuksköterskor på vård- och äldreboenden 2022 betalades ut föregående år, men intäktsfördes 2023. Vad gäller samma bidrag avseende 2023 har 7,5 mnkr förts med till 2024 enligt anvisningar från Rådet för kommunal redovisning.

5 Arbetsgivarpolitik

Inledning

Ur ett arbetsgivarperspektiv har det varit ett spännande och utmanande år. Som arbetsgivare har vi hunnit arbeta dryga året med de nya bestämmelserna i Lagen om anställningsskydd (LAS) och hittat former för tillämpningarna gällande särskild visstidsanställning (SÅVA). Under året har även skyddad yrkestitel för undersköterska införts och nya dygnsvilo regler har börjat gälla. Vår regering fattade beslut om höjt försörjningskrav för de med arbetstillstånd vilket har påverkat vår kompetensförsörjning och de enskilda medarbetarna vars lönenivå understigit kravet.

I nämnden har medarbetare inom vårdnära yrken fått arbetsskor och förvaltningen har genomfört en rad olika kompetensutvecklingsinsatser. Årets semesterrekrytering var omfattande och kostsam men gav en stabil verksamhet under sommarmånaderna. Därtill har en hel del samverkan ur ett kompetensförsörjningsperspektiv genomförts. Årets medarbetarenkät visar på positiva resultat och att medarbetarna fortsatt i hög utsträckning upplever sitt arbete i förvaltningen som meningsfullt.

Semesterrekryteringen

Årets semesterperiod blev kostsam men stabil. Flödet och tillgången på kandidater har varit bra och jämnt under rekryteringsperioden. Utmaningen har varit att hitta kandidater med rätt kompetens, främst tidigare erfarenhet från vård och omsorg samt innehav av körkort. Under 2023 var drygt 6 av 10 vikarier helt nya inom yrket. Utgångsläget påverkade helheten i resursåtgång för ökat behov av bredvidgång, introduktion och utbildning. Behov av att öka andelen semestervikarier som återvänder under flera år har identifierats som ett utvecklingsområde som behöver arbetas med inför nästa semesterrekrytering.

En hög andel semestervikarier, chefer och samordnare svarade på utvärderingen av årets semesterrekrytering. Utvecklingspotential identifierades inom områden såsom att tillgodogöra sig introduktionen och klara delegering, språkutmaningar samt bristande kompetens inom bemötandefrågor. Utvärderingen visade även att det fanns brister i processen för tjänstekortsutfärdandet vilket påverkade möjligheten att kunna börja jobba på sin arbetsplats. Ytterligare en utmaning är kollektivtrafikens kontinuitet till ytterområdena.

Statistik

- Inkomna ansökningar: 1 432
- Ej intressanta: 331
- Genomförda intervjuer: 1 044
- Anställda semestervikarier: 565
- Av 565 personer var 91 fortsatt förlängda på vikariat under hösten
- Antal flyttade semesterveckor utanför semesterperioden: 32,5
- Antal taxiresor till/från arbetet i ytterområdena: 86 resor nyttjats av 8 personer med anställning i Fristad och Viskafors/Seglora.

Kommunikation och marknadsföring

Rekryteringskampanjen och annan marknadsföring pågick från december 2022 till och med juni 2023. Aktiviteter i kommunikationsplanen:

- Annonsering sociala medier, kanaler Instagram, Snapchat och Facebook
- Samarbeta och annonsering via Go Care
- Bussreklam
- Väggevpa på stan
- Annonsering digitala och analoga tavlor i Borås
- Annonsering tv-skärmar skolor, trafikskolor och flyers
- Deltagande på 8 rekryteringsmässor
- Besök och rekryteringsmonter på Almåsgymnasiet, Vuxenutbildningen Borås och Högskolan i Borås

Samverkan

Vård- och äldreämnden har under 2023 haft samverkan med flera aktörer, både internt och externt bland annat inom Vård- och omsorgscollege (VO-College) där både arbetsgivare, utbildningsanordnare, arbetsförmedling och fack samverkar på regional och lokal nivå.

I samverkan med gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram har samarbetet kring lärlingar och lärlingsanställningar fortsatt. 16 elever har haft sin basplacering på utbildningsenheterna inom vård- och omsorgsboende. 9 av dessa elever har lärlingsanställningar med lön under den tid de är på arbetsplatsen.

Samarbetet med Ung Omsorg har fortsatt under 2023. Målsättningen är att väcka intresse bland unga för framtida jobb inom vård och omsorg och sätta guldkant i vardagen för nämndens målgrupper. Samtliga vård- och omsorgsboenden har tagit emot ungdomar 14-17 år under helgerna. Ytterligare ett viktigt arbete för att locka unga till vård- och omsorg är mottagandet av feriearbetare. Vård- och

äldrenämnden tog emot ca 200 ferieungdomar under 2023.

Samverkan har också skett med kringliggande grundskolor, gymnasieskolor, yrkeshögskolor och högskolor bland annat genom deltagande i programråd och mottagande av praktikanter. Tillsammans med högskolan och vuxenutbildningen har arbetsgivaren också genomfört ett antal uppdragsutbildningar såsom socialrätt och yrkessvenska.

Arbetsmiljö

Dygnsvila

Den 1 oktober började nya regler för dygnsvila att gälla. De nya reglerna innebär att 11 timmars sammanhängande dygnsvila ska förläggas i planerat schema. Initialt var tolkningarna av de nya reglerna många och tillämpningarna skilde sig åt hos Sveriges arbetsgivare. SKR utkom med nya rekommendationer dagarna innan de nya reglerna skulle gälla, vilket innebar att veckovila också kunde inbegripa dygnsvilan. SKR tydliggjorde dock att de arbetsgivare som lyckats med en förläggning där dygnsvila och veckovila tillgodoses separat borde fortsätta med det arbetssättet. Vård- och äldrenämnden hade arbetat för att få till en förläggning med separat dygns- och veckovila och valde därför initialt att behålla den förläggningen för att invänta ytterligare svar ifrån SKR samt föra fortsatt dialog med fackliga parter. Att stå fast vid förläggningen blev tillslut ohållbart då flera andra nämnder i staden samt SÄS valde att följa SKRs nya tolkning. Idag schemaläggs 36 timmars sammanhängande vila som inbegriper dygns- och veckovila i avvaktan på vad avtalsrörelsen 2024 kommer fram till.

Arbetskor

Medarbetare som arbetar vårdnära med krav på arbetskläder har erbjudits arbetsskor under 2023. För att erhålla fria arbetsskor krävs en tillsvidareanställning eller visstidsanställning om minst 6 månader. Arbetsskorna är personliga men inte privata och är märkta med Borås Stads logga. Medarbetare inom hemtjänst, larm och natt, pool samt hemsjukvård i ordinärt boende har fått ett par utomhusskor för sommarbruk och ett par för vinterbruk. Medarbetare på vård- och omsorgsboende, korttid, dagverksamhet och hemsjukvård har fått ett par inomhusskor. Arbetet med att få en fungerande process på plats har varit snårig då flertalet bestämmelser både i skyddslagstiftning och skattelagstiftning påverkade möjligheterna till utförandet.

Olycksfall och tillbud

Under 2023 hade vi 1027 rapporterade händelser fördelade på:

- 551 tillbud
- 355 olycksfall
- 44 färdolycksfall
- 24 arbetsjukdom
- 53 riskobservation

Av dessa händelser är det 19,6% som rör ohälsosam arbetsbelastning, 13,4 % handlar om hot och våld samt 13,4 % är fall i samma nivå (snubbla). Fördelningen har sett likartad ut de senaste åren vilket innebär att de tre största riskerna i nämndens verksamheter handlar om stress, hot och våldssituationer samt snubbelolyckor. 291 medarbetare inom hemtjänsten har genomfört en hot och våldsutbildning i samarbete med centrum för kunskap och säkerhet (CKS) för att stärka kompetensen inom området.

Arbetsstillstånd

Regeringen beslutade under 2023 att höja försörjningskravet för den som ansöker om arbetsstillstånd i Sverige. Det nya kravet började gälla den 1 november och påverkar alla som får beslut om sin ansökan om arbetsstillstånd efter det. För att få arbetsstillstånd krävs en lön som uppgår till minst 80 procent av medianlönen i Sverige, vilken var 27 360 kr 2023. Detta beslut påverkade Vård- och äldrenämndens medarbetare och chefer i stor utsträckning då det rädde osäkerhet och oro hos de som påverkades. Regeringsbeslutet fångade också medias uppmärksamhet och fick stort utrymme i nationella mediesammanhang. Arbetet med att säkerställa vilka medarbetare som kan komma att omfattas av beslutet och ett förtydligat arbetssätt vid nyrekrytering kommer att fortsätta in i början av 2024.

Introduktionsår undersköterska

Under 2023 togs upplägg fram för ett introduktionsår för tillsvidareanställda undersköterskor. Aktiviteten kommer ur KAL-planen för undersköterskor och syftar till att stärka undersköterskans yrkesintroduktion. Introduktionsåret omfattar 5 heldagar och 5 halvdagars utbildning/introduktion samt 6 block (14 timmar) webbutbildning.

Kompetensutvecklingsinsatser

Utbildning	Målgrupp
Att möta personer med demens, grund och fördjupning	Vårdbiträden, undersköterskor
Fem nycklar för en språkutvecklande arbetsplats	Enhetschefer
Förflyttningsutbildning, grund och repetition	Vårdbiträden, undersköterskor
Handledarutbildning	Undersköterskor, leg. personal
Hot och våld	Medarbetare och chefer inom hemtjänst
HSV-dagar, personcentrerad vård och omsorg	Leg. personal
Ledarutveckling Medarbetarcentrum	Enhetschefer
LÄR UT	Sjuksköterskor
Löneöversynsutbildning	Samtliga medarbetare
Missbruk och samlarbete	Biståndshandläggare
Psykisk ohälsa hos äldre, grund och fördjupning	Vårdbiträden, undersköterskor, leg. personal och biståndshandläggare
Reflektionsforum chef	Enhetschefer
Socialrätt 1 (äldreomsorgslyftet)	Chefer
Språkombudsutbildning	Undersköterskor
Svenska grundläggande (äldreomsorgslyftet)	Outbildade vårdbiträden
Sårvård	Sjuksköterskor
Vård- och omsorgsutbildning (äldreomsorgslyftet)	Outbildade vårdbiträden
Yrkesambassadörsutbildning	Vårdbiträden, undersköterskor
Yrkessvenska	Vårdbiträden, undersköterskor

Skyddad yrkestitel

För att använda titeln undersköterska inom vård och omsorg krävs från och med den 1 juli 2023 yrkesbevis. Det är individen själv som ansöker om yrkesbevis från Socialstyrelsen. Söktrycket har varit stort och handläggningstiden har varit lång. Medarbetare som hade en tillsvidareanställning som undersköterska när reglerna började gälla kan fortsätta använda titeln till och med den 30 juni 2033 utan bevis. De medarbetare som hade en visstidsanställning som undersköterska när reglerna började gälla blev istället anställda med titeln Omvårdnadsassistent. Denna titel används även för de som nyanställts i väntan på yrkesbevis. Ett omfattande kommunikationsarbete har genomförts i samband med införandet till nämndens medarbetare.

Medarbetarenkäten

Under 2023 ökade svarsfrekvensen på medarbetarenkäten till 85,4% i jämförelse med 82% 2021. Sammanfattningsvis har en positiv förflyttning skett inom alla områden utom *jämlikhet*, där resultatet backat något. Inom området *helhet* är resultatet detsamma som medelvärdet 2021.

Resultatet för 2023 ligger på samma medelvärde som för hela Borås Stad inom flera av områdena med

undantag för lägre siffror inom *jämlikhet* och *ledarskap*. Avseende HME-frågorna svarar fler medarbetare fem eller fyra inom områdena *totalt*, *ledarskap* och *styrning*. Inom området *motivation* ligger resultatet kvar på samma som 2021.

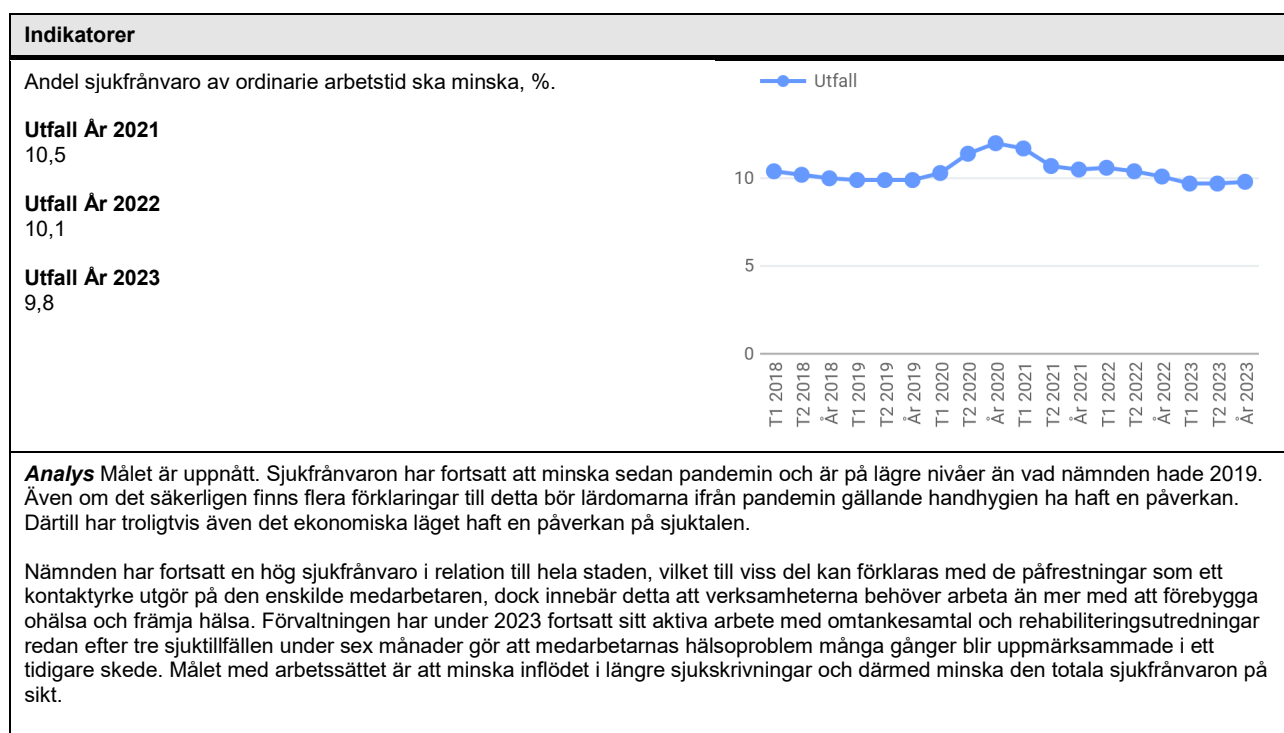
Resultatet visar en ökning för 2023 i jämförelse med 2021 av antal medarbetare som uppger att det haft medarbetarsamtal och lönesamtal med sin chef under de senaste 12 månaderna. Även antal framtagna individuella kompetensplaner samt kännedom kring personalförmåner har ökat. Troligt är att utbildningsinsatsen som genomfördes för chefer i lönebildning under hösten 2022 påverkat utfallet.

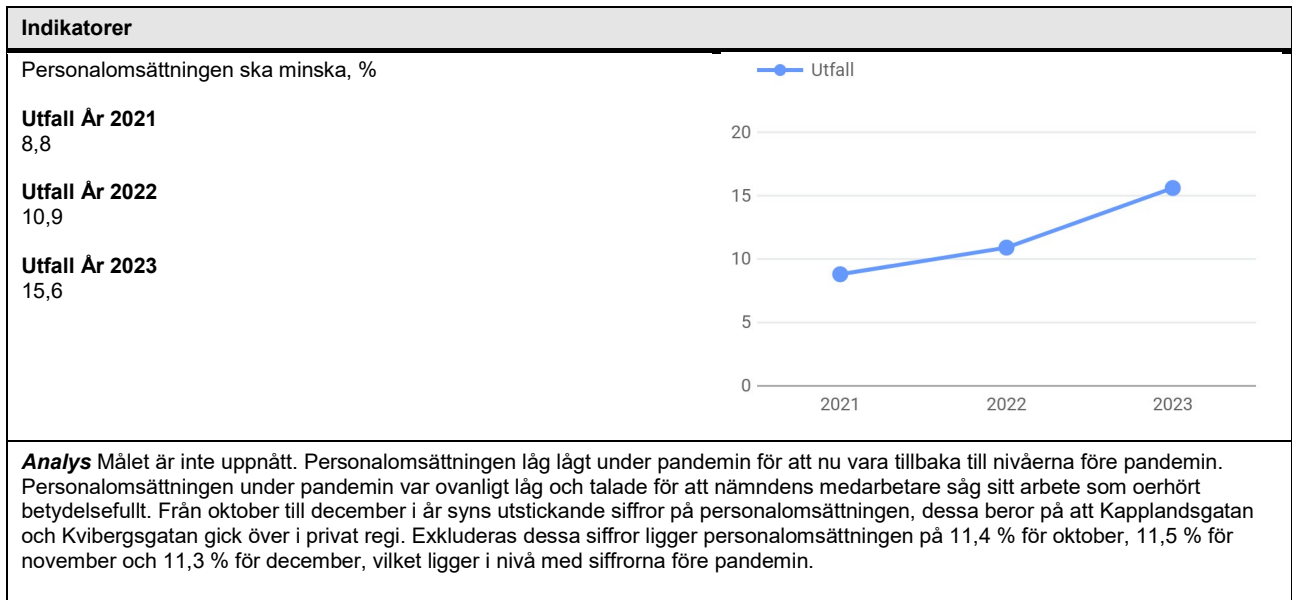
Resultatet visar också att våra medarbetare i stor utsträckning upplever att deras chefer visar förtroende för dem i sitt arbete och att medarbetarna upplever en hög meningsfullhet i sina arbeten.

Enkät om chefernas förutsättningar

Under 2017 och 2019 gjordes enkäter där cheferna fick svara på frågor rörande deras förutsättningar i chefsuppdraget. Enkäten pausades under pandemin men 2023 beslutades att ta upp den på nytt. Generellt sett upplever cheferna sig trygga i sin roll och fler upplever sig närvarande som chefer. Hela 94% upplever sig leda sina medarbetare med tillit. Enkäten visar en liten ökning i andelen chefer som upplever chefsuppdraget som otydligt och en marginell minskning av andelen som upplever stöd ifrån närmast överordnad chef. Enkäten genomfördes innan vård- och omsorgsboende delades upp på två chefer vilket troligtvis påverkat resultatet.

5.1 Indikatorer

Lena Elliot
Handläggare
033 357047

Datum
2024-02-26

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2023-00366 1.2.3.3

Revisionsrapport: Granskning av resursfördelningsmodellen i Borås Stad

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden har tagit del av granskningen av
resursfördelningsmodellen och ställer sig bakom det fortsatta
utvecklingsarbetet.

Ärendet i sin helhet

Stadsrevisionen i Borås Stad har gett Kommunforskning i Västsverige (KFi) i
uppdrag att granska Borås Stads resursfördelningsmodell. Syftet har varit att
bedöma om nämnderna och Kommunfullmäktige säkerställer en ändamålsenlig
budgettilldelning, ekonomistyrning, uppföljning och kostnadskontroll.

Sammantaget observerar KFi en väl etablerad och traditionell
resursallokeringsprocess som sker med en betoning på totalkostnadskontroll
och viss försiktighet. Det konstateras i rapporten att resursfördelningen är
stabil, konsekvent och decentraliserad. KFi konstaterar dock i rapporten att
relationen mellan ekonomi och verksamhet är svag. KFi lyfter i rapporten även
fram några risker som Stads-
revisionen bedömer behöver beaktas i ett framtida
utvecklingsarbete:

- Förlitan på informellt politiskt ansvarstagande, vilket kan vara
problematiskt i ett instabilt politiskt landskap.
- Metoden att generellt räkna upp föregående års budget ger bristande
förutsättningar för omprövningar och effektivitet.
- Svag koppling mellan resursallokering och politiska mål i styrningen,
vilket kan leda till bristande samspel och effektivitet. Detta kan leda till
att vissa dimensioner av kommunens verksamhet inte styrs som avsett
eller i linje med uttryckta ambitioner.
- Ett kortsiktigt fokus i budgetarbetet, med begränsad tid för planering
och risk för konserverande effekter.
- Formuleringen av ekonomiskt ansvar är inte helt tydlig på
förvaltningsnivå. Detta bl.a. då förvaltningarna inte är egna
balansenheter och får flytta med sig över-/underskott mellan åren.
- Risker med det sätt resurserna allokeras på kan komma att aktualiseras
på grund av bl.a. förändringar i verksamheten/kommunen eller ändrade
omvärldsbetingelser.

Det finns inget i KFi:s rapport som talar för att långsiktighet eller helhetssyn stärks eller gynnas av det befintliga sättet att arbeta med budgetering och resursfördelning. Detta kan inte heller antas stärka samarbetet mellan kommunens förvaltningar.

Enligt Stadsrevisionens bedömning behöver rapportens slutsatser ligga till grund för fortsatt utvecklingsarbete av resursfördelningsmodell, budgetprocess och ekonomistyrning.

Vård- och äldregruppen ser riskerna som rapporten lyfter fram. På det sätt som anslagen idag räknas upp och hanterar såväl volymjusteringar samt effektiviseringar ger bristande förutsättningar för omprövningar och effektivitet.

Att räkna upp volymerna enligt dagens hantering där ingen justering görs för den felaktighet som kan uppstå mellan befolkningsprognosen och den faktiska befolkningsutvecklingen skapar en strukturmässig felaktighet som nämnden i sin tur behöver hantera på bekostnad av verksamhetens helhet.

Idag finansieras flertalet centralt placerade enheter via en så kallad beställar-/utförarmodell. Att kalla hanteringen för en beställarmodell är direkt felaktigt, då nämnderna inte i sin tur kan göra en faktisk beställning och därmed påverka sin kostnadsbild. Intäkterna hämtas in genom fördelningsnycklar, som i sin tur är oklara och som dessutom ibland inte är i korrelation mot de faktiska kostnaderna. Då dessa enheter direktfördelar sina kostnader mot övriga nämnder kan de höja kostnaderna okontrollerat. En kostnad som nämnderna sedan i sin tur behöver hantera inom tilldelat kommunanslag som oftast inte är uppräknat fullt ut och/eller dessutom innehåller effektiviseringskrav.

Vård- och äldregruppen välkomnar ett fortsatt utvecklingsarbete inom resursfördelningsmodellen som kan åtgärda de brister som granskningen belyst.

Beslutsunderlag

1. En robust modell om resursfördelning i Borås Stad

Samverkan

Informeras vid FSG 2024-02-21

Beslutet expedieras till

1. Borås Stads stadsrevision

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

En robust modell: om resursfördelning i Borås Stad

Kommunforskning i Västsverige

Gustaf Kastberg Weichselberger

Sofia Rosvall

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund och utgångspunkter	4
Syfte	4
Utgångspunkter	5
Budget mer specifikt	6
Genomförande	6
Budgeten i Borås Stads Styr och ledningssystem och ekonomi	8
Kommunens och nämndernas budgetdokument	9
Beskrivningar av tillämpning och uppfattningar om olika aspekter	11
Budgetprocessen	11
Ramarnas rimlighet	13
Mål och ambitioner med upplägg för budget och resursfördelning	13
Resursfördelning i en organisatorisk kontext	13
Uppfattningar om organisering av ansvar och uppföljning	15
Problematiseringar och styrkor	17
Analys och slutsatser	20
Resursallokering, organisering och ansvar	20
Resursfördelning, styrning och ansvar	21
Resursallokering i en styrningskontext	22
Risker och utmaningar	22
Sammantaget	23
En modell för tillitens tidevarv?	24
Litteratur	25

Sammanfattning

Borås Stad tillämpar sedan ett antal år en sektorsorganisation som ersatte den tidigare stadsdelsorganisationen. Rapporten fokuserar på resursfördelningen i Borås Stad och studien har som syfte att fånga resursfördelningen under de aktuella förutsättningar som råder. Studien har också ambitionen att bidra till kunskap om resursfördelningens roll i relation till andra styrningsinitiativ som pågår i kommunen.

Analysen är inriktad mot resursfördelningens principer, praktik, funktionalitet och effekter i relation till verksamhetens mål, kontext och styrning. Borås Stad tillämpar en modell för resursfördelning som kan beskrivas som traditionell. Fördelningen sker genom att ramar fastställs för nämnderna. Modellen för resursfördelning följer således principen om anslagsfinansiering. Sammantaget observerar vi en väl etablerad resursallokeringsprocess som sker med en betoning på totalkostnadskontroll och viss försiktighet. Det konstateras att resursfördelningen är stabil, konsekvent och decentraliserad. Vi observerar en stark hierarkisk integration av ekonomistyrningen i en snäv bemärkelse. Att det är relevant att tala om ekonomistyrning i en snäv bemärkelse beror på att relationen mellan ekonomi och verksamhet är svag och mål, uppdrag och fokusområden som formuleras av fullmäktige beskrivs som ”parallella” till och frikopplade från budgetprocessen.

I rapportens avslutande del lyfts några risker fram med det etablerade sättet att fördela resurser på. Det handlar om risken att förlita sig på informellt politiskt ansvarstagande, risker med inkrementalism, risker med svag koppling mellan resursallokering och politiska mål i styrningen och risker med kortsiktighet.

En diskussion förs också om resursfördelningsmodellen som bygger på en traditionell anslagstanke rimmar med idéer om tillitsbaserad styrning och ledning. Några aspekter förefaller stämma bättre överens än andra är ett konstaterande som görs.

Studiens ansats är kvalitativ och bygger på intervjuer med politiker, tjänstemän och förvaltningschefer, samt dokumentanalys av budgetdokument, årsredovisningar och styr- och ledningssystem. Studien följer ett antal steg: kartläggning av befintlig modell, studie av faktisk tillämpning, kartläggning av funktionalitet och effekter, och fördjupad analys av resursfördelning i relation till övriga styrningspraktiker.

Bakgrund och utgångspunkter

Offentliga verksamheter sorteras in i den kategori som ibland refereras till som budgetkopplade organisationer. Detta kontrasteras då mot marknadskopplade organisationer där en central impuls i resursallokeringen kommer ifrån marknadens signaler. För den budgetkopplade organisationen är det i stället beslut och organisering av resursflöden som avgör hur resurser allokeras. Budgetprocessen intar därmed en mycket central ställning i dessa organisationer.

Budgetens centrala ställning, vilket för kommuner avspeglas i kommunallagen, har gjort att upplägg för och praktiken kring budgetering tilldragit sig ett intresse över tid från forskare. Olika modeller har testats och inte sällan förefaller det gå mode i vad som anses vara det rätta och rimliga sättet att fördela resurserna på. Kritik mot budget som fenomen i organisationer har inte heller saknats. En rimlig förklaring till den återkommande kritiken är att budgeten har pekats ut som konserverande, hämmande av effektivitet, stuprörsorienterande och kortsiktighetsskapande (Bourmistrov & Kaarbøe, 2013). En rad negativa effekter har därmed tillskrivits budgeten.

Alternativa modeller för att arbeta med budget har också lanserats och lanseras. Den tidiga kritiken mot budgeten som konserverande och ledande till det som inom budgetforskningen benämns inkrementalism, det vill säga att få ändringar görs mellan åren oavsett ändrade behov, ledde till försök med så kallad nollbasbudgetering. I stället för att inget omprövades skulle nu allt omprövas, varje år. Något större genomslag fick dock aldrig nollbasbudget. När den behovsbaserade budgetpraktiken (ibland benämnd uppbyggnadsbudgetering) började kritiserats för att leda till expanderad och okontrollerad kostnadsökning lanserades rambudgetering. På senare tid har försök gjorts att både helt försöka bortse från budgetering och börja arbeta med annat (beyond budgeting) (Bourmistrov & Kaarbøe, 2013) och att arbeta med budgetering inte inom organisationer utan mellan (public value budgeting) (Douglas, Overmans, & Management, 2020; Kastberg & Lagström, 2019). Idériedom har gått hand i hand med att den ena efter den andra modellen lanserats och efter ett tag inte heller visat sig erbjuda en lösning på alla problem.

Syfte

I och med att inte bara budgetpraktiker utan också den kontext budgeten tillämpas i ändras är det viktigt att återkommande belysa och diskutera olika modellers för och nackdelar. Även om den ideala budgetmodellen uppenbarligen inte finns är det viktigt att ständigt skärskåda hur väl den modell som tillämpas fyller sitt syfte och vilka eventuella negativa sidoeffekter som finns. Det är viktigt att försöka få till en god matchning mellan budgetpraktik, behov i verksamheten och andra styrningsinitiativ som pågår (Malmi & Brown, 2008). Inte minst det senare har i forskningen betonats som viktigt att belysa eftersom kunskapen på detta område brister (Otley, 2016).

Det är mot denna bakgrund denna studie av Borås Stads resursfördelning ska ses. Studien har som syfte att fånga resursfördelningen under de aktuella förutsättningar som råder. Varje

kommun är i sig unik, men erbjuder också just därför en möjlighet till lärande. En granskning av resursfördelningen i Borås Stad skedde 2012 och fokuserade då hur resurser fördelades till stadsdelarna och inom stadsdelarna. En sammanfattande slutsats var att: ”Sammantaget förefaller modellen dock fungera väl. Resurser fördelas enligt principer som accepteras och upplevs som rättvisa och det görs på ett konsekvent sätt.” I likhet med andra kommuner som haft likande organisation och upplägg för resursfördelning hade just modellen för att allokera resurser varit stabil över en längre tid. Tiden hade emellertid hunnit i kapp stadsdelsorganisationerna som i de flesta kommuner precis som i Borås avskaffades. Därmed förändrades också förutsättningarna för resursfördelning.

Sedan 2017 tillämpas en sektorsorganisation i Borås Stad. I och med införandet ändrades också resursfördelningsmodellen som tidigare fungerat i den stadsdelsmodell som föregick sektorsorganisationen. Granskningen av hur resurser fördelas i Borås Stad initieras mot bakgrund av att resursfördelningen tidigare inte utvärderats. Det är därför angeläget att generera kunskap om resursfördelningens funktionalitet, effekter och hur väl den utgör ett stöd för uppfyllande av verksamhetens mål. Trots att Borås följt en trend i och med återgången till sektorsorganisering förefaller det saknas studier av resursfördelningsmodeller i denna ”nygamla” kontext. Primärt är granskningen inriktad på de förvaltningar i Borås Stad som tidigare var organiserade som stadsdelsnämnder. Ytterligare en faktor gör Borås Stad intressant att studera. Kommunen har som många andra anammat principer för styrning i linje med det som kallas tillitsbaserad styrning och ledning (TBSL). Ekonomistyrningens roll i relation till denna nya styrningskontext har inte belysts i tidigare studier varför det är ett centralt tema att beforska (Siverbo, 2023).

Utgångspunkter

Det finns några centrala aspekter att framhäva i detta sammanhang som formar en grund för upplägget av analysen. För det första bör styrmodeller i förvaltningar ses i ljuset av verksamhetens mål och ambitioner, och hur modellerna bidrar till att uppnå dessa. De strategiska målen ska i en organisation omsättas med hjälp av en systematiserad styrning, ibland kallad administrativ styrning (Anthony, Johansson, & Samuelson, 1990). Resursallokeringen ska därför stödja förverkligandet av beslut, mål och uttryckta ambitioner och måste också anpassas om dessa ändras.

För det andra är det viktigt att bedöma resursfördelningsmodeller i relation till andra organisatoriska förutsättningar och styrningsinitiativ (Franco-Santos & Otley, 2018). Allokeringens modell och praktik bör ställas mot ekonomistyrningsprinciper och lednings- och styrningspraktiker i övrigt. Styrmodeller fungerar inte isolerade och ibland kan andra initiativ antingen förstärka eller motverka den avsedda styrningen. Det är särskilt viktigt att uppmärksamma ansvarsförhållanden i samband med resursfördelning.

För det tredje bör en granskning av en resursfördelningsmodell ta hänsyn till den ofta förekommande skillnaden mellan modellens formella uppbyggnad och dess faktiska tillämpning. Det kan finnas betydande skillnader mellan teori/modell och praktik (Meyer & Rowan, 1977). Detta är viktigt att uppmärksamma eftersom det kan innebära att formella principer inte omsätts i praktik. Det är också viktigt eftersom det innebär att den informella ordningen antingen kan stödja eller motverka det formella ramverk som finns. Det är därför centralt att beakta den samlade bilden av det formella och informella samspelet.

Budget mer specifikt

Hittills har begreppen budget och resursallokering använts omväxlande. Det finns emellertid anledning att tydliggöra begreppens innebörd. Budgeten kan förstås som en process med flera dimensioner varav allokeringspraktiken är en. Utvecklingen över tid har inneburit framför allt att ett mer renodlat synsätt på budgetering som en allokeringsmekanism har kommit att åtföljas av ett styrnings- och ledningsfokus. Detta kan i sin tur ses som en del i utvecklingen mot att ansvarsfrågor kommit att under de senaste decennierna i större utsträckning handla om att resultatet och effekterna av offentlig sektor uppmärksammas i större utsträckning.

Vid den offentliga sektorns första expansiva utbyggnadsfas fanns ett starkt fokus på allokeringsdimensionen. Ekonomi- och verksamhetsansvar var dels i stor utsträckning centraliserade, dels hölls de separerade. Utförande operativa verksamheter hade lite med finansiella prioriteringar eller beslut att göra. I den starka kritik som växte fram i och med 1980-talet kom tankar om lokal utvecklad demokrati, decentralisering av beslutsfattande och ett stärkt rättighets- och individfokus att leda till omdanande av styrnings- och ledningspraktiker samt former och fokus för ansvarsutkrävande. För att fånga de olika dimensionerna av budgetering bör tre sådana uppmärksammas (Douglas et al., 2020):

Resursallokeringsdimensionen: Det handlar om fördelningen av resurser till olika ändamål. Processen innefattar planering, prognoser och behovsbedömning. Politiker och förvaltningsledare använder denna process för att resursmässigt lägga grunden för verksamhetsbeslut. Budgetbeslut kommunicerar dessa avvägningar. Tidig budgetforskning fokuserade på denna allokeringsprocess.

Styrningsdimensionen: Denna del berör hur ansvar och ledning organiseras efter resursallokering. Genom hierarki och ansvarsfördelning omsätts budgetansvar och mål i praktiken. Frågor som behandlas inkluderar hur resurser fördelas inom verksamheter och hur flexibelt budgetansvariga kan hantera medel. Om uppmärksammande av den första dimensionen reser frågor kring hur resurser allokeras, reser den andra dimensionen frågor om hur de tas emot.

Ansvarsdimensionen: Här ligger fokus på att utvärdera effekten av allokerade resurser. Det inkluderar att granska om verksamheten håller sig inom budgetramar och hur effektivt medlen används. Budgeten skapar genom allokeringsbesluten en grund för att värdera hur resurserna använts, till vilka ändamål och om det skett på ett effektivt sätt.

De diskuterade dimensionerna av budgeten tillsammans med betonandet av vikten av att beakta budgeten som dels en del i en verksamhetskontext, dels en del i en styrningskontext utgör utgångspunkter för föreliggande studie och den analys som genomförs. Viktigt är också att uppmärksamma om modellen leder till inkrementalism eller stödjer omprövningar och huruvida den upplevs som legitim och rättvis.

Genomförande

Ambitionen har varit att genomföra en studie som fångar budgetarbetet i sin kontext varför en kvalitativ ansats tillämpats. Den huvudsakliga källan har utgjorts av underlag som genererats genom intervjuer tillsammans med en genomgång av befintliga dokument. Till det har viss övrig information inhämtats i form av statistik och finansiella data.

Intervjupersonerna valdes med syftet att ge en mångfacetterad bild över modellens uppbyggnad och de mål och ambitioner som var associerade med den. Vidare skedde urvalet för att generera en nyanserad bild av funktionalitet och effekter. Urvalet omfattade därför politiker, kommunchef, ekonomichef, förvaltningschefer och ekonomichefer på förvaltningar, samt andra individer som kunde förväntas bidra till en mer heltäckande bild. Sammantaget valdes 21 respondenter ut. Mot slutet av genomförandet av intervjuer upplevdes en ”mättnad” i bemärkelsen att ytterligare intervjuer gav allt mindre ny information.

Fokus ligger i studien på relationen i resursfördelningen som handlar om fördelning av resurser till de nämnder som tidigare var en del av stadsdelsorganisationen. För att möjliggöra ett djupare fokus på nämnderna valdes fyra ut: Grundskolenämnden, Individ och familjeomsorgsnämnden, Vård och äldreomsorgsnämnden samt Sociala omsorgsnämnden. Målet var att intervjua två politiker samt två tjänstemän på respektive nämnd.

Upplägget följer ett antal steg. Först sker en kartläggning som syftar till att specificera befintlig modell, samt identifiera uttryckta mål och ambitioner. I samband med detta söks också beskrivningar av eventuella genomförda eller planerade ändringar som skett sedan resursfördelningsmodellens införande. Därefter sker en studie av faktisk tillämpning och en kartläggning av funktionalitet och effekter. Avslutningsvis sker en fördjupad analys av resursfördelningsmodell i relation till övriga styrningspraktiker.

Budgeten i Borås Stads Styr och ledningssystem och ekonomi

I dokumentet Borås Stads Styr- och ledningssystem (Dnr: KS 2019-00294) beskrivs idén och strukturen kring styrning och ledning i kommunen. Formella regelverk betonas i beskrivningen men det finns också ett återkommande fokus på tillit. Budgeten ges en central roll i beskrivningarna:

Kommunfullmäktiges budget är det övergripande styrdokumentet och anger politiska prioriteringar samt tillgängliga resurser för det kommande året. Borås Stads budget utgör grunden för nämndernas och styrelsernas budget. Målstyrningen i budgeten utgår från det kommunala uppdraget (samhällsutvecklare och demokratiaktör, välfärdsaktör samt arbetsgivare) och visionens områden enligt bilden på sidan 5. I varje skärningspunkt tar Kommunfullmäktige fram de fokusområden som utgör politiska prioriteringar för att nå visionen och uppfylla det kommunala uppdraget. (s 7).

Beskrivningarna omfattar också budgetprocessen som beskrivs på följande vis gällande insatser och hållpunkter under året (sida 10):

”Analysdag – med fokus på helhet och framtida utmaningar på lång och kort sikt

Analysdagen är startskottet för budgetarbetet. Analysdagen är en dag där Kommunstyrelsen tillsammans med presidier för nämnder och bolag träffas för att skapa en bild över nuläget som utgångspunkt för budgetarbetet. Dagen innehåller bland annat omvärldsbevakning, jämförelser med liknande kommuner och en analys av Borås Stads resultat samt framtida utmaningar på lång och kort sikt.

Uppdragsdialog vår

Efter analysarbetet påbörjas den del av budgetberedningsarbetet som syftar till ett rambeslut i Kommunstyrelsen under juni månad.

En del av beredningsarbetet är uppdragsdialoger mellan representanter från Kommunstyrelsen och respektive nämnds presidium där berörda tjänstepersoner medverkar. Borås Stadshus AB håller motsvarande dialoger som en del i ägarstyrningen.

Dialogen innehåller bland annat omvärldsbevakning, jämförelser med liknande verksamheter och en analys av nämndens resultat.

Preliminärt rambeslut

I rambeslutet ska det tydligt framgå vilka ramförändringar som gjorts baserat på analys av tidigare utfall, kända intäktsförändringar, demografiska och verksamhetsmässiga förändringar. Kommunstyrelsen tar beslut om de preliminära ramarna i juni.

Nämndernas planeringsunderlag till beredning av Borås Stads budget

Utifrån de preliminära ramarna tar respektive nämnd fram en preliminär budget som används i beredning av Borås Stads budget samt för en preliminär planering av nämndens verksamhet.

Uppdragsdialog höst

Som en del i Kommunstyrelsens uppsiktsplikt och den fortsatta budgetberedningen hålls uppdragsdialoger. Dessa dialoger omfattar hur nämnderna kommer att utföra grunduppdraget och förutsättningar för att genomföra andra uppdrag under budgetåret. Borås Stadshus AB håller motsvarande dialoger som en del i ägarstyrningen.

Borås Stads budget

Budgetförslaget behandlas först i Kommunstyrelsen i slutet av oktober och därefter tar Kommunfullmäktige budgetbeslutet i slutet av november, utom vid valår när beslutet kan tas i december.

Nämndbudget

När Kommunfullmäktige tagit budgetbeslutet tar nämnderna fram en budget. Nämndernas budgetar skickas sedan till Kommunstyrelsen för återrapportering.”

Sammantaget ger dokumentet om styrnings- och ledningssystemet en bild av en utvecklad och integrerad idé kring styrning. Utöver mer övergripande ansvar och specificering anges inte mer detaljerade beskrivningar av ansvarsformer gällande exempelvis vad för sorts ekonomiska ansvarsenheter förvaltningarna är.

Kommunens och nämndernas budgetdokument

Kommunens budget anger mål och resursfördelning. Det finns ett mycket tydligt fokus på en god ekonomi. På tre ställen slås det fast att det ekonomiska målet är överordnat andra mål. Elva fokusområden specificeras som är övergripande till sin karaktär och i viss mån kan gälla alla nämnder och verksamheter (som fokus på tillit). En del är dock mer inriktade på vad som kan antas ligga inom en eller några förvaltningars kompetensområde. Det slås också fast att nämnderna själva väljer ut vilka fokusområden de vill ta sig an. Några specifika resursmässiga satsningar kopplade till fokusområdena anges inte. Inte heller förefaller det finnas någon systematisk uppföljning kring områdena i nyckeltal och verksamhetsmått. Dessa uttolkningar måste emellertid läsas med viss försiktighet eftersom flera av fokusområdena är av sådan karaktär att kommunen alltid ägnat ett stort fokus åt dem, som att arbeta förebyggande och främjande, eller att de helt enkelt är en återgivning av lag, exempelvis att sexuella trakasserier inte får förekomma. Rimligen finns det en styrning och fokus på dessa områden, men det framgår inte i budgetdokumentet.

En granskning av de fyra nämnder som valts ut i denna studie visar att de i väldigt olika utsträckning förefaller ha valt ut specifika fokusområden. I en nämndbudget tas det upp att de ska arbeta med fokus på tillit som alltså är ett av de definierade fokusområdena. I en annan nämnd lyfts det mer explicit fram ett antal områden. Någon direkt koppling till resursallokering sker dock inte. Det går också att konstatera att mycket av den verksamhet som beskrivs i respektive nämnds budget kopplat till kommunens fokusområden på något sätt motsvarar en eller flera dimensioner i de angivna fokusområdena.

Borås Stads ekonomiska utveckling

Sammantaget visar en nulägesbild och en tillbakablick på de närmast föregående åren att Borås Stads finansiella utveckling varit positiv. I Borås Stads årsredovisning för 2021 redovisades en positiv ekonomisk utveckling. Staden rapporterade ett överskott på 472 miljoner kronor, som till övervägande del berodde på att det blev en snabb och effektiv ekonomisk återhämtning efter pandemin som överträffande förväntningarna.

Realisationsvinster från mark- och fastighetsförsäljningar samt stadsbidrag för Covid-19-relaterade merkostnader bidrog till det höga resultatet. Detta starka ekonomiska läge medförde att kommunen fortsatt kan ha en solid kommunal verksamhet, mindre beroende av konjunktursvängningar (Borås Stad, Årsredovisning, 2021).

På nämndnivå visade även resultaten en tillfredsställande utveckling, med ett överskott på 64 miljoner kronor jämfört med föregående års underskott på 43 miljoner kronor. Hanteringen av pandemin ekonomiskt tillsammans med andra effekter påverkade särskilt Sociala omsorgsnämnden och Vård- och äldrenämnden, vilket resulterade i ett sammanlagt överskott på 92 miljoner kronor. Det positiva resultatet grundade sig i minskad användning av nämndernas tjänster under pandemin (Kommunstyrelsen, Ekonomiska ramar, 2023).

År 2022 präglades av Rysslands invasion av Ukraina, men trots detta redovisade Borås Stad ett ekonomiskt överskott på 150 miljoner kronor, inklusive avsättning till resultatutjämningsreserven. Resultatet på nämndnivå förbättrades också jämfört med föregående år och landade på +84 miljoner kronor (Kommunstyrelsen, Ekonomiska ramar, 2024). Kommunen har således haft en god ekonomisk utveckling men staden står även inför andra utmaningar i form av en kommande lågkonjunktur med hög inflation samt ökade kostnader (Borås Stad, Årsredovisning, 2022).

Beskrivningar av tillämpning och uppfattningar om olika aspekter

Beskrivningen som ges är att återgången till en sektorsorganisation för flera av verksamheternas resursallokering rent modellmässigt inte innebar en större förändring. Borås Stad hade hela tiden under stadsdelsorganiseringen tillämpat en resursallokeringsmodell som gav ekonomiska ramar till respektive sektor som sedan slogs samman till en sammanlagd resurstilldelning till respektive stadsdel. En operativt decentraliserad modell tillämpades dock som innebar att det inom respektive stadsdel kunde ske omfördelningar. Det senare skedde också.

Beskrivningen som ges är att vid övergången till en sektorsorganisation kunde de underliggande modellerna för att binda ramarna helt enkelt tas som utgångspunkt för respektive sektor. Konsekvensen blev ibland att resurser fick "återföras" i bemärkelsen att där det inom en stadsdel skett en lokal omfördelning, exempelvis från äldreomsorg till skola, återgick resurserna till äldreomsorgen. Rent modell- och principmässigt beskrivs konsekvenserna för just resursfördelningen inte ha varit särskilt stora.

Budgetprocessen

Resurserna fördelas sedan 2018 till de verksamheter som tidigare utgjorde stadsdelar i en process där utgångspunkten är att de erhåller ekonomiska ramar. Dessa ramar ska sedan fungera som underlag för respektive förvaltning i deras planering för nästkommande års verksamhet. Utgångspunkten för de ekonomiska ramarna är framför allt förra årets tilldelning som en respondent sammanfattar det. Utöver det beaktas förändringar som kan ha skett under året eftersom det kan ha tillkommit resurser. Ibland har tillkommande resurser varit av engångskaraktär och då räknas de inte med i nästkommande års ram. Nämnderna får sina ramar i juni och det är detta som benämns planeringsunderlag.

En uppräknings sker av förra årets resurstilldelning där det beaktas att alla verksamheter har en kostnadsökning. Denna kompenseras på ett sätt där ökning av lönekostnader och ökning av andra kostnader än lön räknas upp enligt index och löneavtal. Utöver det tillkommer en volymdimension som för vissa verksamheter sker per automatik. Inom exempelvis förskola, grundskola och gymnasium där det finns en tydlig *volymbaserad målgrupp*, som identifieras per ålder. En prognos görs då för det nästkommande året. För äldre finns också en volymschablon som utgår från befolkningsprognos. Exempelvis genererar personer över 85 år mer resurser.

För andra verksamheter beskrivs kompensation för volymökningar mer som en bedömning och förhandling. Det kan handla om att det tillkommit eller planeras för ett nytt boende som innebär en tydlig kostnadsökning för verksamheten eller att det inom LSS-verksamheten tillkommit fler som är berättigade till stöd. Det betonas av flera intervjupersoner att den ram som går ut som planeringsunderlag i juni är "opolitisk" och en ren beräkning enligt de principer som finns.

Parallellt med arbetet att bestämma ramar, ett arbete som egentligen pågår under hela våren, pågår processer med att "titta i backspeglarna" och värdera föregående års utfall både ekonomiskt och verksamhetsmässigt. En tjänsteman som representerar en nämnd beskriver det som att frågan ställs om hur det fungerar nu i verksamheten i relation till mål och kravbilder och vilka förändringar som skett eller betraktas som förestående. Det kan handla om nya lagkrav eller att ny verksamhet tillkommer som påverkar kostnadsstrukturen. Bilden som ges är att detta arbete sker i en dialog mellan tjänstemän och respektive nämnd men också med ansvarigt kommunalråd.

Tidigare benämndes ramen budget 1, men benämns nu planeringsunderlag. Utifrån det planeringsunderlag som går ut i juni sker en lokal hanteringen i respektive nämnd och förvaltning. I detta arbete möts de lokala planerna, prognoserna och avstämningarna som gjorts under våren med den ekonomiska ramens förutsättningar. I augusti beslutar sedan respektive nämnd om planeringsunderlaget, vilket skapar underlag för nästa steg i allokeringprocessen. I dessa beslut beskrivs vad som kan göras för de tilldelade medlen samt eventuella extraresurser som behövs. Dessa beskrivs som äskanden, även om fler respondenter betonar att de i kommunen inte arbetar med äskanden. En respondent menar att äskanden sker utifrån en bedömning av den övergripande situationen. I en tid när den finansiella situationen nu är mer utmanande måste en "pedagogisk" ansats anammas i kombination med väl avvägd argumentation kring mycket specifika ändamål. Det är alltså också under sommaren som politiken, på nämndnivå, i ett första steg kommer in och är mer aktiv i resursallokeringsprocessen.

Efter det att nämnderna är färdiga i augusti beskrivs det som att politiken på central nivå kommer in i processen: "*sätter sin prägel på budgeten*". I detta skede klargörs också andra förutsättningar som skatteprognos och budgetproposition samtidigt som ytterligare specificering av målvärden för budgetarbetet sker. Bland annat specificeras resultatambitioner och behov av buffert på grund av osäkerhet. Den slutgiltiga budgeten tas sedan under november av Kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige formulerar fokusområden som nämnderna har att förhålla sig till i budgetprocessen. Det har skett vissa förändringar i hur verksamheten styrs mot mål som formuleras av fullmäktige. En ny praktik som beskrivs är att nämnderna ska föreslå vilka fokusområden de ska anamma. Varje enhet ska definiera sitt grunduppdrag. I planeringsdokumentet anges att varje enhet ska koppla sitt grunduppdrag till Kommunfullmäktiges prioriterade områden, och välja ut några av dem att fokusera på, vilket är ett sätt att säkerställa kvaliteten. Bland respondenterna beskrivs inte denna förändring som särskilt omfattande. En respondent konstaterar att det i praktiken finns ett starkt fokus på behov i bemärkelsen att det lokalt finns ett tryck på att viss verksamhet ska bedrivas och upprätthållas. Beskrivningar ges också av att fullmäktige som kan styra genom direkta uppdrag gör detta i allt mindre utsträckning.

En uppdragsdialog sker två gånger om året med representanter så som nämndens presidium, förvaltningschef, förvaltningsekonom, ansvarigt kommunalråd, oppositionsråd, representanter från ekonomistyrningen centralt och kvalitetsavdelningen. Uppdragsdialogen beskrivs som fokuserad på ekonomin.

Överlag beskrivs processen för arbetet under året som inarbetad och kritiken vi möter är begränsad. Viss sådan förekommer dock, vilket redogörs för mer ingående längre fram.

Ramarnas rimlighet

En återkommande frågeställning i budgetsammanhang handlar om rimligheten i budgeten. Vi beskrev det i inledningen som att det handlar om frågan om budgeten ligger på rätt nivå för ett specifikt ändamål. Här ges olika svar i vår studie och flera är av uppfattningen att övergripande är det en rimlig allokering av resurser som görs.

Grunden för uppfattningen att nivåerna på resurserna som anslås är rimliga skiljer sig något åt. En respondent menar exempelvis att eftersom en god långsiktig ekonomisk utveckling uppvisats över tid har förmodligen tilldelningen hamnat på en rimlig nivå. En annan respondent menar i stället att det är vid jämförelser med andra kommuner som man erhåller en bild av rimligheten. Andra är snarare av uppfattningen att det helt enkelt är väldigt svårbedömt. Sedan finns det de som inte alls instämmer i att det sker en rimlig resurstilldelning. Det handlar främst om respondenter som representerar verksamheter som har svårt att klara sin ekonomi eller som menar att de inte får volymkompensation i den utsträckning som upplevs som rimlig. En respondent väljer att beskriva ramarna som ett ”arv” och menar att det är otydligt vad ramarna baseras på. Förvaltningen tar bara emot resurserna och förvaltar dem sedan. En respondent på en förvaltning beskriver det som att det är omöjligt att veta om resursallokeringen dels ligger rätt, dels om det resultat som uppnås är rimligt. Det blir en sammanvägd bedömning utifrån olika faktorer som om budget hålls, hur sjuktalet bland anställda ser ut och hur kvalitetsutvecklingen ter sig.

Modellen för att arbeta med resursfördelning har ett starkt fokus på kostnadsramar. Det för också med sig att det inte finns några inbyggda incitament för kostnadseffektivitet, enligt en respondent. Några mer utvecklade effektivitets- eller produktivitetsdiskussioner förekommer inte heller som en del i budgetprocessen. En källa till information om effektivitet är dock de jämförelsedata som finns tillgängliga, inte minst genom Kolada, och möjliggör att sätta den egna kommunens kostnadsnivå, för att ta ett exempel, i relation till andra. En centralt placerad respondent beskriver det som att sådana jämförelser visar att kommunen över lag ligger bra till. Flera av respondenterna som representerar förvaltningar hänvisar också till Kolada. En respondent som representerar en förvaltning framhåller exempelvis att de kostnadsmässigt ligger på en nivå som indikerar att de i alla fall inte får för mycket resurser till sin förvaltning.

Mål och ambitioner med upplägg för budget och resursfördelning

Det framgår inte av studien några mer explicita mål med modellen för budgetarbete och resursallokering. Bilden är dock relativt samstämmig, det finns ett fokus på ekonomi. En respondent beskriver det som: ... ”*det är djupt rotat det här med disciplinen då...att ha en stark ekonomi i botten*”. I budgeten för 2023 återspeglas som vi beskrivit fokus på ekonomi i de återkommande betoningarna på att ekonomin är överordnad andra mål.

Den bild som över lag ges är emellertid att resursfördelningsmodellen tas för given. Att den skulle vara kopplad till någon särskild målbild utöver sin funktion kopplad till fördelning av resurser uppges alltså ej.

Resursfördelning i en organisatorisk kontext

Modellen för att arbeta med budget och resursallokering sker alltid i en kontext där andra styrinitiativ pågår.

Ett sådant styrinitiativ är att Borås Stad introducerat en ny styr- och ledningsmodell, något vi också beskrev i föregående avsnitt. Allmänt beskrivs att Borås Stad strävar efter att arbeta med en decentraliserad styrning och ledning. Tillit är ett vanligt förekommande begrepp i olika dokument. Vissa respondenter beskriver utvecklingen som i linje med tillitsbaserad styrning och ledning. Färre mål och regler och policys med bestämda slutdatum är delar av denna idé. Tillit är också ett genomgående tema i Borås Stads styr- och ledningssystem.

Om den förändrade modellen för ledning och styrning lett till någon större ändring i praktiken är det flera respondenter som ställer sig tveksamma till. Flera menar dock att övergripande finns det en ambition att arbeta decentraliserat. En sak som också betonas av flera är att modellen för att arbeta med budget stödjer den decentraliseringsambition som finns. Resurserna som delas ut som en ram tillåter att den interna resursallokeringen inom respektive förvaltning kan ske utifrån lokala behov och prioriteringar. En respondent beskriver dialogen som sker kring satsningar, prioriteringar och avvägningar som central för att skapa en avvägd verksamhet i relation till de resurser som anslås:

Det går ju många varv om vi ska säga något positivt, så går det många varv, där många personer får vara med och även förvaltningen får vara med och generera förslag på hur man kan gå vidare och i den bästa av världar så innebär ju det att man går många varv att man skapar, att man får fram förbättringsmöjligheter och att man tröskar det lite grann och att det blir en process.

Det är framför allt på nämndnivå fokus för relationen mellan satsade resurser och verksamhet ligger. Det är där behov och avvägningar görs. I detta sammanhang menar en respondent också att övergången till en sektorsorganisation inneburit en förbättrad verksamhetsnära diskussion. I en stadsdelsorganisation blir det en mer övergripande diskussion eftersom nämnden har ett tydligare övergripande ansvar för flera olika verksamhetsområden. I den sektorsindelade organisationen blir det ett mer avgränsat fokus kring den specifika sektorns förutsättningar och de inblandade aktörerna har bättre kunskap och är mer insatta.

Kommunfullmäktige kan som det beskrivs i den övergripande modellen för styrning och ledning fatta inriktningsbeslut i form av fokusområden och särskilda uppdrag. Detta sker emellertid inte alltid i relation till resursfördelningsmodellen och föranleder en respondent att beskriva det som "parallella system".

Där man jobbar i fokusområden och sådant, man tar upp fokusområden och vad det ska innebära. Men man tar ju inga resurser kopplat till det. Och jag vet inte hur man skulle kunna jobba med mål och fokusområden om man inte avsätter resurser till det.

Det senare där Kommunfullmäktige pekar på vad som ska göras inom en verksamhet problematiseras främst i de fall detta sker utan någon extra resurstilldelning. Utan särskilda resurser för vad som upplevs som extra tillkommande verksamhet blir uppgiften då för nämnd och förvaltning att göra lokala omprioriteringar. Beskrivningar ges emellertid av att detaljnivå och mängden särskilda uppdrag minskat.

Den bild som förmedlas av organiseringen och praktiken kring budgetprocessen är att den ges en central roll i kommunens planering av ekonomi och verksamhet. Det beskrivs som att:

”Ekonomistyrningen här, har en väldigt stark ställning i Borås Stad, stark informellställning”. Detta avspeglas också i rutinerna för det formella arbetet genom att de som arbetar med budgeten centralt rapporterar direkt till Kommunstyrelsens politiker och majoriteten. Det avspeglas också genom att inte alla resurser allokeras omedelbart, vilket beskrivs möjliggöra en styrning med budgettilldelningar. Att ekonomin intar en så pass central ställning kompenserar enligt en respondent för att ekonomistyrningens formella regelverk i alla sina delar kanske formellt inte framstår som särskilt starkt.

Vi möter liten eller i princip ingen stark argumentation kring att det finns en orättvisa mellan olika nämnder i bemärkelsen att någon annan nämnd skulle erhålla orimligt mycket resurser i förhållande till den egna. Över lag framstår den centrala styrningen och samordningen som starkt avseende budgetprocessen. De krav som finns om att mer medel borde tilldelas den egna förvaltningen handlar i regel om att det finns vissa behov som är eftersatta eller att det skett en förändring i behov som inte uppräknings av den ekonomiska ramen tagit hänsyn till. Att dessa extra medel skulle tas från någon annan nämnds budget framförs ej. Inte heller någon bedömning om en sådan extra tilldelning skulle leda till en omprioritering till den egna verksamhetens förmån.

Uppfattningen att den centrala styrningen i vissa frågor är för svag uttrycks också. Ett sådant område rör digitalisering. Samtidigt som digitalisering påverkar alla är den centrala styrningen och samordningen för svag.

Uppfattningar om organisering av ansvar och uppföljning

En fråga handlar som vi beskrev i inledningen om hur det ekonomiska ansvaret tar sig uttryck, inte minst gäller det den formella ansvarsformuleringen. I alla nämnder med tillhörande förvaltningar finns ett tydligt krav på att eftersträva att få en budget i balans. Det finns ett tydligt fokus på ekonomi och som vi beskrivit sker det en systematisk uppföljning.

Nämnderna har skilda erfarenheter kring hur underskott hanteras, där Individ- och familjeomsorgsnämnden framhäver att de huvudsakligen haft underskott och att dessa vanligtvis avskrivs. En respondent formulerar det som att underskott "alltid skrivs av". Vid redovisning av överskott föreligger en restriktion där överskottet måste återbetalas och inte får behållas. Avvikande från detta mönster framgår i Grundskolenämndens uttalande, där det framgår att ett överskott bokförs som ett ackumulerat resultat, tillgängligt för anspråk vid kommande år. Detta beskrivs kunna användas för tillfälliga satsningar, men får inte vara nivåhöjande.

Vård- och äldreomsorgsnämnden har traditionellt sett redovisat betydande överskott under de senaste åren, emellertid uppvisar nämnden för första gången år 2023 ett underskott. I enlighet med de riktlinjer som fastställts i styrdokumenten konstateras dock att en handlingsplan bör initieras vid en förmodad underskottsprognos. Vård- och äldreomsorgsnämnden har betraktats som "den rika nämnden", menar en respondent. Denna uppfattning har medfört att nämnden inte bedömts vara i behov av ytterligare resurstilldelning, vilket har utgjort en svårighet under förhandlingarna om nya budgetanslag inför kommande år.

Enligt Grundskoleförvaltningen har det hittills inte förekommit något underskott på förvaltningsnivå. Om nämnden däremot överskrider budgetramen utan att man visar att man

vidtagit åtgärder skulle detta möjligen resultera i någon form av åtgärd enligt de beskrivningar som ges. Representanter för Individ och familjeomsorgen framför ett liknande resonemang och framhåller att om nämnden inte förmår upprätthålla budgetdisciplin ska en åtgärdsplan formuleras. När det gäller ansvar för underskott som riskerar att uppstå har det visat sig att nämnden inte har utkrävts ansvar för underskottet. I stället har man fokuserat på att förklara vad som ledde till underskottet och ge en rimlig förklaring till varför det uppstod. Sociala omsorgsnämnden har haft ett underskott under hela året och vid negativa resultat behandlas detta under planerings- och uppföljningsamtal som benämns uppdragsdialog. I detta sammanhang betonas även vikten av att utarbeta en åtgärdsplan för att adressera de identifierade utmaningarna.

Beskrivningarna visar att lite olika uppfattningar finns kring vad som gäller vid över- eller underskott, lika så att olika erfarenheter finns av att ha över eller underskott. En respondent menar att eftersänkta underskott och extrasatsningar tillsammans gör att modellen för resursfördelning i praktiken inte följs. En respondent gör följande kommentar:

Ja, eller den som inte har ordning på sin interna styrning eller kontroll, på sina avtal eller kontroll på pengarna. Den får extra, mer pengar, som de kan sprätta runt med utan att ha kontroll på dem.

Att en del medel kan tilldelas under året, ibland i form av äskanden om att få gå med underskott, beskrivs som ett otydligt system med risk för att de som inte håller sig inom sin ekonomiska ram, eller de som är bäst på att argumentera för sin verksamhet, erhåller mer resurser. En centralt placerad respondent menar att hålla sin budget är ett sätt att få vara ”i fred”. Det är när budgetavvikelser noteras och risker för underskott finns som det blir mer intensiva samtal kring verksamhet mellan förvaltning och centralt placerade tjänstemän. En respondent beskriver emellertid reglerna för vad som gäller om ett underskott görs som *väldigt otydliga*.

En risk som lyfts fram med att förvaltningarna inte får föra med sig överskott till nästa år, är att det kan leda till en kortsiktighet. För att undvika detta kan mindre verksamhetsoptimala beslut fattas. Detta för att konsumera de avsatta resurserna som annars vid årets slut upphör att vara tillgängliga. En respondent beskriver det som att det blir lite ”köpfest” i slutet av året. Till det ska läggas, som vi beskrivit, att om alla resurser inte förbrukas finns en risk för att det ska påverka nästkommande års tilldelning. Flera respondenter menar att denna ”årseffekt” i viss utsträckning finns, men att det över lag inte är något större problem. Vissa inköp och satsningar kanske görs i slutet av året, men omfattningen beskrivs som begränsad.

Något som flera respondenter lyfter fram är möjligheten till att arbeta mer med en flerårsbudget. Uppfattningarna går dock starkt isär kring om detta är bra eller dåligt. Vissa menar att det vore en bra lösning som skulle stärka långsiktigheten. Andra är mer negativt inställda.

De beskrivningar som görs indikerar att över lag uppfattas uppföljningen av ekonomi och verksamhet som välfungerande. Uppföljning sker bland annat två gånger per år då förvaltningar träffar Kommunstyrelsen i något som kallas uppdragsdialog. En respondent beskriver det:

Och sen har man ju haft något man har kallat för plupp på våren och hösten och nu kallar man det i stället uppdrags dialog för att man ska ha dialog då mellan både äldrenämnden och Kommunstyrelsen. Sen blir ju innehållet i utifrån mitt sätt... så är det ändå ganska likt så som det fungerade innan. Det är väldigt bra att vi har de här dialogerna för det blir ju en chans för oss att få prata direkt med Kommunstyrelsen.

Problematiseringar och styrkor

Vissa problematiseringar har lyfts fram ovan. Här beskrivs ytterligare några aspekter som problematiserades kopplade till resursfördelningen. På det följer en beskrivning av styrkor och fördelar med sättet att arbeta med resursallokering.

En sak i detta som lyfts fram och problematiserades rör den *interna servicen* som levereras genom ett köp- och säljsystem. Där upplevs kostnaderna öka mer än vad som ges i kompensation för kostnadsökningar i ramen. Detsamma gäller hyornas utveckling. En respondent som representerar en förvaltning beskriver det:

”En annan sak man kan fundera på. Det är de centrala kostnaderna för de servicebitar som finns. Där vi köper löneservice och dataservice. Vi har hyror via...vad gör de då? Då höjer de priserna på 14–15%, har de gjort i år. Då är det ju så att säga utförarnämnderna som får betala sparbetinget även för de här servicenämnderna. Om ni förstår vad jag menar. Det är också en fundering – Är det verkligen så det ska gå till i en kommun, tänker jag.”

Att dessa kostnader tillåts öka mer än andra som räknas upp i modellen beskrevs som orimligt. Det beskrevs också som oklart varför kostnaderna för dessa delar hamnar på den nivå de gör.

Några av nämnderna lyfter fram och problematiserar *volymuppräknningen*. Individ- och familjeomsorgsnämnden framhåller att “volymerna” inte tar hänsyn till de aktuella behoven. Det handlar om att modellen för att bestämma ”tyngd” i verksamheten är för grov och inte fångar skiftningar som sker och som skapar ett mer utmanande uppdrag. Exempel ges kopplat till SIS och HBV boenden. Även Vård- och äldrenämnden ges som exempel. Argument förs fram om att volymuppräknningssystemet måste förändras eftersom systemet för närvarande inriktar sig på 65-åringar, vilket inte anses vara den åldersgruppen som har störst behov utan volymuppräknningen borde påbörjas vid de personer som är 80 år.

En sak som problematiseras är *kortsiktigheten* som skapas av upplägget för budgetprocessen under året. Kommunfullmäktige fastställer nämndernas ekonomiska tilldelning som beskrivits i november. Detta anser flera respondenter är för sent eftersom handlingsutrymmet tenderar att bli för kort. En politiker beskriver:

Budgeten för år 2024, den tar vi i Kommunfullmäktige i november, 2023. Det är ganska sent, tycker jag, och det betyder att nämnderna tar sin budget i januari, 2024. Jag tycker att nämnderna borde ha klart sin budget redan under senhösten året innan.

En respondent som representerar en nämnd framför att det blir svårt att veta förutsättningarna eftersom nämnden bara får en månad på sig att göra justeringar. Med utgångspunkt i detta framhålls budgetprocessen som ineffektiv utan långsiktighet inbyggd i processen. Flera av respondenterna vill tidigarelägga budgetbeslutet och menar att man borde arbeta med tvåårsbudgetar eller flerårsbudgetar, för att få mer tid att planera sin verksamhet. För grundskolenämndens del skulle detta innebära att hela läsåret inryms.

Några av respondenterna anser även att sättet att arbeta med resursfördelning är *otydligt och att mål och ambitioner med upplägget är oklara*. En annan representant beskriver det som att det saknas en tydlig beskrivning av modellen och vad som ingår i den. Det lyfts också fram att resursfördelningsmodellen inte reviderar felaktigheter bakåt och att den inte tar hänsyn till de faktiska kostnaderna vid uppräknig, vilket gör att det blir oklart angående vad nämnden får pengar för.

Äskanden är ytterligare en komponent som lyfts fram av flera av nämnderna. En respondent från Individ och familjeomsorg framhåller att äskanden förekommer men hävdar samtidigt att man i Borås Stad uttryckt att man inte ska jobba med detta. Nämnden ska arbeta med en faktabaserad ram som bygger på korrekta underlag. Äskanden medför en viss stress eftersom nämnder och förvaltningar inte kan vara säkra på att tilldelas de medel som efterfrågats.

Några av respondenterna problematiserar organisationen med det som de upplever det stora antal fackförvaltningar. Detta leder till att för många har ett *för avgränsat fokus*. Detta beskrivs av någon som ett "stuprörproblem" som kommer med att man får en resurs för sin avgränsade delverksamhet. En annan beskriver det som att när alla medel fördelas ut i respektive ramar så återstår frågan om hur helhetsperspektivet ska stärkas.

Problematiseringarna som beskrivits ska inte tas som intäkt för att studien övergripande fångade ett starkt ifrågasättande av modellen. En respondent konstaterade att vi "vet ju vad vi har, och det mesta fungerar ju bra". Flera respondenter pekar också på fördelar med det sätt resurserna fördelas på.

En sådan fördel handlar om att det är en inarbetad process som skapar *förutsägbarhet*. Aktörerna i Borås Stad har kännedom om processen och att det sker få förändringar mellan åren, ger stabila förutsättningar. En annan fördel som lyfts fram är att det starka fokuset på ekonomi och att ramarna över lag hålls gör att verksamheten hela tiden måste prövas mot behov. Om nya uppstår måste det avgöras om medel ska äskas och om inte nya medel tillkommer måste omprioriteringar ske. Detta skapar enligt resonemanget en effektivisering av verksamheten.

En annan fördel beskrivs modellens lite "grova" karaktär vara. Det gör modellen *robust* och bidrar till den beskrivna förutsägbarheten. Den tar inte heller hänsyn till mindre avvikelser eller ändringar i exempelvis behov, vilket gör att den måste kompletteras, vilket leder till att, som en respondent beskriver det: "*den politiska processen får stå för att föra in verkligheten*".

Processen leder till att resursallokeringen blir *väl förankrad*. Att politiken tydligt kommer in i processen under året beskrivs som en av fördelarna med budgeten.

*Ja fördelen alltså. Man kan väl säga att budgeten den genomarbetas väldigt mycket. Varje parti tar ställning till budgeten. Många partier lägger egna budgetar och för fram egna förslag. Det är ett väldigt jobb med den här budgeten och det är en demokratiskt riktig budget tycker jag.
(Politiker)*

Det är en återkommande kommentar att processen där en bearbetning sker i flera varv är en styrka eftersom olika aktörer, både politiker som nämnts och tjänstemän på olika nivåer, kommer in i processen. Processen blir därmed ”dialogbaserad”.

En annan fördel, som också vidrörts tidigare, är att fokuset på ramar och det upplägg som finns för processen ger en bra *totalkostnadskontroll*. Utgångspunkten kan tas i prognoser om vilka resurser som faktiskt finns att tillgå och under hösten möjliggörs ytterligare justeringar allt eftersom ny information om förutsättningarna tillkommer.

Analys och slutsatser

Borås Stad tillämpar sedan ett antal år en sektorsorganisering med facknämnder. Ur ett resursfördelningsperspektiv beskrivs övergången inte ha varit särskilt dramatisk. Tvärt om förefaller de underliggande modellerna för att fastställa anslag i kommundelsorganisationen ha fungerat väl som utgångspunkt även för fördelning av resurser i det nygamla sättet att organisera verksamheten på. Nya ideal för organisering och ledning har också på senare tid anammats som går i linje med det som brukar beskrivas som tillitsbaserad styrning och ledning, vilket också lyfts fram i kommunens budgetdokument för 2023 och i dokumentet som beskriver Borås Stads styr- och ledningssystem.

Borås Stad tillämpar en modell för resursfördelning som kan beskrivas som traditionell. Fördelningen sker genom att ramar fastställs för nämnderna. Modellen för resursfördelning följer således principen om anslagsfinansiering. Ramarna fastställs genom en sammanvägning av prognoser kring volym, kostnadsökningar och löneökningar. Det samlade intryck som förmedlas är att det över lag är en accepterad modell som upplevs som legitim, även om det finns kritiska uppfattningar kring vissa dimensioner av modellen. Kritiken handlar emellertid ofta om att nivåerna på resurserna som allokeras borde ändras, snarare än om att modellen för resursallokering i sig borde revideras. Någon diskussion kring fördelning och prioritering mellan olika nämnder återspeglas inte i vårt material.

En underliggande problematik som beskrivs är emellertid ett ifrågasättande och ibland en okunskap om varför tilldelningen ser ut som den gör. Ett antal uppfattade problem och styrkor med resursfördelningen beskrevs i föregående avsnitt: Problem som lyfts fram inkluderar ökande kostnader för interna tjänster, brister i modellens förmåga att anpassa sig till skiftande behov och brister i budgetprocessen på grund av dess kortsiktighet. Dessutom nämns oklarheter i resursfördelningsmodellen och organisatoriska utmaningar. Å andra sidan, identifieras styrkor såsom förutsägbarhet och stabilitet i den etablerade processen, dess fokus på ekonomisk disciplin och effektivitet, samt dess robusthet och politisk förankring. Totalkostnadskontroll och en dialogbaserad process ses också som positiva aspekter.

Nedan redogör vi mer utförligt för ett antal centrala observationer med grund i de utgångspunkter som beskrevs i inledningen.

Resursallokering, organisering och ansvar

Vi konstaterade i rapportens inledande ramverk att resursallokering bör förstås dels i relation till övriga dimensioner av budgetering och i relation till övriga styrnings- och organiseringspraktiker. Utöver det påpekades också vikten av att beakta samspelet mellan formella och informella strukturer. Sett utifrån detta ramverk går det att peka på några iakttagelser.

Resursfördelning, styrning och ansvar

Vi har redan beskrivit att resursallokeringsprocessen kan beskrivas som väl etablerad och väl fungerande sett till hur processen förlöper under året. Även om alla inte fullt ut verkar ha vetskap om varför en viss mängd resurser fördelas till en viss förvaltning förefaller alla känna väl till de olika stegen i processen. Viss kritik riktas mot upplägget för arbetet under året, bland annat den nämnda korta planeringstiden, men mer omfattande kritik eller förslag på ändringar ges inte. Beskrivningarna indikerar en försiktighet vid bestämmande av det totala ekonomiska utrymmet för kommande år. Ramarna bestäms så att viss marginal finns för att hantera ändrade förutsättningar. Över huvud taget förmedlas en bild av centralt placerade politiker och tjänstemän som tar ett stort ansvar för kommunens ekonomi. Grundprincipen för hur ramarna bestäms gör att det blir en stark koppling till föregående års förutsättningar. Förutom uppräknningar sker ändringar i princip bara på marginalen.

Lika centralt för budgetprocessen som allokeringen av resurser är hur verksamheten styrs. Det i bemärkelsen hur styrning, organisering och ledning ger förutsättningar i relation till principerna för allokering av resurser. Vi beskrev det som att uppmärksamma den resursmottagande sidan. Borås Stad arbetar med en decentraliserad modell där mycket av prioriteringar och verksamhetsnära avgöranden tas lokalt i nämnderna. Ansvar, befogenheter och realistiska förutsättningar följs också åt i den decentraliserade modell som tillämpas. Vissa avsteg beskrivs som kan handla om att Kommunfullmäktige fattar beslut om uppdrag utan särskild resurstilldelning, eller för den delen att andra faktorer gör att det lokala ibland upplevs som mindre rimligt. Över lag förefaller emellertid tanken om en decentraliserad organisation följas konsekvent.

Vad gäller organisering av formellt ekonomiskt ansvar beskrivs det som mer otydligt för förvaltningarna. Dessa är inte resultatenheter med ett balansansvar i bemärkelsen att de får föra med sig både över- och underskott till nästkommande år. Snarare fungerar de som kostnadsenheter i bemärkelsen att de har ett ansvar att hålla kostnaderna inom de angivna ramarna under innevarande budgetår. Helt tydlig är emellertid inte ansvarsbilden. Ibland kan medel vid överskott få föras med till nästkommande år, men beskrivningar skiljer sig åt hur överskott hanteras. Beskrivningar ges också av att man kan äska att få gå med ett visst underskott. Vi har också beskrivit att vissa underskott tenderar att skrivas av, något som kan uttolkas som att det finns en gemensam förståelse kring att rambetingelserna inte är rimliga.

Den tredje dimensionen av budgetprocessen vid sidan om resursallokering och styrning handlar om ansvarsutkrävande. Vi har redan beskrivit vissa otydligheter gällande förvaltningarnas ansvar kopplat till över- och underskott. Samstämmiga beskrivningar ges emellertid av att det i kommunen finns ett starkt fokus på en balanserad ekonomi. Detta avspeglas i att avsteg leder till en intensivare dialog emellan kommunledning och förvaltning. Vad gäller både planering och uppföljning så sker detta i relationen mellan förvaltningar och kommunledning framför allt i relation till ekonomin. Väl utvecklade rutiner beskrivs, som följs under året avseende uppföljning.

Sammantaget observerar vi en väl etablerad resursallokeringsprocess som sker med en betoning på totalkostnadskontroll och viss försiktighet. Detta sker i en decentraliserad modell som ger lokala förutsättningar. Rutiner kring över- och underskott är inte helt entydiga utan hanteringen bygger på ett samspel mellan kommunen centralt och lokal förvaltning. En samlad slutsats är därför att det snarare är den informella ordningen och organiseringen kring

ekonomifrågor som garanterar en balanserad ekonomi än en utvecklad formell ansvarsstruktur. Den samlade slutsatsen är att resursallokeringen är en stabil, välfungerande och legitim process. Ett formellt och informellt samspel finns som stödjer ett starkt fokus på en balanserad och god ekonomi.

Resursallokering i en styrningskontext

I det inledande avsnittet betonades också vikten av att belysa budgeten som en styrningsaktivitet bland många som kan förväntas pågå. Detta kan belysas genom att diskutera styrningsrelationerna dels vertikalt, det vill säga hur styrningen integreras hierarkiskt, dels horisontellt i betydelsen hur olika styrinitiativ integreras med varandra.

Vi observerar en stark hierarkisk integration av ekonomistyrningen i en snäv bemärkelse. Konstaterandet av att det finns en tydlig uttalad ambition från Kommunfullmäktige att överordna ekonomin avspeglas också i väletablerade rutiner och det beskrivna samspelet. Med den decentraliserade modellen är det sedan upp till varje förvaltning att göra verksamhetsmässiga avvägningar. Att det är relevant att tala om ekonomistyrning i en snäv bemärkelse beror på att relationen mellan ekonomi och verksamhet är svag och mål, uppdrag och fokusområden som formuleras av fullmäktige beskrivs som ”parallell” till och frikopplad från budgetprocessen. Den granskning av dokument som gjorts pekar i samma riktning. Resursallokeringen är därmed svagt horisontellt integrerad med andra styrinitiativ.

Sammantaget utgör resursfördelningsmodellen i sig inte en integrerad del i en övergripande styrningskontext. I stället ska resursfördelningen förstås som ett av flera styrinitiativ som pågår. Resursfördelningen fungerar därmed endast avseende ekonomin som en länk mellan den operativa och den strategiska nivån. Något stöd för förverkligandet av de av fullmäktige fastslagna fokusområdena förefaller inte att ges. Det måste i sig inte vara problematiskt men förutsätter kompletterande styrning.

Risker och utmaningar

Principer och rutiner för resursfördelning har beskrivits tillsammans med problematiseringar som lyfts fram. En grund ges också för att resonera kring det vi väljer att beskriva som risker. Alla sätt att organisera och styra kommer med för- och nackdelar. Här sker därmed ett resonemang som pekar på det som kan beskrivas som ”baksidan” av det nuvarande sättet att allokerar resurser på. Det måste alltså inte nödvändigtvis vara aktualiserade problem.

En första risk med den befintliga modellen för arbete med budget och resursallokering är den beskrivna förlitan på det i vissa delar informella politiska ansvarstagandet för processen. Modellen för arbetet har tjänat kommunen väl, vilket avspeglas i en positiv ekonomisk utveckling. Med ett politiskt landskap som i större utsträckning kännetecknas av mindre stabila majoriteter bör frågan ställas hur robust modellen är utifrån ett sådant perspektiv.

En andra risk handlar om det som inom budgetforskningen brukar benämnas inkrementalism, det vill säga att omprövningar sker i begränsad utsträckning, vilket vi beskrev som ett vanligt budgetproblem. Risken handlar därför om hur rimlig den resurstilldelning som sker är. Budgeten bygger i Borås Stad enligt grundprincipen vidare på föregående års tilldelning (ibland med en inbyggd volymkompensation). Föregående års resursallokering och ramar tas

i stor utsträckning som utgångspunkt för nästkommande år. Omprövningar beskrivs också framför allt ske efter dialog kring behov av nya satsningar och inga exempel ges på nedrevideringar utöver allmänna sparbetning. Några incitament mot hög inre och/eller yttre effektivitet skapas inte av resursfördelningsmodellen i sig och inte heller som det förefaller av annan styrning eller uppföljning av förvaltningarna.

En tredje risk rör resursallokeringens roll i styrningsrelationen mellan fullmäktige och förvaltningar. Styrningsambitioner återspeglas i budget där fokusområden och mål specificeras, men utan att koppla det till vilken förvaltning som ska ta sig an dem eller vilka de ekonomiska förutsättningarna är för dem. På förvaltningsnivå står det fritt att prioritera enligt den decentraliserade ansvarsmodell som råder. Att mål, uppdrag och fokusområden formuleras av fullmäktige utan starkare koppling till resursallokeringen är emellertid ett exempel på att modellen inte fullt ut stödjer i styrning kopplat till politiska viljeyttringar. Omprövningar ur ett effektivitetsperspektiv blir också svaga i den befintliga modellen. Risker handlar därmed om att styrning inte samspelar och att vissa dimensioner inte styrs.

En fjärde risk är att upplägget för arbetet med budget får ett för starkt kortsiktigt fokus. Tidsperspektivet problematiseras på olika sätt i beskrivningarna. Ett handlar om de problematiseringar som gjordes av att tiden för planering av åtgärder och ändringar blir för kort när beslut om tilldelning av ramar sker senare på hösten. Det kan föras samman med beskrivningarna av ett starkt fokus på det innevarande årets resurstilldelning. Incitamentsstrukturen verkar därmed för ett kortsiktigt fokus på innevarande år. Ett år som det finns tidsmässigt begränsade förutsättningar att planera på grund av sent angivna ramar. Detta försvårar strukturella åtgärder som tar tid att planera och genomföra. Tillsammans med beskriven inkrementalism kan budgetprocessen därmed riskera att ha konserverande effekter.

Sammantaget

Bedömningen blir sammantaget inte helt väsensskild den som skedde för tio år sedan i rapporten *En modell i centrum*. I huvudsak observerar vi en välfungerande modell för resursfördelning. Det är också en modell som sätts i centrum i bemärkelsen att det finns ett tydligt och snävt fokus kring måluppfyllelsen kring ekonomi som beskrivs som överordnad. Modellen med att utifrån en försiktigt bestämd ram för helheten fördela resurser till respektive förvaltning ger utrymme att utifrån dialog avgöra relevans i tillkommande satsningar eller kompensation för oförutsedda händelser. Precis som då kan också konstateras att formuleringen av ekonomiskt ansvar inte är helt tydlig på förvaltningsnivå.

En slutsats är därför att modellen som tillämpas för resursfördelning är stabil, skapar förutsägbarhet och förutsättningar för en balanserad ekonomi för kommunen som helhet. En indikator på det senare är att Borås Stad haft en stabil och positiv ekonomisk utveckling.

Vi har också pekat på några risker som kan vara värda att beakta i ett framtida utvecklingsarbete:

- 1) Förlitan på informellt politiskt ansvarstagande, vilket kan vara problematiskt i ett instabilt politiskt landskap.
- 2) Inkrementalism i budgetprocessen ger bristande förutsättningar för omprövningar av effektivitet.

- 3) Svag koppling mellan resursallokering och politiska mål i styrningen, vilket kan leda till bristande samspel och effektivitet.
- 4) Ett kortsiktigt fokus i budgetarbetet, med begränsad tid för planering och risk för konserverande effekter.

Till slutsatsen kan därmed också läggas att det finns risker med det sätt resurserna allokeras på och att dessa kan komma att aktualiseras på grund av förändringar i verksamheten; ändringar i sammansättningen och samspelet mellan aktörer i kommunen; samt ändrade omvärldsbetingelser.

Ett resonemang har också utvecklats kring hur pass integrerad resursfördelningen är med styrningskontexten i övrigt. I anslutning till det konstaterades det att integrationen är låg, vilket är i linje med konstaterandet att det finns ett snävt fokus kring ekonomistyrningen. Detta kan emellertid leda till att riskerna under punkt tre accentueras, att vissa dimensioner av kommunens verksamhet inte styrs som avsett eller i linje med uttryckta ambitioner. Detta för oss över till ett avslutande resonemang kring resursallokering i styrningskontexten.

En modell för tillitens tidevarv?

Borås Stad har i likhet med en stor andel kommuner tagit sig an ett arbete med att ändra och anpassa styrning och ledning efter de principer som beskrivs i det som benämns tillitsbaserad styrning och ledning (TBSL). Från början har denna rörelse inte handlat särskilt explicit om ekonomistyrningsprinciper. En mer generell kritik har funnits i rörelsen mot prestationsersättning och fokus på hård uppföljning av många nyckeltal. TBSL har beskrivits som att handla om: tillit, medborgarfokus, helhetssyn, handlingsutrymme, stöd, kunskap, öppenhet och långsiktighet (Bringselius, 2021). På senare tid har emellertid diskussionen både aktualiserats och utvecklats. Bland annat beskriver en rapport (Siverbo, 2023) att TBSL förefaller förknippas med tankar om anslagsfinansiering som en lämplig modell för resursallokering.

Den genomförda studien indikerar att en anslagsfinansieringsmodell som bygger på att ramar anslås till förvaltningar med en hög grad av decentralisering ligger väl i linje med vissa av de angivna principerna. Exempelvis gynnas ett lokalt handlingsutrymme eftersom beslut om prioriteringar och avvägningar förs ner till förvaltningsnivå. Detta sker också samtidigt som antalet av fullmäktige specificerade uppdrag minskat. Å andra sidan finns det inget som talar för att långsiktighet eller helhetssyn stärks eller gynnas av det befintliga sättet att arbeta med budgetering och resursfördelning. Tvärt om leder som vi beskrivit snarast det aktuella sättet mot ett fokus på det innevarande budgetåret. Den tydliga fördelningen till fackförvaltningar kan inte heller antas leda till eller stärkta samarbete mellan förvaltningar, något som det fanns tydligare ambitioner med att gynna i kommundelsorganiseringstanken.

Sammantaget kan vi konstatera att vissa dimensioner av det som benämns TBSL gynnas. Det nuvarande sättet att fördela resurser på är i linje med en decentraliseringsambition. Det finns också som beskrivits inslag av dialog och förhandling i upplägget som mycket väl kan väga upp för att sättet att fördela resurser och organisera ansvar på snarast kan antas leda till kortsiktighet. Oavsett hur väl modellen stödjer TBSL förefaller Borås Stad kännetecknas av förtroendefulla relationer med en gynnsam dialog.

Litteratur

- Anthony, R. N., Johansson, G., & Samuelson, L. A. (1990). *Administrativ styrning: om ekonomistyrning i decentraliserade organisationer*: Studentlitteratur.
- Bourmistrov, A., & Kaarbøe, K. (2013). From comfort to stretch zones: A field study of two multinational companies applying “beyond budgeting” ideas. *Management Accounting Research*, 24(3), 196-211. doi:<https://doi.org/10.1016/j.mar.2013.04.001>
- Bringselius, L. (2021). Tillit. Introduktion till tillitsforskningen. In L. Bringselius (Ed.), *Tillit och omdöme. Perspektiv på tillitsbaserad styrning*. Lund: Studentlitteratur.
- Douglas, S., Overmans, T. J. J. o. P. B., Accounting, & Management, F. (2020). Public value budgeting: propositions for the future of budgeting.
- Franco-Santos, M., & Otley, D. (2018). Reviewing and Theorizing the Unintended Consequences of Performance Management Systems. 20(3), 696-730. doi:<https://doi.org/10.1111/ijmr.12183>
- Kastberg, G., & Lagström, C. (2019). Processes of hybridization and de-hybridization: organizing and the task at hand. *Accounting, auditing and accountability journal*, 32(3), 710-725.
- Malmi, T., & Brown, D. A. (2008). Management control systems as a package— Opportunities, challenges and research directions. *Management Accounting Research*, 19(4), 287-300. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.mar.2008.09.003>
- Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340. doi:doi:10.1086/226550
- Otley, D. (2016). The contingency theory of management accounting and control: 1980–2014. *Management Accounting Research*, 31, 45-62. doi:<https://doi.org/10.1016/j.mar.2016.02.001>
- Siverbo, S. (2023). *Tillitsbaserad styrning och ledning i kommuner och regioner*. Retrieved from

Virpi Almqvist
Handläggare
033 353793

Datum
2024-02-26

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2024-00050 1.2.3.2

Uppföljning av intern kontroll 2023

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden godkänner upprättad uppföljning av intern kontroll 2023 och översänder densamma till Kommunstyrelsen och Stadsrevisionen.

Ärendet i sin helhet

Intern kontroll omfattar kommunens organisation, rutiner och system samt syftar bland annat till att:

- Säkerställa att lagar, bestämmelser och överenskommelser följs.
- Säkra att resurser används i enlighet med tagna beslut.
- Minimera risker, säkra system och rutiner.
- Trygga kommunens tillgångar och förhindra förluster.
- Säkra en rättvisande redovisning som följer god redovisningssed.
- Skydda politiker och personal från oberättigade misstankar.

Vård- och äldre-
nämnden har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive verksamhetsområde.

Vård- och äldre-
förvaltningen har genomfört intern kontroll för 2023 utifrån den plan som antogs av Vård- och äldre-
nämnden för 2023 och redovisar iakttagelser, slutsatser och föreslagna åtgärder i medföljande uppföljningsrapport.

Beslutsunderlag

1. Uppföljning Intern kontroll 2023, Vård- och äldre-
nämnden

Samverkan

Informeras vid FSG 2024-02-21

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen
2. Stadsrevisionen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

Uppföljning Intern kontroll 2023

Vård- och äldreämnden

1 Inledning

Vård och äldreomsorgens uppföljning av intern kontroll 2023 redovisar resultat och sammanställningar med analys, som är av varierad grad, av de granskningar som gjorts under året, innehållande iakttagelser och slutsatser. I uppföljningen finns inga vidtagna åtgärder då kontrollerna varit tillräckliga.

2 Uppföljning Intern kontrollplan

2.1 Ekonomi

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
Upphandling	Risk att lagen om offentlig upphandling (LOU) inte följs Risk att Borås Stad bryter mot LOU och mot Borås Stads upphandlingsregler och policy.	Kontroll av att inköp görs via ramavtal. Vid avsaknad av ramavtal säkerställa att regelverket för inköp hanteras korrekt. Stickprov på utvalda ansvarsområden.	Granskningen påvisar att det finns inköp som avviker från Borås Stads interna regelverk om att minst tre leverantörer ska tillfrågas vid direktupphandlingar över 100 tkr. Dock avviker inte inköpen från LOU. Dialog förs med berörda om vikten att följa LOU samt interna regler.	Utifrån analysen planeras inga åtgärder.
Privata medel	Risk för felaktig hantering av privata medel Att brukares privata medel hanteras på ett oegentligt, oetiskt sätt om rutinen för privata medel inte följs.	Granskning och kontroll enligt Borås Stads rutiner gällande enheternas hantering av privata medel. Utvalda enheter granskas under året genom besök.	Under året har tre vård- och omsorgsboenden granskats. Två av de granskade boendena visar på god kännedom om gällande rutiner som efterföljs, endast mindre avvikelser noteras. Ett boende påvisar stora brister i följsamhet mot fastslagna rutiner, boendet har fått rekommendationer samt åtgärder att hantera och uppföljning har skett utifrån dessa under året. Efter flera granskningar påvisade boendet en följsamhet mot rutiner.	Utöver det som är beskrivet i analysen planeras inga ytterligare åtgärder.
Kundfakturer	Risk för att fel avgiftsbeslut och fakturer skickas till brukarna Finns risk för att brukare får fel på avgiftsbeslut och fel på fakturer om inte processen mellan	Granskning och kontroll för att säkerställa att process mellan verkställighet och beställarenhet fungerar. Stickprov på tjugo (20) fakturer för	Tjugo slumpmässigt utvalda fakturer har granskats och alla stämde överens med besluten om insatser. Granskningen omfattade beslut om service- och omvårdnadsinsatser.	Utifrån analysen planeras inga åtgärder.

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
	verkställighet och beställarenheterna fungerar.	att se om de stämmer överens med beslut om insats.		
Kontanthantering	Risk för att dagskassor inte hanteras korrekt Kontanta medel som inte redovisas i sin helhet och inte synliggörs i redovisningssystem innebär en risk för oegentligheter. God ordning och säkra rutiner ska upprätthållas för att minimera risken.	Avstämning av att kassan överensstämmer samt kontroll att rutiner för kontanthantering följs. Några utvalda kontantkassor granskas under året.	Avstämning är gjord på två restauranger. Granskning visar en följsamhet mot rutiner, men att utrymme finns för förbättringsarbete.	Utöver det som är beskrivet i analysen planeras inga ytterligare.

2.2 Egen verksamhet

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
Hemtjänst	Risk att det betalas ut pengar för tid som inte utförts i hemtjänsten Säkerställa tidsregistreringen i TES genom att undersöka hur stämplingarna görs, om det sker hemma hos brukaren eller justeras i efterhand. Risken är att det betalas ut pengar för tid som inte utförts.	Uppföljning av stämplingar i TES, hemtjänstens tidredovisningssystem. Listor tas fram ur TES som visar på om stämplingarna gjorts hemma hos brukaren, om stämplingar justerats i efterhand och om stämplingar gjorts utanför bostaden.	Granskning av stämplingar i TES har gjorts två gånger under året i utvalda hemtjänstgrupper i egen regi och alla med privat utförare. Granskningen visar att följsamheten till rutinen i stort sett ligger på samma nivå som tidigare men med en liten minskning på 3% då 77% av stämplingarna sker hemma hos brukare, jämfört med tidigare 80%. Stämplingar som justerats i efterhand ligger kvar på samma nivå under 10%.	Utifrån analysen planeras inga åtgärder.

Ulrika Zettergren Johansson
Handläggare
033 35 52 24

Datum
2024-02-26

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2024-00049 1.1.3.1

Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL Kvartal 4 2023

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden beslutar att godkänna statistikrapport avseende ej
verkställda gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen från 1 oktober
2023 till och med den 31 december 2023.

Ärendet i sin helhet

Vård- och äldre-
nämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg (IVO)
rapportera alla gynnande beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen
som ej verkställts inom tre månader från dagen för beslut. Rapportering ska ske
en gång per kvartal. När ett ärende som tidigare rapporterats som ej verkställt
och sedan verkställs, ska nämnden anmäla det till Inspektionen för vård och
omsorg (IVO). Rapporteringen till IVO görs av förvaltningens utsedda
rapportör.

Vård- och äldre-
nämnden ska också till Kommunstyrelsen och Stadsrevisionen
lämna statistikrapporter över hur många gynnande beslut enligt 4 kap. 1 §
Socialtjänstlagen som inte verkställts inom tre månader från dagen för beslut. I
rapporten ska nämnden ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur
lång tid som förflutit från dagen för respektive beslut. Uppgifterna i
rapporterna ska vara avidentifierade.

Beslutsunderlag

1. Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL Kvartal 4
2023

Samverkan

Informeras vid FSG 2024-02-21

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen
2. Stadsrevisionen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

Vård- och äldreutskottet

Redovisning av ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SOL, Kvartal 4 2023

2023-10-01 2023-12-31

Ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL, Kvartal 4 2023			
Nämnd	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	148	M
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	137	K
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	129	M
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	115	M
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	111	M
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	110	K
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	107	K
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	103	M
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	97	M
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	97	K
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	94	K
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	94	K
VÄF Myndighet	Dagverksamhet	92	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	898	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	880	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	747	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	699	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	661	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	624	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	620	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	597	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	597	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	579	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	563	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	527	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	522	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	515	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	501	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	496	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	474	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	471	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	426	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	396	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	389	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	378	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	372	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	368	K

Ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL, Kvartal 4 2023			
Nämnd	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	364	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	352	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	349	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	348	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	347	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	346	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	343	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	340	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	340	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	327	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	324	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	318	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	305	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	291	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	286	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	284	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	267	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	263	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	251	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	245	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	241	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	240	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	239	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	238	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	236	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	231	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	222	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	220	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	217	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	216	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	215	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	210	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	206	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	203	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	200	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	199	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	199	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	198	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	193	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	192	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	191	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	190	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	188	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	185	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	182	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	177	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	174	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	171	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	170	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	170	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	167	M

Ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL, Kvartal 4 2023

Nämnd	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	165	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	165	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	157	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	150	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	149	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	144	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	143	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	142	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	140	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	138	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	138	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	138	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	133	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	129	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	127	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	127	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	125	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	124	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	117	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	116	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	112	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	112	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	109	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	109	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	109	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	108	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	108	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	108	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	107	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	102	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	101	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	98	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	96	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	96	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	96	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	93	M
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	93	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	93	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	93	K
VÄF Myndighet	Vård och omsorgsboende	93	K
VÄF Myndighet	Växelvård	108	M

Till VÄN - Redovisning av ej verkställda beslut kvartal 4 2023

Analys

Vård- och äldreomsorgen, Borås Stad, har 129 beslut som inte verkställts inom tre månader, vilket är sju färre än föregående kvartal. Av dessa gäller 115 insatsen vård- och omsorgsboende, 13 insatsen dagverksamhet för person över 65 år och en insatsen växelvård.

Vård- och omsorgsboende – Under kvartalet är det 115 personer (kvartal 3 var siffran 121) som inte fått sitt beslut om vård- och omsorgsboende verkställt inom tre månader. Dessa 115 personer fördelar sig inom olika kategorier, det handlar om personer som på grund av platsbrist inte har fått något erbjudande alls inom tre månader, det handlar om personer som själva har tackat nej till ett eller ibland flera erbjudanden, men också om personer som under perioden har gått över tre månader men ändå senare under kvartalet har fått sitt ärende verkställt eller avslutat av annan anledning (avlidit eller flyttat till annan kommun) och således inte kommer att finnas med på kommande kvartals rapportering. Då kön till vård- och omsorgsboendena minskat i slutet på året är bedömningen att antalet ej verkställda beslut kommer att minska till kvartal 1 2024.

Under kvartalet har 66 nya bifallsbeslut om vobo fattats och 98 personer har avlidit på vobo, således har de avlidit fler personer än antalet nya bifallsbeslut. Båda dessa parametrar samt tillgången på antalet boendeplatser har påverkan på antal ej verkställda beslut.

Under tiden som brukare inte får sitt beslut om vård- och omsorgsboende verkställt och de inte kan vistas i hemmet beviljas vissa brukare en korttidsplats. Detta har medfört att det även blivit fullbelagt på nämndens korttidsenheter. Med anledning av detta har det behövt vidtas åtgärder för att öka upp antalet korttidsplatser. Bland annat överbelägger staden sina egna korttidsplatser, samt köper nämnden korttids- och vård- och omsorgsboendeplatser i kranskommuner. Då det finns en risk att platsbristen på vård- och omsorgsboende består fram till att det nya vård- och omsorgsboendet på Kristinegränd står klart i början av 2025 (73 nya platser) har förvaltningen tagit initiativ till ett mer långsiktigt arbete kring platsbristen. En styrgrupp med underliggande arbetsgrupper arbetar med att finna alternativa boendelösningar och andra eventuella åtgärder som ska kompensera bristen på boendeplatser.

Biståndshandläggaren har ett uppföljningsansvar under tiden som ett bifallsbeslut inte kan verkställas. Syftet är att undersöka hur behovet tillgodoses under tiden och man ska också erbjuda alternativt stöd i avvaktan på att den egentliga insatsen kan verkställas. Om vare sig vård- och omsorgsboendeplatser eller korttidsplats kan verkställas på grund av platsbrist har i vissa fall kompensatoriska insatser beviljats. En sådan insats kan till exempel vara dygnet runt tillsyn i hemmet vilket belastar en redan hårt pressad verkställighet/hemtjänst.

Dagverksamhet för person över 65 år – Under kvartalet är det 13 personer som inte fått sitt beslut om dagverksamhet verkställt inom tre månader. Av dessa 13 är det två personer som senare under kvartalet fått sitt ärende verkställt, en person är erbjuden plats och fyra personer har avslutat sin insats på grund av flytt till vård- och omsorgsboende.

Växelvård – Under kvartalet är det en person som inte fått sitt beslut om växelvård verkställt inom tre månader. Personen har senare fått sitt ärende verkställt. Orsaken till svårigheten att verkställa beslutet har varit överbeläggningen av stadens korttidsplatser, där också växelvårdsplatserna verkställs.

Yttrande från Inspektionen för vård- och omsorg/IVO under 2023

Under 2023 har Inspektionen för vård- och omsorg/IVO begärt yttrande i sju av de individärenden som gått över tre månader från beslut till att verkställighet erbjuds. Svar har kommit i två av ärendena och där blev beslutet att Vård- och äldrenämnden inte utdöms en särskild avgift (vitesavgift) men nämnden behöver ta höjd för att i framtida ärenden få vite utdömt.

Christina Lindén
Enhetschef
VÅF Myndighet
Borås Stad

Virpi Almqvist
Handläggare
033 35 37 93

Datum
2024-02-26

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2024-00051 1.4.2.1

Redovisning av inkomna synpunkter 2023

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden godkänner upprättad redovisning av inkomna synpunkter från januari till och med december 2023 och översänder densamma till Kommunstyrelsen.

Ärendet i sin helhet

Varje förvaltning ansvarar för att te emot, följa upp och svara på synpunkter inom utsatt tid. Statistik över synpunkterna ska minst två gånger per år redovisas för respektive nämnd. Kommunstyrelsen kommer årligen att följa upp synpunktsstatistiken utifrån sin uppsiktsplikt.

Till Vård- och äldre-
nämnden har det rapporterats in 170 synpunkter, som är i nivå med föregående år då 160 synpunkter rapporterades. 164 av synpunkterna rör den egna verksamheten och sex de privata utförarna. Av de inkomna synpunkterna så är 115 klagomål, 28 beröm, 14 frågor och 13 förslag till verksamheterna.

Beslutsunderlag

1. Redovisning av inkomna synpunkter januari – december 2023
2. Beröm inkomna januari – december 2023

Samverkan

Informeras vid FSG 2024-02-21

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

BORÅS STAD

Redovisning av inkomna synpunkter januari-december 2023

Vård- och äldre nämnden

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Antal inkomna synpunkter januari – december 2023	3
3 Fördelning kommungemensamma kriterier	4
3.1 Fördelning kommungemensamma kriterier	4
4 Ständiga förbättringar	4
5 Avslutade synpunktsärenden	4
6 Synpunktsrutinen	5
7 Vidarebefordrade ärenden	5

Bilagor

Bilaga 1: Beröm helår 2023

1 Inledning

Den 1 december 2013 introducerade Borås Stad ett gemensamt synpunktshanteringsystem. Detta för att kunna erbjuda en väg in för våra medborgare, brukare och kunder.

Varje förvaltning ansvarar för att ta emot, följa upp och svara på synpunkter inom utsatt tid. Statistik över synpunkterna ska minst två gånger per år redovisas för respektive nämnd. Kommunstyrelsen kommer årligen att följa upp synpunktsstatistiken utifrån sin uppsiktsplikt.

I denna redovisning till Kommunstyrelsen redovisas antalet inkomna och avslutade synpunkter för perioden 1 januari till 31 december 2023, samt fördelning över verksamhetsområden och kriterier.

Nämnden redovisar också eventuella åtgärder och förbättringar som synpunkterna resulterat i.

Till Vård- och äldrenämnden har det rapporterats in 170 synpunkter, vilket är i samma nivå som föregående år då 160 synpunkter rapporterades. 164 synpunkter rör den egna verksamheten och sex de privata utförarna. Av de inkomna synpunkterna så är det 115 klagomål, 28 beröm, 14 frågor och 13 förslag till verksamheterna.

Helår	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Antal	170	160	156	228	265	225	169

De flesta synpunkterna handlar om att man inte är nöjd med hur insatserna utförs. De beröm som inkommit har handlat om att man är nöjd med bemötande, medarbetarna och hur insatserna utförs.

2 Antal inkomna synpunkter januari – december 2023

Verksamhetsområde	Antal	Vanligaste verksamhetsspecifika synpunkten
Förebyggande, korttid, larmnatt	33	Beröm (19) för tjänst
Myndighet	11	Klagomål på tjänst
Hemtjänst, egen regi	27	Klagomål på tjänst men också beröm (4) för tjänst
Hemtjänst, privat regi	3	Klagomål på tjänst
Hälso- och sjukvård	11	Klagomål på tjänst
Vård- och omsorgsboende, egen regi	56	Klagomål på bemötande men också beröm (5) för tjänst och bemötande
Vård- och omsorgsboende. privat regi	3	Klagomål på tjänst
Kost, lokalvård, vaktmästeri	3	Klagomål på tjänst
Övergripande i VÄF	23	Frågor och förslag till förvaltningen
Summa	170	

3 Fördelning kommungemensamma kriterier

3.1 Fördelning kommungemensamma kriterier

Kommungemensamma kriterier	Beröm jan-dec 2023	Fråga jan-dec 2023	Förslag jan-dec 2023	Klagomål jan-dec 2023	Totalt jan-dec 2023
Bemötande	10	1	1	16	28
Fysisk miljö	0	2	1	18	21
Information	0	1	0	13	14
Tjänster	18	10	11	68	107
Totalt	28	14	13	115	170

4 Ständiga förbättringar

Synpunktshanteringen är en del i förvaltningens egenkontroll som innebär en systematisk uppföljning två gånger per år på alla enheter och ingår i verksamhetens ledningssystem enligt Socialstyrelsens föreskrift SOSFS 2011:9.

Synpunkterna analyseras tillsammans med förvaltningens individavvikelser, lex Sarah och lex Maria i syfte att arbeta mer systematiskt för att lära av avvikelser och synpunkter. Analysen presenteras två gånger per år för förvaltningsledning och utgör ett underlag för prioritering och målstyrning i arbetet med ständiga förbättringar tillsammans med resultat från nationella undersökningar.

Alla chefer och medarbetare arbetar med sina inkomna synpunkter i syfte att förbättra verksamheten. De flesta synpunkterna hanteras direkt med den de berör och rapporteras inte alltid in i systemet, så viss underrapportering förekommer.

Det är främst klagomål på brister i insatsernas utförande samt brister i kommunikation och information. Analysen av klagomålen visar ett stort sett samma brister som återkommer trots vidtagna åtgärder i de specifika ärendena. En orsak till detta kan vara att det fortfarande brister i att den enskilde blir mer delaktig i hur insatserna genomförs.

Inom hemtjänst och hemsjukvård har synpunkter kring bilkörning; höga hastigheter samt att bilarna parkeras felaktigt minskat under året. På vård- och omsorgsboende har det inkommit fler synpunkter än tidigare år och trolig orsak till det är att fler nu registrerats i system.

En ökning ses av antalet synpunkter där uppgiftslämnaren valt att vara anonym, det är nästan 50% i år jämfört med alla de föregående åren som det varit mellan 20-25% som valt att vara anonyma.

5 Avslutade synpunktsärenden

Totalt antal avslutade ärenden	Totalt antal ej avslutade ärenden	Totalt antal synpunkter som inkom under perioden januari – december 2023
170	0	170

6 Synpunktsrutinen

	Status	Kommentar
Förvaltningen har under året följt synpunktsrutinen	Fullt ut	Förvaltningen arbetar aktivt med alla inkomna synpunkter

7 Vidarebefordrade ärenden

Antal vidarebefordrade synpunkter till externa organisationer, föreningar eller bolag.	0
--	---

Beröm helåret 2023

Sammanlagt har det inkommit 28 beröm

Förebyggande, korttid och dagverksamhet

Sörmarksgatan nio, Bodagatan sex, dagverksamheten två och övergripande två.

”Har deltagit i vattengympa i Stadsparksbadet genom Anhörigstödet. Måndagar 15 - 16 i liten egen grupp! Helt fantastisk då vi behöver få aktiviteter där vi anhöriga får röra på oss under skonsamma förhållanden. Vill så gärna att denna vattengympa även blir av till hösten!”

Hemtjänst

Hemtjänsten på Druvefors har fått tre beröm.

Hemtjänsten i Dalsjöfors har fått ett beröm.

Vård- och omsorgsboende

Distansgatan har fått två beröm:

”Jag vill berömma dem faktiska solstödjare som dem kallar sig på Distansgatan 7. Vilka tjejer, dem finns där i vått och torrt. Hjälper mer än jag tycker dem skall göra på äldreboendet. Min pappa bara älskar dem och berättar ofta hur fina dem är och snälla. Och hur kul dem har. Pia-Maria, Anne och Camilla. Ni skall bara veta hur mycket ni betyder för våra äldre på detta boende. Ni är fantastiska. Hoppas er chef tycker det samma och stöttar er i allt ni gör”

”Måste få berömma dessa solstödjare på distansgatan som tog våra äldre till Pizzeria Granada i centrum. Jag gick förbi och såg detta. Och tänkte underbart! Jag har sett dessa tjejer på Facebook så visste vart dem var ifrån. Kända tjejer dem där. Så vill jag ha min ålderdom. Äta på pizzeria njuta av en kall öl med fina tjejer som dem. Wow ni är guld värda. Hoppas ni värdesätter dessa tjejer och allt dem gör för våra äldre. För det brukar inte chefer inom vården göra. Dem tänker på annat. Mer sånt här, följer er på Facebook”

Sanderökroken har fått ett beröm:

”Personalen på boendet är fantastisk och sätter de boendes behov och önskemål främst. De är en förebild för hur ett vobo ska fungera. Jag hade äran att göra min verksamhetsförlagda utbildning där, jag läser till sjuksköterska och kommer gärna tillbaka!”

Klintesväng har fått ett beröm

Övergripande nivå har fått ett beröm:

”Sol stödjure vilken fantastisk lyft för våra äldre som bor på ålderdoms hem. Vilka fantastiska människor... sånt bra jobb dem gör. Wow måndag till söndag finns dem för att aktivera.. vilket luft!”

Karin Redberg
Handläggare
033 353583

Datum
2024-02-26

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2024-00032 1.1.3.1

Rapportering av Vård- och äldre- nämndens personuppgiftsbehandlingar 2023

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden beslutar att godkänna sammanställning av Vård- och
äldre-
nämndens personuppgiftsbehandlingar för 2023 och lägga den till
handlingarna.

Ärendet i sin helhet

Dataskyddsförordningen artikel 30 ställer krav på att varje organisation ska föra
ett register över personuppgiftsbehandlingar som utförs i den verksamhet som
den ansvarar för. För kommuner är det varje nämnd som har självständigt
verksamhetsansvar, som räknas som personuppgiftsansvarig. Nämnden får
årligen en rapportering med en sammanställning över de
personuppgiftsbehandlingar som sker inom nämndens ansvar.

Beslutsunderlag

1. Sammanställning av Vård- och äldre-
nämndens
personuppgiftsbehandlingar 2023

Samverkan

Informeras vid FSG 2024-02-21

Beslutet expedieras till

1. Nämndens dataskyddsombud, dso@borasregionen.se

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

Sammanställning av personuppgiftsbehandlingar 2023

Vård- och äldreämnden

Inledning

Dataskyddsförordningen (GDPR, General Data Protection Regulation) trädde i kraft den 25 maj 2018 och gäller i hela EU. GDPR har till syfte att skapa en enhetlig och likvärdig nivå av skydd vid behandling av personuppgifter. Begreppet "behandling" omfattar insamling, registrering, lagring, bearbetning, spridning, utplåning, med mera. Personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter är styrelsen/nämnden för myndigheten. För att fullgöra och underlätta ansvaret som personuppgiftsansvarig delegerar ofta myndigheten den operativa hanteringen av personuppgifter till en tjänsteman inom förvaltningen. En av uppgifterna för denna är att skriva en årlig rapport till styrelsen gällande behandlingar av personuppgifter inom förvaltningen.

Behandling av personuppgifter

Antal registrerade personuppgiftsbehandlingar januari – december 2022. Antal personuppgiftsbehandlingar var tidigare 215, men efter tillsyn från Dataskyddsombuden och påföljande workshops, har antalet minskats ner och personuppgiftsbehandlingar har kunnat slås ihop. Antalet känsliga personuppgiftsbehandlingar och också minskat som en effekt av sammanslagningarna.

Antal 2023	49 st
------------	-------

Behandlingar med känsliga personuppgifter

Vissa personuppgifter kräver enligt dataskyddsförordningen extra starkt skydd. Känsliga personuppgifter enligt artikel 9 är följande:

- Ras eller etniskt ursprung
- Politiska åsikter
- Religiös eller filosofisk övertygelse
- Medlemskap i en fackförening
- Hälsa
- En persons sexualliv eller sexuella läggning
- Genetiska uppgifter och biometriska uppgifter som entydigt identifierar en person.

Utgångspunkten är att det är förbjudet att behandla sådana personuppgifter. Det finns dock flera undantag från förbudet, exempelvis inom social omsorg, hälsa- och sjukvård, förebyggande hälsa, och förvaltning av IT-system som rör social omsorg eller hälso- och sjukvård. Hantering av känsliga personuppgifter får bara ske av personer som har tystnadsplikt. Vård- och äldreomsorgens huvuduppgifter innebär per automatik hantering av känsliga personuppgifter och omfattas av de undantag där detta är tillåtet enligt GDPR.

Antal känsliga behandlingar	18 st.
-----------------------------	--------

Konsekvensbedömningar av känsliga behandlingar

EU:s dataskyddsförordning ställer i artikel 35 krav på att en konsekvensbedömning genomförs av personuppgiftsansvarig innan känsliga behandlingar av personuppgifter genomförs. Detta ska göras om en behandling, särskilt med användning av ny teknik och med beaktande av dess art, omfattning, sammanhang och ändamål, sannolikt leder till en hög risk för fysiska personers rättigheter och friheter. Vård- och äldreomsorgens har system och rutiner för när och om konsekvensbedömningar ska genomföras. Bedömningar görs i samarbete med Borås Stads Dataskyddsombud.

Antal konsekvensbedömningar	18 st
-----------------------------	-------

Personuppgiftsincidenter

Här anges antalet personuppgiftsincidenter för år 2022. Varje personuppgiftsincident rapporteras till integritetsskyddsmyndigheten (IMY).

Den personuppgiftsincident som inträffade under 2022 rör ett felaktigt utskick till personal ur verksamhetssystemet Viva. Felsökning och utredning är gjord av Cambio som levererar systemet och felaktigheten är åtgärdad. IMY har avslutat ärendet.

Antal personuppgiftsincidenter	1 st.
--------------------------------	-------

Verksamhetstillsyn

Vård- och äldrenämndens verksamhetstillsyn består i att alla enheter årligen gör en egenkontroll och rapporterar in i systemet Statsys. Detta skedde i augusti 2023.

Ann-Christin Efraimsson
Handläggare
033 35 52 94

Datum
2024-02-26

Instans
Vård- och äldrenämnden
Dnr VAN 2024-00053 1.1.3.1

Utredning av stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet

Vård- och äldrenämndens beslut

Vård- och äldrenämnden beslutar att godkänna genomförd utredning, Stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet, med de rekommendationer om utveckling som ges samt översänder utredningen till kommunstyrelsen.

Ärendet i sin helhet

I Borås Stad har Arbetslivsnämnden (ALF), Individ – och familjeomsorgsnämnden (IFO), vård- och äldrenämnden (VÄF) och Sociala omsorgsnämnden (SOF) fått i uppdrag att, i samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet skulle kunna utvecklas för dem som har närstående inblandade i kriminalitet. Samordningsansvar för utredningen har getts till IFO.

Uppdraget innefattar en kartläggning av det befintliga stödet, både inom staden och hos civilsamhället, samt att föreslå eventuella förbättringar. En viktig del av uppdraget är att utreda samverkan mellan staden och Solrosen för att förstärka stödet för anhöriga till personer som lever i kriminalitet. Frågeställningar inkluderar tillgängligt stöd, behov av utveckling, och möjligheter att förstärka samarbetet med Solrosen.

Utredningen betonar behovet av att se anhörigperspektivet som en integrerad del av socialtjänstens arbete och att skapa en ökad medvetenhet om stödmöjligheter för anhöriga till personer i kriminalitet. Utredningen föreslår att en målgruppsanpassad nätverksstruktur etableras, involverande anhörigstödet, IFO, Solrosen och eventuellt andra aktörer som polis och kriminalvård.

Utredningen fokuserar även på hur anhörigstödet i Borås Stad kan utvecklas för dem vars närstående är inblandade i kriminalitet. Slutsatserna innefattar rekommendationer om att höja kunskapen kring barn som anhöriga till frihetsberövade föräldrar, stärka samverkan via nätverk och att erbjuda tydlig information om stödresurser på stadens webbplats

Sammanfattningsvis rekommenderar utredningen följande;

- Varje enskild nämnd har eget ansvar för att anhörigperspektivet är integrerat i förvaltningarnas verksamheter.

- Öka kunskap om att vara barn med frihetsberövad förälder, exempelvis genom att ta del av Solrosens kunskapsstöd.
- Upprätta ett målgruppsanpassat nätverk, där IFO tillsammans anhörigstödet är sammankallande.
- Samla information på boras.se om vart man som anhörig till närstående som lever i kriminalitet kan vända sig för att få stöd.

Beslutsunderlag

1. Utredning av stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet
2. Kommunfullmäktige skrivelse utredning stöd för anhöriga till personer

Samverkan

Samverkas vid FSG 2024-02-21

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

RAPPORT

Datum
2023-11-06

Sida
1(15)

Utredning av stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet

Sammanfattning

I Borås Stad har Arbetslivsnämnden (ALF), Individ – och familjeomsorgsnämnden (IFO), vård- och äldrenämnden (VÄF) och Socialomsorgsnämnden (SOF) fått i uppdrag att, i samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet skulle kunna utvecklas för dem som har närstående inblandade i kriminalitet. Samordningsansvar för utredningen har getts till IFO. Uppdraget innefattar en kartläggning av det befintliga stödet, både inom staden och hos civilsamhället, samt att föreslå eventuella förbättringar. En viktig del av uppdraget är att utreda samverkan mellan staden och Solrosen för att förstärka stödet för anhöriga till personer som lever i kriminalitet. Frågeställningar inkluderar tillgängligt stöd, behov av utveckling, och möjligheter att förstärka samarbetet med Solrosen.

Utredningen betonar behovet av att se anhörigperspektivet som en integrerad del av socialtjänstens arbete och att skapa en ökad medvetenhet om stödmöjligheter för anhöriga till personer i kriminalitet. Utredningen föreslår att en målgruppsanpassad nätverksstruktur etableras, involverande anhörigstödet, IFO, Solrosen och eventuellt andra aktörer som polis och kriminalvård . Utredningen fokuserar även på hur anhörigstödet i Borås Stad kan utvecklas för dem vars närstående är inblandade i kriminalitet. Slutsatserna innefattar rekommendationer om att höja kunskapen kring barn som anhöriga till frihetsberövade föräldrar, stärka samverkan via nätverk och att erbjuda tydlig information om stödresurser på stadens webbplats

(Ovan sammanfattning är AI-genererad)

Innehåll

Sammanfattning	2
Innehåll	3
1 Inledning och bakgrund	4
2 Uppdrag och syfte	5
3 Beskrivning av nuläge	6
3.1 Stöd till anhöriga och anhörigperspektivet inom socialtjänsten.....	6
3.2 Barn som anhöriga till föräldrar i kriminalitet	7
3.3 Stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet?	8
3.4 Anhörigstödet i Borås Stad.....	9
3.5 Individ och familjeomsorgsförvaltningen	9
3.6 Solrosen Borås	10
3.7 Förvaltningsövergripande workshop	10
4 Analys och tolkning	12
5 Slutsatser och rekommendationer	13
Referenser	15

1 Inledning och bakgrund

Kriminaliteten som ett samhällsproblem är högaktuellt och diskuteras flitigt i media. Samhällsproblemet har även hög politisk prioritet och flera nya lagförslag har presenterats på kort tid, exempelvis genom skärpta regler för minderåriga som begår brott.

Att vara nära anhörig till en person som lever i kriminalitet kan vara förknippat skuld känslor, skam och rädsla varför det kan vara svårt att be om stöd och hjälp. Anhöriga till personer som lever i kriminalitet likväl som anhöriga som ger stöd till närstående med andra svårigheter behöver hitta strategier för att stötta sin anhörig på ett bra sätt och samtidigt klara sin egen vardag. Det finns lite forskning i svensk kontext som beskriver konsekvenser av att vara vuxna anhörig till personer som lever i kriminalitet. Befolkningsstudier har dock visat att personer som regelbundet ger vård eller stöd till någon som står dem nära har sämre upplevd hälsa än övriga befolkningen. Många anhöriga söker dock inte stöd för egen del. De är inte alltid medvetna om sina behov, rätten till stöd eller vart de kan vända sig för att få hjälp. De konsekvenser som anhörigskapet kan medföra på individnivå såsom psykisk ohälsa och sjukskrivningar får i förlängningen även effekter på samhällsnivå¹.

Att vara nära anhörig till personer som lever i kriminalitet kan även bidra med ytterligare konsekvenser. Under våldsvågen 2023 i rapporterades om våldsdåd där anhöriga drabbades allvarligt. Att vara anhörig till en person som lever i kriminalitet, i synnerhet med kopplingar till kriminella nätverk, kan innebära en verklig risk för den anhöriga att drabbas av hot och våld och även våld med dödlig utgång. Anhöriga till kriminella kan därför bära på en stark oro för sin närstående men även en oro för sin egen och övriga familjemedlemmars säkerhet.

¹ Socialstyrelsen, Integrera anhörigstödet inom hälsosjukvården och socialtjänsten, 2023

2 Uppdrag och syfte

Det sociala klustret i Borås Stad (Arbetslivsnämnden, Individ – och familjeomsorgsnämnden, vård- och äldrenämnden och Sociala-omsorgsnämnden) har fått i uppdrag att gemensamt, och i samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella. I denna utredning kommer målgruppen fortsättningsvis benämnas som *anhöriga till personer som lever i kriminalitet*. De berörda nämnderna har gemensamt beslutat att Individ- och familjeomsorgsnämnden ska samordna och genomföra utredningsarbetet i samarbete med vård- och äldrenämndens anhörigstöd.

I motionen som ligger till grund för uppdraget beskriver motionären vikten av att ge stöd till anhöriga som enligt forskning drabbas på likande sätt som de dömda själva. Vidare framhålls att det anhörigstöd som finns i Borås stad i dag främst är inriktat mot sjukdom, missbruk, psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar.

Inom ramen för uppdraget har en beskrivning/kartläggning av nuläget genomförts med utgångspunkt i aktuell tillgänglig kunskap, hur Borås Stad och civilsamhället i dag möter behovet hos anhöriga till personer som lever i kriminalitet samt utifrån sammanställningen lämna förslag på hur stödet skulle kunna utvecklas.

Med ovan som utgångspunkt syftar denna utredning till att svara på nedan frågeställningar;

- Vilket stöd finns att tillgå generellt inom staden, och specifikt hos anhörigstödet för anhöriga till personer som lever i kriminalitet?
- Vilket stöd finns att tillgå inom civilsamhället, och specifikt hos organisationen Solrosen för anhöriga till personer som lever i kriminalitet?
- Är det stöd som finns tillräckligt, eller finns det behov av utvecklas stödet ytterligare? I så fall på vilket sätt?
- Kan stadens samverkan med organisationen Solrosen förstärkas, och i så fall hur?

3 Beskrivning av nuläge

3.1 Stöd till anhöriga och anhörigperspektivet inom socialtjänsten

Enligt Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) ska socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Vidare enligt samma lag ska socialnämnden ”erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder”. Anhöriga till personer som lever i kriminalitet benämns inte som en prioriterad målgrupp och enligt gällande lag har kommunerna ingen skyldighet att ge målgruppen anhöriga till personer som lever i kriminalitet specifikt stöd.

Syftet med stödet till anhöriga som omfattas av SoL är att underlätta för de anhöriga som ger stöd till en närstående. Den anhöriga kan genom stödet få en förbättrad livssituation samtidigt som risken att drabbas av egen ohälsa minskar. Kommunen bör ha ett brett utbud av stöd för att kunna tillgodose grupper och individers olika behov och varje kommun måste informera sina invånare om möjligheten att man som anhörig som vårdar och stödjer en närstående kan få stöd enligt bestämmelsen.

För att stärka anhörigperspektivet inom socialtjänsten och även inom hälso- och sjukvården publicerade Socialstyrelsen i november 2023 tre nya kunskapsstöd. Kunskapsstöden från socialstyrelsen bygger på den nationella anhörigstrategi som beslutades av regeringen i april 2022. Strategin syftar till att stärka anhörigperspektivet inom vården och omsorgen samt göra stödet till anhöriga mer individanpassat och likvärdigt över landet. En tydlig linje i de nya kunskapsstöden är att anhörigperspektivet inte ska behandlas som ett separat ämnesområde utan istället ses som ett förhållningsätt som måste integreras i socialtjänstens verksamheter för att ge resultat. Vidare att det krävs politisk förankring på kommunal nivå, för att kunna integrera anhörigperspektivet i hela socialtjänsten. Att ha ett anhörigperspektiv som integreras i verksamheten innebär att familjen eller andra personer som är viktiga för den enskilde, såsom en granne, vän eller god man, synliggörs och, när det är möjligt, görs delaktiga i vården och omsorgen om den enskilde. Det är inte detsamma som konkreta stödinsatser till anhöriga utan snarare ett förhållningsätt bland chefer och medarbetare inom vården och omsorgen. Av aktuellt kunskapsstöd lyfts även att ett anhörigperspektiv kan förekomma inom olika verksamheter utan att kallas för just det, inom individ- och familjeomsorgen pratar man nödvändigtvis inte om anhörigperspektiv utan om familjeperspektiv eller familjeorienterat arbetssätt.

Barn som anhöriga är inte den primära målgruppen i anhörigstrategin, och därför inte heller i de nya kunskapsstöden, då samhällets ansvar för barn är mer långtgående än för vuxna. Regeringen har därför gett Socialstyrelsen ett särskilt

uppdrag gällande barn som anhöriga. Enligt uppdraget ska socialstyrelsen under perioden 2021-2025 stärka och utveckla stödet till barn i familjer med skadligt bruk, missbruk eller beroende, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, där samtidigt våld förekommer eller där en förälder eller vårdnadshavare lider av en allvarlig sjukdom eller plötsligt avlider (S2021/03118). Detta i utgångspunkt i regeringens strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021-2025 (prop. 2020/21:132), den s.k. ANDTS-strategin. I uppdraget ingår även att stärka stödet till barn med frihetsberövad förälder eller vårdnadshavare. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen i mars 2026 ².

Det finns mycket forskning om anhöriga till personer med missbruks- och beroendeproblematik men när det kommer till forskning om vuxna anhöriga till personer som lever i kriminalitet är kunskapsläget mer begränsat. Den forskning som finns fokuserar främst på yngre barn med en frihetsberövad förälder.

3.2 Barn som anhöriga till föräldrar i kriminalitet

En forskningsrapport från organisationen Buff från 2015 rörande barn med en frihetsberövad förälder visar att frihetsberövandet av en förälder påverkar barnets livssituation, barn till frihetsberövade upplever ofta liknande former av stress även om gruppen inte är homogen. Oftast innebär att en förälder frihetsberövas en separation och en förlust för barnet. Frihetsberövandet är ofta förknippat med stigma, skam och därtill hörande hemlighetsmakeri samt att frihetsberövandet oftast innebär en familjeförändringar på ett eller annat sätt. Hur detta påverkar barnet är individuellt beroende på hur det i övrigt ser ut runt barnet, individuella risk- och skyddsfaktorer samt hur den tidigare relationen med den frihetsberövade föräldern såg ut. Forskning visar dock att för många barn innebär föräldrarnas frihetsberövande inte problemstarten utan snarare en ytterligare börda som läggs till redan existerande svårigheter inom familjen som t.ex. fysisk och psykiskt ohälsa, ekonomiska problem eller missbruk ³ (Buff, 2015).

Den kommunala socialtjänsten har ett tydligt ansvar att se till att barn och unga har goda uppväxtvillkor och därmed ett långgående ansvar att ge barn med svåra livssituationer stöd. Vidare ska socialtjänsten med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som visat tecken till ogynnsam utveckling. Detta innebär att barn som har en förälder som lever i kriminalitet kan ha rätt till stöd om det påverkar deras livssituation negativt, oavsett om föräldern är frihetsberövad eller inte. Ofta kan stödinsatser redan vara pågående vid frihetsberövandet då det oftast inte är problemstarten för barnet eller den unge. En kartläggning som Socialstyrelsen har genomfört visar dock på att många kommuner önskar kunskapsstöd om målgruppen. Främst

² Socialstyrelsen, Integrera anhängstödet inom hälsosjukvården och socialtjänsten, 2023

³ Buff, Barn med frihetsberövade föräldrar, en kunskapsöversikt, 2015

handlar det om att få mer kunskap om vilka behov barnen har samt om hur man framgångsrikt kan arbeta med målgruppen⁴.

3.3 Stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet?

Utifrån aktuell utredning och en sökning efter kommuner som erbjuder riktat stöd till anhöriga till personer som lever i kriminalitet framkommer att det är få kommuner som erbjuder specifikt stöd. P4 Stockholm rapporterade den 2 januari 2024 att bara en av Stockholms stads 11 förvaltningar erbjuder dessa anhöriga stöd i grupp. Behovet rapporteras dock ha ökat i Stockholmsområdet utifrån våldsvågen med flera dödsskjutningar under hösten 2023.

Det finns organisationer i civilsamhället, frivilliga och ideella organisationer som erbjuder riktat stöd till anhöriga till kriminella. Exempelvis organisationerna Buff och Solrosen erbjuder stöd till barn och familjer som har en frihetsberövad familjemedlem. Brottsofferjouren erbjuder även visst stöd för anhöriga till brottsoffer men även för anhöriga till gärningspersoner.

Fryshuset avhopparverksamhet Passus i Stockholm erbjuder riktat stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet. Fryshuset erbjuder kostnadsfria stödsamtal och det går även att få stödsamtal via telefon eller digitala möten oavsett vart man bor i landet. I kontakt med anhörigstödjare från Passus den 16 januari 2024 framkommer att de ser ett ökat behov av riktat anhörigstöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet. Hit vänder sig anhöriga från flera delar av Sverige och de mesta av stödet ges främst via telefon eller digitala möten. Det flesta som söker sig till stödet gör det på eget initiativ och är främst mammor till unga män som har kopplingar till olika kriminella nätverk. De anhöriga uppvisar ofta utmattningssymptom eller symptom på trauma och inte sällan saknar de tilltro till samhället, främst socialtjänst och polis, samtidigt som de känner sig övergivna och ensamma i sin situation. Dessa mammor har länge kämpat för sina söner på olika sätt och tappar bort att ta hand om sina egna känslor. I stort skiljer sig stödet de ger inte nämnvärt från annat direkt anhörigstöd som ges till anhöriga till närstående med annan problematik då det är anhörigskapet som är fokus. Det som dock skiljer sig åt, tydliggör Passus anhörigstödjare, är att det finns behov av att ha ett säkerhetstänk. Anhöriga som de möter kan vara utsatta för verkliga hot som kan vara förenat med livsfara. Det behövs därför, för att kunna ge denna typ av stöd, finnas kunskap i verksamheten om vart familjen då vänder sig för att kunna hänvisa rätt samt viss kunskap om hur rättskedjan fungerar. Vidare beskriver Passus utmaningar med att erbjuda denna målgrupp av anhöriga stöd i grupp utifrån de konflikter och hot som är förekommande mellan kriminella nätverk och deras familjer. Deras rekommendation, som de även gett till andra kommuner, är att börja erbjuda målgruppen enskilda stödsamtal, för att långsamt lära känna sin målgrupp.

⁴ Socialstyrelsen; ”Barn med frihetsberövade föräldrar”, 2018.

3.4 Anhörigstödet i Borås Stad

I Borås Stad tillhör anhörigstödet organisatoriskt Vård- och äldreförvaltningen (VÄF). Anhörigstödet består av fem anhörigkonsulenter och de finns på Träffpunkt Simonsland och dit kan personer som hjälper en närstående vända sig för ett direkt anhörigstöd. Anhörigkonsulenterna erbjuder bland annat enskilda samtal, stödgrupper, föreläsningar, utbildningar, mm.

Anhörigkonsulenterna har tystnadsplikt och dokumenterar inget.

Anhörigstödet målgrupp är bred och fokus i kontakten ligger på anhörigskapet och dess inverkan på det egna måendet. Sedan 2021 ingår även stöd till barn och unga anhöriga i anhörigkonsulenterna uppdrag. I anslutning till lagändringen och när det riktade anhörigstödet infördes i Borås stad var fokus på att stödja anhöriga till personer med åldersrelaterad problematik, t.ex. demenssjukdom. Idag är efterfrågan på anhörigstöd mestadels från andra målgrupper, främst från anhöriga till personer med psykisk ohälsa. Inte sällan finns det även inslag av beroendeproblematik och kriminalitet i den närståendes liv. Anhörigstödet möter dvs redan idag anhöriga till personer som lever i kriminalitet till viss del. Anhörigstödet har även en etablerad samverkan med organisationen Solrosen och hänvisar dit vid behov.

Anhörigstödet har idag inga stödgrupper med specifikt fokus på att vara anhörig till personer som lever i kriminalitet. Anhörigstödet har dock haft möjlighet att erbjuda anhörigstöd till olika målgrupper, och skapat stödgrupper utifrån uppmärksammade behov. Under hösten 2023 har exempelvis en grupp för anhöriga till barn med problematisk skolfrånvaro organiserats i samverkan mellan Team Domino och anhörigstödet.

3.5 Individ och familjeomsorgsförvaltningen

Individ- och familjeomsorgsförvaltningen (IFO) möter med tät regelbundenhet familjer där det förekommer problematik kopplat till kriminalitet. Det kan vara föräldrar med en kriminell livsstil, barn och unga med egen problematik kopplat till kriminalitet och även familjekonstellationer där kriminalitet förekommer hos både den unga och övriga familjemedlemmar såsom syskon och föräldrar.

Utifrån socialtjänstens ansvar att se till att barn och unga har goda uppväxtvillkor finns ett långgående ansvar att ge barn med svåra livssituationer stöd. Stödet som ges till familjer från IFO benämns ofta inte som anhörigstöd utan som familjecentrerad vård där stödinsatser riktas till hela familjesystemet med utgångspunkt i barnets bästa när det gäller minderåriga. Förutom de biståndsbedömda familjestödande insatserna inom IFO finns även insatser som ges utan att föregås av ett biståndsbeslut. Integrerat team och socialrådgivare på mötesplatserna möter både föräldrar och unga där kriminalitet inte sällan är förekommande hos den unge och även ibland hos någon utav föräldrarna.

IFO möter även vuxna personer med egen problematik kopplat till kriminalitet, specifikt inom avhoppverksamheten. Inom avhoppverksamheten kan kontakt ske med anhöriga, främst i den inledande fasen för att stötta anhöriga att motivera närstående till avhopp. Avhoppverksamheten erbjuder inte riktat stöd till de anhöriga.

3.6 Solrosen Borås

Solrosen är en verksamhet för barn och ungdomar och familjer med en förälder eller annan familjemedlem som är eller har varit i häkte, fängelse eller frivård. Verksamheten drivs av Räddningsmissionen och har funnits sedan år 2000 och finns i Göteborg och Borås. Solrosen erbjuder individuella kris- och stödsamtal, familjestödande samtal, stödgrupper/tematräffar, uppsökande verksamhet på häkten och anstalter, öppen mötesplats, musik och skapande verksamhet mm. Solrosen erbjuder även digitalt samtalsstöd oavsett vart man finns i landet. Hos Solrosen får barn och familjer en möjlighet att sätta ord på vad man känner och tänker om att ha en frihetsberövad familjemedlem. Solrosen ger även stöd och rådgivning till professionella, samt föreläsningar för att öka professionellas kunskap om att möta barn som har en frihetsberövad förälder. Solrosen har gett ut ett kunskapsstöd riktat till personer som möter barn med en frihetsberövad familjemedlem och ett eget handledarmaterial ”Att ha en förälder i fängelse” för yrkesverksamma.

Borås Stad stöttar Solrosen via föreningsstöd som handläggs och beslutas om av Fritid- och folkhälsoförvaltningen. 2023 fick Solrosen 100 000 kr i föreningsstöd av Borås Stad.

I samtal med representanter från Solrosen utifrån aktuell utredning påtalar de vikten av att höja kunskap hos professionella om hur barn påverkas av att ha en frihetsberövad familjemedlem och att öka kunskap hur bäst stötta dessa barn.

3.7 Förvaltningsövergripande workshop

Med utgångspunkt i aktuell utredning och dess frågeställningar genomfördes en förvaltningsövergripande workshop den 15 december 2023. Medverkade gjorde familjebehandlare och familjestödare från Solrosen i Borås, äldreombud, seniorhälsokonsulent och anhörigkonsulent och strateg från VÄF samt socialsekreterare, socialrådgivare och familjebehandlare från IFO. Syftet med workshoppen var att gemensamt kartlägga nuläget utifrån olika verksamheters perspektiv och uppdrag, att identifiera behov både hos anhöriga och professionella samt generera idéer hur stödet kan utvecklas.

Representanter från VÄF lyfte vid aktuell workshop att de möter oro hos seniorer kring deras barn och barnbarn men att det tar tid att skapa förtroende så att de känner sig trygga att berätta om att oron kan vara kopplad till kriminalitet hos en närstående. Vidare att det lever kvar många myter och

fördomar bland den äldre befolkningen och att det också är viktigt att förstå kulturella skillnader.

Medarbetare från IFO beskrev att de möter syskon och kompisar som påverkas av anhörigas kriminalitet och att stödet som ges ofta ges till hela familjesystemet. Detta är dock inte helt okomplicerat då i de familjer där en kriminell livsstil förekommer ofta finns lågt förtroende för samhället, myndigheter och specifikt socialtjänsten. Dessa familjer uttrycker sällan behov av stöd från någon utanför ”samhället” utan de stöttar istället varandra. En målgrupp som lyfts särskilt är systrar till bröder som lever i kriminalitet och/eller som har bröder som är frihetsberövade. Den gemensamma upplevelsen är att det systrarna ofta ”tappas bort”, och att fokus ligger på bröderna som lever i kriminalitet men att systrarna ofta tar ett stort ansvar i dessa familjer. Medarbetare inom IFO beskrev vidare att det inte alltid finns utrymme och möjlighet att stötta anhöriga i den omfattning som kan behövas. Socialrådgivare på mötesplatserna har även mött äldre föräldrar som har vuxna barn som är frihetsberövade, och beskriver att i dessa fall är det bra att kunna hänvisa till anhörigstödet. Vidare att det tar tid att skapa goda relationer och att få anhöriga att öppna upp och berätta om det som är svårt.

Vid aktuell workshop framkommer vidare att det generellt saknas kunskap om anhörigperspektivet i många verksamheter, både om vilket stöd som finns, för vilka målgrupper samt hur ett anhörigperspektiv kan beaktas och integreras i den egna verksamheten. För att hålla perspektivet aktuellt behövs det lyftas med regelbundenhet ute i verksamheterna.

Workshoppens huvudsakliga syfte var att generera gemensamma idéer. De flesta idéer som genererades kopplade till behovet av att öka kunskap om anhörigstöd och anhörigperspektiv hos professionella genom att exempelvis ta del av den kompetens som finns hos anhörigstödet och även hos Solrosen. Vidare att stärka anhörigperspektivet inom respektive verksamheter, detta genom att ha det på agenda och se anhöriga som en viktig resurs i förändringsarbete. Även att som professionell vara uppdaterad på det stöd som finns i staden för att kunna hänvisa till lämplig verksamhet. Medverkande såg att en god idé kan vara att skapa ett nätverk med representanter från aktuella förvaltningar och Solrosen som träffas ungefär en gång per termin. Detta för att dela kunskap och för att uppmärksamma behov och även planera vissa gemensamma aktiviteter. Flera idéer för gemensamma aktiviteter genererades, exempelvis att bjuda in anhörigstödet och/eller Solrosen till tjejgrupper på mötesplatserna vid behov.

4 Analys och tolkning

Denna utredning syftade till att svara på hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till personer som lever i kriminalitet, utifrån ett antal frågeställningar.

Utredningen har visat att det inom staden finns visst stöd att tillgå som anhörig till person som lever i kriminalitet. IFO ger familjeinriktat stöd till familjer där kriminalitet ingår i problembilden. Stödet kan ges utifrån beslut om familjebehandling men även genom så kallade serviceinsatser, dvs stöd utan föregående utredning och beslut. Anhörigstödet möter till viss del redan idag anhöriga till personer i kriminalitet och kommer ta emot dessa anhöriga även fortsättningsvis. Dock finns det idag ingen specifik stödgrupp riktad till anhöriga till personer som lever i kriminalitet, eller tydlig information om att målgruppen kan kontakta anhörigstödet.

Utredningen visar vidare på att det finns stöd att tillgå i civilsamhället genom exempelvis Solrosen, men även andra aktörer erbjuder målgruppen visst stöd. Solrosen gör ett mycket viktigt arbete i samhället genom att erbjuda stöd till barn och familjer som har en frihetsberövad familjemedlem. Solrosen arbetar även uppsökande på häkten och anstalter för att informera om sin verksamhet. Solrosen är viktiga kunskapsbärare och påtalar vikten av att öka kunskapen hos professionella hur de kan stötta barn som har en frihetsberövad förälder. Barn och familjecentrum inom IFO och anhörigstödet hänvisar till Solrosen om de möter familjer där en familjemedlem är frihetsberövad och upplevelsen är att samarbetet fungerar bra.

Fryshuset avhopparverksamhet Passus erbjuder enskilda samtal till anhöriga till kriminella och deras erfarenhet visar på att anhöriga till personer som lever i kriminalitets behov av stöd ser ut på samma sätt som övriga anhöriga. Dock är det viktigt att ha ett säkerhetstänk i arbetet med målgruppen, samt viss kunskap kring rättprocess

Vid workshoppen framkom främst behov av att öka kunskap om anhörigstöd samt att stärka anhörigperspektivet inom förvaltningarnas verksamheter. Vidare framkom förslag om att bilda ett nätverk för att sprida kunskap men även för att planera gemensamma aktiviteter, exempelvis en stödgrupp i samverkan mellan anhörigstödet och Solrosen, bjuda in Solrosen och/eller anhörigstödet till tjejgrupper på de öppna mötesplatserna eller insatser som riktas till professionella för att öka kunskap ute i de verksamheter som främst möter målgruppen.

5 Slutsatser och rekommendationer

Utredningen har visat på att det finns möjligheter inom staden för att utveckla stödet för anhöriga till personer som lever i kriminalitet.

I den nationella anhörigstrategin och i socialstyrelsen tillhörande kunskapsstöd framkommer tydligt att anhörigperspektivet inte ska behandlas som ett separat ämnesområde utan istället ses som ett förhållningsätt som måste integreras i socialtjänstens alla verksamheter för att ge resultat. Anhöriga till personer som lever i kriminalitet är inte en prioriterad målgrupp enligt gällande lag, dock kan behovet förväntas öka utifrån aktuell samhällsutveckling. I arbetet med att införliva ett anhörigperspektiv i socialtjänstens verksamheter i Borås stad utifrån anhörigstrategin bör även denna målgrupp övervägas att inkluderas. För att stärka anhörigperspektivet krävs tydliga signaler om att det ingår i medarbetares uppdrag och ska prioriteras. Varje enskild nämnd behöver ta ansvar för att anhörigperspektivet genomsyrar respektive förvaltning.

Barn som anhöriga till personer som lever i kriminalitet ingår dock inte i den nationella anhörigstrategin utifrån att samhället och synnerhet socialtjänstens ansvar är betydligt mer långgående. I arbetet med målgruppen gör även Solrosen i Borås ett viktigt arbete och det finns idag fungerande samverkan mellan IFO och Solrosen. En utvecklingsmöjlighet här är att höja kunskapen kring att vara barn till frihetsberövade föräldrar och hur som professionell bemöta dessa barn och ge rätt stöd. Solrosen är viktiga kunskapsbärare och kan bidra till kunskapshöjning via sitt kunskapsstöd eller genom att bjudas in till att hålla föreläsningar.

Anhörigstödet möter till viss del målgruppen redan idag och erbjuder direkt stöd, men det kan finnas delar av målgruppen som kan vara svåra att nå utifrån brist på tilltro till samhället. Det direkta stödet som anhöriga till personer som lever i kriminalitet kan vara i behov utav skiljer sig inte från andra målgrupper av anhöriga har. Anhörigskapet behöver vara i centrum och Bors Stad anhörigkonsulenter har därför rätt kompetens för att möta målgruppens behov. Dock kan kompetens kring säkerhet och rättsprocesser behöva tillföras anhörigstödet om det blir aktuellt att erbjuda mer riktat stöd till målgruppen.

Utredningen föreslår vidare, utifrån underlaget och genomförd workshop att upprätta ett nätverk med representanter från anhörigstödet, delar inom IFO och Solrosen och även vid behov deltagare från andra berörda förvaltningar och verksamheter, som exempelvis elevhälsa, kriminalvård och polis. Nätverket kan mötas vid ett tillfälle per termin för att dela kunskap och erfarenheter och även vid behov planera in gemensamma aktiviteter. Utredningen förslår att IFO tillsammans med anhörigstödet är sammankallande till nätverket.

Slutligen förslår utredningen att samla information på boras.se om vart man som anhörig till personer i kriminalitet kan vända sig vid behov. Här kan man informera om det stöd som finns inom staden men även länka vidare till lämpliga ideella organisationer.

Sammanfattningsvis rekommenderar utredningen följande;

- Varje enskild nämnd har eget ansvar för att anhörigperspektivet är integrerat i förvaltningarnas verksamheter.
- Öka kunskap om att vara barn med frihetsberövad förälder, exempelvis genom att ta del av Solrosens kunskapsstöd.
- Upprätta ett målgruppsanpassat nätverk, där IFO tillsammans anhörigstödet är sammankallande.
- Samla information på boras.se om vart man som anhörig till närstående som lever i kriminalitet kan vända sig för att få stöd.

Referenser

Socialstyrelsen (2018) Barn med frihetsberövade föräldrar

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-12-54.pdf>

Socialstyrelsen (2018) Integrera anhörigperspektivet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2023-11-8815.pdf>

Buff (2015) Barn med frihetsberövade föräldrar, en kunskapsöversikt.

<https://buff.se/wp-content/uploads/2022/04/Buffer-Kunskaps%C3%B6versikt-2015.pdf>

Peder Englund
Handläggare
033 357755

Datum 2023-04-03
Instans **Kommunstyrelsen**
Dnr KS 2022-00216 1.1.1.1

Kommunfullmäktige

Svar på motion av Olle Engström (SD): Utveckla stödet för anhöriga till kriminella

Kommunstyrelsen föreslår Kommunfullmäktige besluta

att ge nämnderna inom det sociala klustret (Arbetslivsnämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Vård- och äldrenämnden och Sociala omsorgsnämnden) i uppdrag att gemensamt, och i nära samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella
att därmed anse motionen besvarad.

Reservation

Mot beslutet reserverar sig Andreas Exner (SD) och Kristian Silbvers (SD) till förmån för sitt yrkande.

Sammanfattning

Olle Engström, Sverigedemokraterna (SD) har vid Kommunfullmäktiges sammanträde 2022-02-24 lämnat in en motion om att utveckla stödet för anhöriga till kriminella och föreslagit Kommunfullmäktige besluta att lämplig nämnd utreder hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella.

Motionen har skickats på remiss till Arbetslivsnämnden, Fritids- och folkhälsonämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Sociala omsorgsnämnden, Vård- och äldrenämnden, Svenska kyrkan samt till Solrosen. Samtliga utom Svenska kyrkan har lämnat sitt yttrande till motionen.

Samtliga av de svarande har tillstyrkt motionen och menar att frågan bör utredas. Dock påpekar Vård- och äldrenämnden och Individ- och familjeomsorgsnämnden att frågan berör samtliga nämnder i det sociala klustret och frågan behöver därför utredas gemensamt av de fyra nämnderna. Fritids- och folkhälsonämnden framhäver Solrosens arbete och anger att samarbetet mellan Borås Stad och Solrosen bör utvecklas ytterligare i kombination med att samarbetet med befintliga verksamheter i staden utvecklas.

Kommunstyrelsen föreslår därför att nämnderna inom det sociala klustret (Arbetslivsnämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Vård- och äldrenämnden och Sociala omsorgsnämnden) får i uppdrag att gemensamt, och

i nära samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella samt att motionen därmed anses besvarad.

Ärendet i sin helhet

Olle Engström (SD) har vid Kommunfullmäktiges sammanträde 2022-02-24 lämnat in en motion om att utveckla stödet för anhöriga till kriminella. I motionen beskriver motionären vikten av att ge stöd till anhöriga som enligt forskning drabbas på liknande sätt som de dömda själva. I motionen beskrivs det anhörigstöd som finns i Borås Stad i dag, vilket framför allt är organiserat under Vård- och äldrenämnden men är mer inriktat mot sjukdom, missbruk, psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar.

Vidare anges i motionen att det finns ett visst stöd till anhöriga till kriminella i vårt civilsamhälle. Solrosen, som bedrivs med ekonomiskt stöd från bland annat Borås Stad, är en sådan organisation.

Motionären anser att det är uppenbart att Borås Stad behöver kraftsamla och stärka insatser och stöd för anhöriga till kriminella i sin egen organisation eller genom ett utvecklat samarbete med föreningar eller andra organisationer. I motionen anges att det ytterst handlar om att i samtal stötta anhöriga i att finna modet att konfrontera sitt barn samt att ge god information kring vilka hjälpinsatser som finns tillgängliga. Även bör möjligheten till anonymitet ses över för en trygg process.

Motionen har skickats på remiss till Arbetslivsnämnden, Fritids- och folkhälsonämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Sociala omsorgsnämnden, Vård- och äldrenämnden, Svenska kyrkan samt till Solrosen. Samtliga utom Svenska kyrkan har yttrat sig över motionen.

Arbetslivsnämnden tillstyrker motionen och ser positivt på att utveckla anhörigstödet för anhöriga till kriminella. Nämnden anser att frågan behöver utredas för att hitta lämpliga insatser samt hos vilken nämnd frågan ska ligga.

Fritids- och folkhälsonämnden tillstyrker att lämplig nämnd utreder hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella. I sitt svar beskriver nämnden den ideella föreningen Solrosens verksamhet (se vidare under Solrosen) som arbetar uppsökande via kriminalvården och ger bland annat samtalsstöd på häkten, anstalter och inom frivården. Nämnden stödjer föreningen Solrosen ekonomiskt och nämnden menar att samarbetet mellan Borås Stads verksamheter och Solrosen behöver utvecklas ytterligare i kombination med att samarbetet med befintliga verksamheter i staden utvecklas.

Individ- och familjeomsorgsnämnden tillstyrker motionen och i sitt svar återger vad motionären anfört i motionen. Nämnden ser ett behov av att utreda hur anhörigstödet till kriminella är ordnat och hur det kan utvecklas. Nämnden

anser vidare att frågan behöver utredas gemensamt av nämnderna i det sociala klustret.

Sociala omsorgsnämnden har tillstyrker motionen.

Vård- och äldreomsorgsnämnden tillstyrker motionen och att frågan måste utredas gemensamt av nämnderna i det sociala klustret. I sitt svar anger nämnden att de har ansvar för anhörigstöd i Borås Stads vilket är till för alla personer, oavsett ålder, som stödjer eller hjälper en person som har missbruks- eller beroende-problem, långvarig sjukdom, psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning. Det kan vara en familjemedlem, släkting eller god vän och den anhöriga behöver inte bo med personen för att hen ska räknas som anhörig. Sedan 2021 omfattar anhörigstödet även barn och unga under 18 år. Nämnden anger också i sitt svar att alla som arbetar med anhörigstöd har tystnadsplikt.

Att utveckla anhörigstödet till att även omfatta anhöriga till kriminella är enligt nämnden en fråga som rör alla nämnder i det sociala klustret och behöver därför utredas gemensamt av de fyra nämnderna i det sociala klustret.

Solrosen tillstyrker motionen utifrån en önskan om att utveckla samarbetet med Borås Stad så att den samlade kunskapen och erfarenheten inom området kommer barn och familjer i Borås till godo och bättre kan svara på det stora behov som finns. Solrosen har lång erfarenhet och ett gott samarbete med staden och är redo för att utveckla och utöka arbetet i Borås.

Kommunstyrelsens ställningstagande

Kommunstyrelsen delar motionärens uppfattning om vikten av att utveckla stödet för anhöriga till kriminella. Samtliga remitterade nämnder samt organisationen Solrosen tillstyrker motionen och Kommunstyrelsen delar Arbetslivsnämnden och Individ- och familjeomsorgsnämndens uppfattning om att frågan berör samtliga nämnder i det sociala klustret och behöver utredas gemensamt av dessa nämnder, i nära samarbete med organisationen Solrosen.

Kommunstyrelsen föreslår därför att nämnderna inom det sociala klustret (Arbetslivsnämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Vård- och äldreomsorgsnämnden och Sociala omsorgsnämnden) får i uppdrag att gemensamt, och i nära samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella samt att motionen därmed anses besvarad.

Beslutsunderlag

1. Motion: Utveckla stödet för anhöriga till kriminella
2. Yttrande från Fritids- och folkhälsonämnden 2022-08-23
3. Yttrande från Arbetslivsnämnden 2022-08-29
4. Yttrande från Individ-och familjeomsorgsnämnden 2022-08-29
5. Yttrande från Sociala omsorgsnämnden 2022-08-29
6. Yttrande från Vård- och äldreomsorgsnämnden 2022-08-30
7. Yttrande från organisationen Solrosen 2022-08-31

Samverkan Olle Engström (SD)

"[Klicka och skriv här]"

Kommunfullmäktiges beslut expedieras till

1. Fritids- och folkhälsonämnden/ff.diarium@boras.se
2. Individ- och [familjeomsorgsnämnden/ifon.diarium@boras.se](mailto:familjeomsorgsnamnden@ifon.diarium@boras.se)
3. Sociala [omsorgsnämnden/Son.diarium@boras.se](mailto:omsorgsnamnden/Son.diarium@boras.se)
4. Vård och [äldrenämnden/van.diarium@boras.se](mailto:aldrenamnden/van.diarium@boras.se)
5. Arbetslivsnämnden/aln.diarium@boras.se
6. Solrosen Borås/solrosen@raddningsmissionen.se

Ylva Lengberg
Kommunalråd

Peder Englund
Avdelningschef

Malin Huttu
Handläggare
033 353666

Datum 2024-02-26 Instans **Vård- och äldreomsorgen**
Dnr VAN 2024-00056 1.1.3.1

Anmälningssärenden 2024-02-26

Vård- och äldreomsorgens beslut

Redovisade anmälningssärenden läggs till handlingarna.

Anmälningssärenden

1. Protokoll FSG 2023-12-06
2. Protokoll FSG 2024-01-17
3. Kvibergsgatan Vardaga 2023 års verksamhetsberättelse och 2024 års verksamhetsplan
Dnr 2024-00027
4. Kapplandsgatan Vardaga 2023 års verksamhetsberättelse och 2024 års verksamhetsplan
Dnr 2024-00028
5. Personuppgiftsincident
Dnr 2024-00029
6. Delegering av arbetsmiljöansvar
Dnr 2024-00037
7. Utredning av serviceorterna för att tillskapa fler platser för vård- och omsorgsboende
Dnr 2022-00112
8. Lex Sarah utredning privata utförare
Dnr 2024-00064
9. Beslut från IVO Lex Maria
Dnr 2023-00339
10. Föreläggande från förvaltningsrätten
Dnr 2023-00288

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef

Malin Huttu
Handläggare
033 353666

Datum
2024-02-26

Instans
Vård- och äldre nämnden
Dnr VAN 2024-00057 1.1.3.1

Delegationsbeslut 2024-02-26

Vård- och äldre nämndens beslut

Redovisade delegationsbeslut läggs till handlingarna.

Delegationsbeslut

1. Delegationslista Myndighet
2. Delegationslista Myndighet under 65 år
3. Delegationslista Bostadsanpassning
4. Delegationslista HR
5. Anmälan och utredning till IVO Lex Maria
Dnr 2024-00036
6. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00181
7. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00256
8. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00261
9. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00272
10. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00280
11. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00283
12. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00308
13. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00312
14. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00326
15. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00376

16. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00160
17. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00252
18. Utredning enligt Lex Sarah
Dnr 2023-00302

Johan Wikander
Ordförande

Maria Rangefil
Tillförordnad förvaltningschef